

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Економіко гуманітарний інститут, факультет економіки та управління

(повне найменування інституту, факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування

(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної магістерської роботи

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему: Механізм діагностики фінансоої діяльності підприємства для вибору стратегії розвитку

Виконав: студент(ка) б курсу, групи ФЕУ-112м

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація)
Фінанси і кредит

Луцька О.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник Андрющенко І.Є.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Волянський В.А.

(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
 (повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут, факультет ЕТУ ФРЕУ
 Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування
 Ступінь вищої освіти магістр
 Спеціальність 072 „Фінанси, банківська справа та страхування“
 (код і найменування)
 Освітня програма (спеціалізація) _____
 (назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри РБСС
Шарова С. В.
 «22» листопада 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Луцка Олена Володимирівна
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Механізми діагностики фінансової діяльності підприємства для вибору стратегії розвитку

керівник проекту (роботи) Андрющенко Трина Євгенівна д.е.н., професор
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «20» жовтня 2023 року № 399

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 16.12.2023р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи) Важке та звіт про фінансові результати Т.А.П. „Мотор Січ“ за 2019-2022рр., законодавча та нормативна база України, літературні джерела, статистичні дані.

1. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Теоретичні та методичні аспекти діагностики фінансової діяльності підприємства для вибору стратегії розвитку. Розділ 2. Аналіз фінансової діяльності підприємства Т.А.П. „Мотор Січ“ Розділ 3. Механізми удосконалення ефективності діяльності підприємства.

2. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Таблиці розрахункові, рисунки структурно-логічне зображення методики аналізу фінансових результатів, зображення вала реалізованої продукції Т.А.П. „Мотор Січ“, Механізми удосконалення ефективності діяльності підприємства.

3. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	приймає виконання завдання
I	Андрущенко Т.Е. д.е.н., професор каф. ФБСС	<i>Мирец</i>	<i>Мирец</i>
II	Андрущенко Т.Е. д.е.н., професор каф. ФБСС	<i>Мирец</i>	<i>Мирец</i>
III	Андрущенко Т.Е. д.е.н., професор каф. ФБСС	<i>Мирец</i>	<i>Мирец</i>
IV	Нормоконтроль Шестоколова О.В.	<i>Шестоколова</i>	<i>Шестоколова</i>

7. Дата видачі завдання « 19 » червня 2023 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітки
1.	Збір матеріалів на проектування	21.06.2023	
2.	Трипування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	3.07.2023	
3.	Виконання теоретичної частини роботи	17.07.2023	
4.	Виконання аналітично-розрахункової частини роботи	28.09.2023	
5.	Перевірка роботи керівником, консультантом	3.11.2023	
6.	Готівковий захист роботи	23.11.2023	
7.	Оформлення, переплітіння дипломної магістерської роботи	16.12.2023	
8.	Захист роботи у ЕК	20.12.2023	

Студент(ка)

Керівник проекту (роботи)

Олександр Мирец О.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Мирец Андрущенко Т.
(підпис) (прізвище та ініціали)

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Луцька О.В., Оцінка розвитку ринку інноваційних фінансових технологій [Електронний ресурс] /І.Г. Пахомова, О.В. Шестопалова, О.В. Луцька // Міжнародному електронному журналі «Наука онлайн» випуск 6/2023. Режим доступу до ресурсу:<https://nauka-online.com/publications/economy/2023/6/03-18>.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ	
1.1. Економічна сутність діагностики фінансової діяльності підприємства	
1.2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів підприємства для вибору стратегії розвитку	
1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності фінансової діяльності підприємства при виборі стратегії розвитку	
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «МОТОР СІЧ»	
2.1. Загальна характеристика підприємства	
2.2. Аналіз фінансових результатів підприємства	
2.3. Факторний аналіз прибутку	
2.4. Аналіз показників рентабельності підприємств	
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Механізм діагностики формування фінансової	

діяльності підприємства	
3.2 Розробка оптимальної стратегії розвитку підприємства	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
Додаток А. Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2019 рік	
Додаток Б. Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2020 рік	
Додаток В. Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2021 рік	
Додаток В. Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2022 рік	

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

ПАТ	- приватне акціонерне товариство;
ОФ	- основні фонди;
ОЗ	- основні засоби;
ПДВ	- податок на додану вартість;
ЧД(В)Р	- чистий дохід(виручка) від реалізації продукції;
ПНП	- податок на прибуток;
ЛВ	- виробничий леверидж;
ЛФ	- фінансовий леверидж;
ЛВФ	- віробничо-фінансовий леверидж;
П	- прибуток;
R	- рентабельність;
ЕОМ	- електронно – обчислювальні машини;
КРУ	- контрольно – ревізійне управління.

ВСТУП

Забезпечення ефективності бізнесу є одним із головних завдань будь-якого сучасного підприємства. В умовах жорсткої конкуренції та негативного впливу інших зовнішніх і внутрішніх факторів виконати це завдання досить складно. Тому наприкінці минулого століття в управлінській науці з'явилася спеціальна кафедра: управління продуктивністю, яка забезпечує компанії необхідними методами та інструментами для підтримки зростання, постійного підвищення ефективності.

Управління ефективністю підприємства – це комплексний управлінський підхід, який об'єднує всі сфери корпоративної діяльності, включаючи стратегію, управління персоналом, операційне управління, планування, аналіз, облік і контроль, відповідні методи, системи та програмне забезпечення для забезпечення ефективності корпоративної діяльності сталого зростання.

Проте успішне застосування методів та засобів управління ефективністю в діяльності вітчизняних підприємств потребує відповідних організаційно-економічних механізмів, як системи, що складається з взаємопов'язаних елементів, таких як методи, організаційні структури, операції, інформаційно-технічні засоби, важелі тощо та інструменти взаємодії циклічного комплексу виконання стратегічних та оперативних завдань і функцій, що передбачають вимірювання та оцінку ефективності, реалізацію управлінських дій та моніторинг їх реалізації, забезпечення сталого зростання корпоративних показників ефективності. Такі механізми мають враховувати особливості конкретних видів економічної діяльності.

Управління ефективністю підприємства викликало багато дискусій в економічній та управлінській літературі. Зарубіжні та вітчизняні автори, наприклад М. Армстронг, А. Барон, Е. Барроуз, Т. Говорушко, А. Гончарук, Д. Джирасин, К. Дойчева, Дж. Грем, Р. Каплан, Н. Климаш, Г. Куденко, Р.

Купер, А. Куценко, Е. Нілі, І. Тадика, С. Хатчінсон, С. Хетфілд, Е. Холдсворд та інших. У роботах розглядалися економічні проблеми виноградарства і виробництва Б. Буркинського, І. Агеєвої, А. Авідзби, А. Бревнова, О. Гаркуши, В. Іванченко, О. Каламан, І. Матчиної, В. Осипова, С. Прохорчук, І. Седікової, Н. Сілезької, Ю. Тінтулова та інших вітчизняних науковців. Важливий внесок у розвиток теорії організаційно-економічних механізмів управління на макрорівні внесли вітчизняні вчені: Н. Басюркіна, І. Грузнов, А. Гончарук, О. Єрмоєнко-Григоренко, А. Заїнчковський, О. Кендюхов, Р. Косінський, Ю. Лисенко, В. Немченко, О. Павлов, М. Сичевський, Г. Ткачук та ін.. У той же час узагальнення наукових і прикладних розробок з даного питання свідчить про те, що різні проблеми з формуванням організаційно-економічних механізмів управління ефективністю виноробних підприємств залишаються невирішеними.

Про актуальність обраної теми дипломної роботи свідчить складна фінансова ситуація у всіх сферах економіки, а також значна кількість збиткових підприємств і організацій. Виходячи з цього, необхідно вдосконалити методологію бухгалтерського обліку та аналізу фінансових результатів з використанням національних правил (стандартів) бухгалтерського обліку.

Актуальність теми аналізу фінансових результатів також може бути пояснена тим фактом, що відповідно до чинного законодавства фінансовий облік передбачає обов'язкові процедури збору та обробки інформації, пов'язаної з ходом процесу отримання доходу, визначенням фінансових результатів, виявленням позитивних і негативних відхилень від поставлених цілей, очікуваних планів і показників ефективності.

Ця інформація дозволяє своєчасно приймати рішення щодо запобігання негативним змінам або їх нейтралізації. При правильній організації це стає найважливішим засобом матеріального стимулювання, зростання прибутковості, подальшого розвитку підприємства, соціального статусу співробітників.

Метою статті є визначення повноти та якості формування фінансових результатів, встановлення спрямування та рівня впливу окремих факторів на зміну показників прибутку, узагальнення методів визначення резервів поліпшення фінансових результатів.

Завданням даної дипломної роботи є дослідження теоретичних аспектів аналізу фінансових результатів, загальної оцінки формування та динаміки фінансових результатів, підтвердження структури прибутку та якісних показників, впливу вимірувальних факторів на динаміку фінансових результатів. Фінансові показники, стимулювання резервів покращення фінансових показників та розробка та реалізація управлінських заходів.

Об'єктом дослідження – є Публічне Акціонерне Товариство «МОТОР СІЧ». Підприємство знаходиться в м. Запоріжжі. Це одна з провідних компаній світу з виробництва авіаційних і гелікоптерних двигунів і промислових газотурбінних установок.

Основними напрямками діяльності ПАТ «МОТОР СІЧ» є виробництво, випробування, ремонт і технічне обслуговування авіаційних двигунів (більше 88 типів повітряних суден і більше 60 типів двигунів для вертольотів). Поставки продукції ПАТ «МОТОР СІЧ» здійснюється більш ніж в 100 країн світу, з річним оборотом в 220 млн.дол.

Основними джерелами інформації при аналізі фінансових і прибуткових результатів є надкладні на відвантаження продукції, дані обліку витрат за звітами про результати діяльності та фінансова звітність ф.№1 «Баланс», ф. №2 «Звітні фінансові результати», ф. №3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. №4 «Звіт про власний капітал», ф. №б «Примітки до річної фінансової звітності», дані статистичного звіту «Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів», дані внутрішнього управлінського звіту, а також відповідні бізнесплани підприємства.

Аналіз фінансових показників здійснюється з використанням даних форми №2 «Звіт про фінансові результати», форми №1 «Баланс підприємства», а також інших показників і документів управлінського

фінансового обліку. Для пошуку резервів зростання прибутку збирається інформація про прибутку відповідних компаній в Україні та за кордоном.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці пропозицій щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку та аналізу фінансових результатів досліджувальних підприємств.

Магістерська робота «Механізм діагностики фінансової діяльності підприємства для вибору стратегії розвитку» складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. **Робота містить сторінок комп'ютерного тексту, з них сторінок основного тексту, рисунків, таблиць, джерела, додатки.**

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

1.1. Економічна сутність діагностики фінансової діяльності підприємства.

В умовах ринкової економіки права підприємств у сфері фінансово – господарської діяльності значно розширилися. Важливо своєчасно і якісно діагностувати фінансовий стан підприємств, оцінювати їх ліквідність і стійкість та шукати шляхи покращення і зміцнення їх фінансів. Оцінювати ліквідність і стійкість підприємств та шукати шляхи покращення і зміцнення їхньої фінансової стабільності.

Санація підприємств та допомога у виході з кризових ситуацій. Фінансова діагностика, як один з ключових елементів фінансової політики підприємства відіграє важливу роль у вирішенні цих завдань. Вона є одним з ключових елементів фінансової політики компанії.

Діагностика є основним інструментом, який дозволяє об'єктивно оцінити внутрішні та зовнішні параметри суб'єкта господарювання та дослідити економічні процеси у взаємозв'язку один з одним. Основними напрямками діагностики фінансово – господарської діяльності суб'єкта господарювання є майновий стан, ліквідність і платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, фінансові результати, рух грошових коштів, діагностика ймовірності банкрутства та загальна діагностика.

Діагностика фінансового стану та стійкості підприємства – етап управлінського процесу, який дозволяє на ранніх стадіях виявити порушення співвідношень у фазі кругообігу капіталу на підприємстві та встановити причини, що їх спричинили.

Експрес – діагностика фінансового стану та стійкості компанії – це етап діагностичного циклу, який базується на «слабких сигналах» (симптомах) для виявлення порушень співвідношень у фазі кругообігу капіталу компанії.

Базова діагностика фінансового стану та стійкості підприємства – це етап діагностичного циклу, який дозволяє виявити причини відсоткових порушень у фазі кругообігу капіталу на підприємстві.

Система експрес-діагностики фінансово-господарської діяльності компанії – це сукупність взаємопов'язаних компонентів, здатних, за короткий час задовольнити потреби внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів за допомогою обмеженої кількості показників.

Експрес-діагностика фінансово господарської діяльності компанії в першу чергу спрямована на дослідження внутрішнього середовища її функціонування. Внутрішнє середовище включає багато параметрів (ресурсів), таких як технологія, навички, людські ресурси, простір, організаційна структура, фінансові ресурси та стратегічний потенціал. Діагностика внутрішнього середовища має на меті оцінити слабкі та сильні сторони підприємства. Внутрішнє середовище завжди має безпосередній вплив на функціонування економічної системи і має кілька розділів, стан яких визначає потенціал підприємства, тобто його здатність виконувати поставлені перед ним завдання.

Базова діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства здійснюється шляхом оцінки його фінансового стану на основі комплексного аналізу з метою поглиблення результатів оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, отриманих у процесі поверхневої діагностики. У процесі проведення базової діагностики визначаються зовнішні фактори, незалежні від діяльності підприємства, та внутрішні фактори, залежні від діяльності підприємства, як основні детермінанти кризового розвитку.

У ході дослідження зовнішні та внутрішні фактори поділяються на підгрупи. Так, до зовнішніх факторів віднесено суто ринкові фактори (рівень

попиту, рівень пропозиції, стабільність валютного ринку тощо), фактори, що створюють загрозу неплатоспроможності для суб'єкта господарювання (інфляція, безробіття, стабільність законодавчої та податкової бази) та фактори, що визначаються суб'єктом господарювання самостійно, з урахуванням специфіки його діяльності.

Діагностика фінансово – господарської діяльності - це багатоаспектна оцінка діяльності компанії на основі системи взаємозалежних і взаємодоповнюючих економічних показників.

Важливим атрибутом оцінки економічної системи є показники, що продукуються її діяльності. За допомогою індикаторів можна відстежувати стан управління, механізми економічних взаємозв'язків та напрями розвитку, налагодити ефективну підготовку та прийняття управлінських рішень. Індикатори повинні відображати реальний стан процесів і явищ, використовуючи мову, яка є зрозумілою, своєчасною, корисною і необхідною для користувачів.

Однією з найважливіших умов успішного управління підприємством є аналіз і систематичне вивчення фінансового стану компанії та факторів, що на нього впливають, а також прогнозування прибутковості капіталу.

Фінансовий стан є однією з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства. У сучасній економічній літературі існує низка визначень цього поняття [1, с. 45; 2, с. 89; 4, с. 245].

Фінансовий стан підприємства, його стабільність і стійкість залежать від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Успішне виконання завдань, поставлених у цих видах діяльності, позитивно впливає на фінансово-економічні показники діяльності підприємства [3; 5, с. 57].

В умовах переходу економіки України до ринкових відносин та значного розширення прав підприємств у сфері фінансово-господарської діяльності значно зросла роль своєчасного та якісного аналізу фінансового

стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості і пошуку шляхів підвищення їх економічної безпеки.

Своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства має особливе значення. Це пов'язано з тим, що жоден керівник не повинен недооцінювати потенційні можливості збільшення прибутку (доходу) підприємства.

Систематичний аналіз фінансового стану, платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості компанії також є необхідним, оскільки рентабельність компанії та розмір її прибутку значною мірою залежать від її платоспроможності. Банки також беруть до уваги фінансовий стан компанії при розгляді структури кредитування та диференціації відсоткових ставок.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Отже, всі ці види діяльності впливають на нього. Перш за все, на фінансовий стан підприємства позитивно впливає безперервне виробництво або реалізація високоякісної продукції.

Як правило, чим більший обсяг виробленої та реалізованої продукції, робіт і послуг та нижча їх собівартість, тим вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан.

Нерегулярні виробничі процеси, низька якість продукції та труднощі зі збутом зменшують надходження коштів на рахунки компанії, що, в свою чергу, погіршує її платоспроможність.

Крім того, нестача коштів призводить до перебоїв у постачанні матеріалів у виробничому процесі, що, безумовно, знижує економічну стабільність підприємств. Стабільне функціонування, розвиток та конкурентоспроможність підприємств значною мірою залежать від наявності надійної системи економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека підприємства – це захищеність підприємницької діяльності від несприятливого впливу зовнішнього середовища та здатність швидко усувати загрози, що негативно впливають на підприємницьку

діяльність, і адаптуватися до існуючих умов. Саме здатність швидко адаптуватися до існуючих умов, що негативно впливають на підприємницьку діяльність.

Від його ефективності залежить ступінь економічної безпеки бізнесу керівництво фахівці зможуть уникнути можливих загрози наслідки деяких негативних компонентів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Фінансова діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення отримувати та ефективно використовувати фінансові ресурси для досягнення цілей співвідношення власного та боргового капіталу, фінансова стабільність для мети діяльність компанії. Саме це визначає необхідність і практичну важливість систематична оцінка фінансового стану компанії, яка відіграє важливу роль у забезпеченні високий рівень економічної безпеки компанії.

Необхідно ефективно управляти фінансовим станом бізнесу, тобто систематична і всебічна оцінка фінансового стану за допомогою різноманітних методів, прийомів і аналітичні методи. З метою ефективного управління фінансовим становищем компанії, діагностика фінансового стану повинна проводитися за такими кроками:

1. Перебудувати механізм управління підприємством з урахуванням фінансових потреб прозорість . Наприклад, для великих компаній і акціонерних товариств найбільш ефективною є система управління бюджетом.

2. Побудувати відповідну організаційно-управлінську структуру, розділену на негосподарські підрозділи.

3. Організувати роботу фінансового відділу так, щоб можна було отримати інформацію з усіх напрямків роботи:

- цілі щодо фінансового менеджменту;
- процеси управління (планування, аналіз, прогнозування);
- потік коштів.

У разі потреби необхідно методично озброювати фінансові служби засобами, методами та принципами сучасного фінансового менеджменту, тобто ефективно навчати працівників адаптуватися до нової ситуації.

4. Розробка стандартів управлінського обліку для підприємства в цілому та для кожного сегменту та виду діяльності форми звітності, терміни виконання, системи інформаційного потоку, документообігу тощо. Інтеграція управлінського фінансового обліку є особливо важливою, оскільки основним джерелом фактичної фінансової інформації є бухгалтерія підприємства. Мета цього етапу полягає в тому, щоб забезпечити отримання та збір необхідної фінансової інформації вчасно.

5. Зазначені заходи необхідно автоматизувати за допомогою сучасної комп'ютерної техніки та програмного забезпечення [6, с. 27].

Виходячи з того, що бізнес слід розглядати як механізм, що знаходиться в стані постійного вдосконалення своєї діяльності, закономірно виникає питання, з чого цей процес почати. Комплекс діагностичних процедур, очевидно, є початковим етапом будь-якого процесу реструктуризації. Подібно до того, як людині потрібна ретельна діагностика перед початком трансформації [7, с. 30].

Основна роль економічної діагностики полягає в трьох основних функціях, які вона виконує. Вона включають: оціночну (для визначення робочого стану об'єкта управління), діагностичну (для виявлення можливих змін стану об'єкта), дослідницьку (для визначення можливих заходів щодо поліпшення або відновлення стану об'єкта управління). Саме за допомогою цих ознак визначено роль економічної діагностики в підвищенні ефективності управління фінансовим станом підприємства. Отже, економічний діагноз:

- дозволяють приймати обґрунтовані рішення щодо управління фінансовою діяльністю підприємства;

- дозволяє дослідити зміни у функціонуванні підприємства внаслідок внутрішніх і зовнішніх впливів, визначити даний вид змін, хід їх виникнення;

- можливість своєчасного виявлення та визнання незадовільного фінансового стану підприємства за непрямими сигналами;
- уможливлення розробки обґрунтованої фінансової політики, стратегії та тактики;
- вміти робити висновки про фінансовий стан підприємства на дату завершення цього дослідження та на майбутнє;
- сприяти визначенню можливих заходів щодо поліпшення матеріального становища суб'єкта контролю.

Фінансова діагностика є невід'ємною частиною фінансового менеджменту будь-якої компанії. Діагностика фінансового стану – це комплексний аналіз результатів господарської діяльності підприємства, який вважається ефективним, коли компанія перебуває в належному управлінському стані [1, с. 190]:

- розумне використання реальних ресурсів;
- погашайте свої зобов'язання вчасно;
- працювати на вашу користь.

Своєчасний та якісний аналіз фінансового стану суб'єктів господарювання, оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та пошук шляхів зміцнення та зміцнення фінансів в умовах трансформації економіки України до ринкової системи господарювання істотно підвищили рольову стійкість. Особливе значення має об'єктивна оцінка потенційних можливостей збільшення прибутку підприємства.

Від платоспроможності значною мірою залежить рентабельність і розміри прибутку підприємства, тому також необхідно проводити систематичну діагностику фінансового стану, платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Метою діагностики фінансового стану підприємства є оцінка динаміки розвитку підприємства, підвищення рентабельності виробництва, збільшення резервів зміцнення стабільної роботи підприємства та

комерційного розрахунку як основи виконання зобов'язань підприємства, бюджети, банки та інші установи.

Отже, необхідно встановити основне завдання діагностики фінансового стану підприємства:

- провести дослідження прибутковості та фінансової стійкості компанії.
- визначення ефективності використання майна підприємства та забезпечення власними оборотними коштами.
- провести об'єктивну оцінку динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.
- аналіз діяльності підприємства;
- визначити ефективність використання фінансових ресурсів.

Організація та функціонування комплексних систем забезпечення економічної безпеки має базуватися на таких принципах: комплексність або системність; безперервність; законність; поєднання превентивних заходів і заходів реагування; диференціація; поєднання реклами та конфіденційності; потужність економічна доцільність.

Склад системи економічної безпеки визначається двома факторами:

- 1) склад і структура можливих загроз;
- 2) фінансова стійкість компанії.

Для діагностики фінансового стану підприємства необхідно систематично та комплексно оцінювати його діяльність за допомогою різних аналітичних методик. Метод фінансової діагностики – це сукупність науково – систематичних засобів дослідження фінансового стану підприємств.

В економіці бізнесу методи діагностики фінансового стану класифікуються за різними класифікаційними ознаками. Залежно від ступеня ефективності розрізняють неформальні та формальні методи діагностики фінансового стану.

Неформальні методи базуються на властивостях процесу аналізу на логічному рівні, а не на строгому аналізі зв'язків і залежностей. Ці методи є

певною мірою суб'єктивними і в основному базуються на інтуїції, досвіді та знаннях аналітика.

До формальних методів діагностики фінансового стану належать методи, що базуються на наукових доказах і перевірених аналітичних залежностях. Ці методи є більш об'єктивними і тому найчастіше використовуються в практиці оцінки вітчизняної підприємницької діяльності.

Діагностика фінансового здоров'я компанії є необхідним кроком у плануванні та прогнозуванні фінансового відновлення. Кредитори та інвестори аналізують фінансову ситуацію компанії, щоб мінімізувати ризик позик і пожертвувань і встановити диференційовані процентні ставки.

Результатом фінансової діагностики стану є набір фундаментальних і значущих параметрів, які об'єктивно і точно відображають фінансовий стан компанії. Ці результати використовуються для розробки планів розвитку підприємства.

Необхідно розрахувати всі фінансові фактори, провести аналіз фінансової звітності по горизонталі та вертикалі, описати характеристики фінансової звітності, характерні для періоду аналізу, і зробити висновок, що дійсно всі вищезазначені пункти справедливі. Описану роботу виконано. Викладання таких висновків має бути стислим і конструктивним, тобто спрямованим на пошук шляхів покращення діяльності підприємства. Форма збалансованих індикаторних систем може прогресивною [7, с. 96].

Причинами негативного впливу на економічну безпеку підприємства є:

- свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб та суб'єктів господарювання;
- відповідність об'єктивних обставин (фінансова ситуація на нашому ринку, наукові відкриття та технологічні розробки, форс-мажорні ситуації тощо).

Економічну безпеку фірми можна визначити як стан найбільш ефективного використання її ресурсів, виражений через прибутковість фірми

та найкраще значення фінансових показників прибутковості. Оцінка поточного стану забезпечення економічної безпеки підприємства за фінансовою складовою базується на детальному аналізі неминучих негативних наслідків для фінансового стану підприємства та можливих збитків від його реалізації. Ці негативні наслідки, а також існуюча система аналізу та оцінки комплексних результатів фінансово-господарської діяльності спрямована на діагностику фінансового стану підприємств як основи забезпечення їх економічної безпеки.

Тому рекомендуємо проводити діагностику фінансового стану підприємства за такими основними напрямками:

- аналіз фінансової звітності підприємств за результатами фінансово – господарської діяльності – складання економічних паспортів підприємств;
- аналіз конкурентних переваг та порівняльних переваг та порівняльний аналіз з конкурентами, аналіз асортименту продукції – визначення ринкової позиції компанії;
- аналіз рівня та якості корпоративного управління, аналіз можливостей та інтелектуального потенціалу підприємства, аналіз пропозиції компанії та клієнтської бази – визначення найважливіших факторів успіху.

Останнім кроком діагностики фінансового стану компанії як основи забезпечення економічної безпеки є оцінка діяльності компанії та пов'язаних з нею сфер з метою запобігання негативним наслідкам для фінансової ситуації компанії. Цей аналіз ґрунтується на методі оцінки збитків, яких компанія уникла або зазнала завдяки впровадженню ряду заходів, спрямованих на забезпечення загальної економічної безпеки компанії на основі діагностики її фінансового стану. Особливо ситуація в бізнесі.

Таким чином, аналіз фінансових результатів дозволяє оцінити стан підприємства, порівняти його з нормативним станом і виконати довгостроковий аналіз з використанням різних моделей відповідно до аналітичних критеріїв. Якщо оцінити підсумкові показники за всіма

моделями, то ми отримаємо повну характеристику досліджуваної компанії, а також її фінансових можливостей на ринку.

1.2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів підприємства для вибору стратегії розвитку

Фінансові показники бізнесу в чому залежать від трьох точки зору фінансового менеджменту, необхідно розвивати та вдосконалювати інформаційну систему фінансового менеджменту. Визначення організаційної структури, принципів формування та умов розподілу комбінації інформаційних потоків.

Сьогодні аналіз господарської діяльності стає розвиненим станом. Основи економічних відносин, надійність і синтетичний аргумент. Управлінські рішення на всіх рівнях і в усіх суб'єктах господарювання. У сучасному світі бізнес-рішення повинні прийматися точно розрахунки, глибокий і ефективний аналіз, сучасні бізнес-послуги. На підприємствах поширюється використання економіко-математичних приладів, новітні програмні продукти, комп'ютерна техніка, інформаційні бази даних, довідково-пошукові інформаційні системи тощо. Тому немає організаційні, технічні та технологічні рішення не повинні прийматися заздалегідь поки його економічна життєздатність не доведена.

Експерти, які виконують з обґрунтування різних перевірок менеджменту необхідно надати достовірний детальний обліку, статистики та комерційна інформації про виробничі, фінансові та інвестиційні процеси в бізнесі.

Володіти організаційно-інформаційною моделлю аналізу фінансових результатів стислий опис мети та завдань аналітичного процесу, з точки зору цілей і завдань, предмет і об'єкт дослідження, система показників для

визначення параметрів об'єктивне, інформаційне та системне забезпечення (табл.1.2).

Послідовно реалізовувати елементи цих організаційних та інформаційних елементів моделі аналізу фінансової діяльності підприємства за відсутності особливі обставини, що забезпечують досягнення поставленої цілі [8,с.196].

Деякі аспекти якості носія економічної інформації аналізу, якого шукають сучасні економісти в країні та за кордоном, а саме: Бутинцем Ф., Кіндрацькою Л., Білик М., Чумаченком М., Івахненком В., Мецом В., Мнихом Є., Тарасенком Н., Олійник О., Бакановим М., Шеретом А., Савицькою Г., проте, незважаючи на значну кількість наукових досліджень з цього приводу, якість інформації, яка підтримує аналіз економічної діяльності фірм, ще остаточно не вирішена. Крім того дослідження потребує набору запитань щодо визначення впливу якості надання інформації про ефективність економічного аналізу продуктивність та ефективність управлінських та дослідницьких рішень внутрішні ресурси економічного розвитку компанії.

Таблиця 1.2

Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

1. Мета і завдання аналізу фінансових результатів	
1.1. Мета	1.2. Завдання
1	2
Пошук шляхів і кількісна оцінка резервів збільшення прибутку і підвищення рентабельності підприємства на основі ефективного управління його доходами та витратами.	<ul style="list-style-type: none"> - Аналіз формування прибутку; - аналіз складу та динаміки прибутку; - загальний і факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; - аналіз прибутку від інвестиційної діяльності; - аналіз прибутку від фінансової діяльності; - аналіз чистого прибутку; - аналіз розподілу та ефективності використання чистого прибутку; - аналіз рентабельності підприємства;
2. Об'єкти і суб'єкти аналізу фінансових	результатів
2.1. Об'єкти 1	2.2 Суб'єкти

Продовження таблиці 1.2

1	2
<ul style="list-style-type: none"> - Доходи в цілому та за видами; витрати в цілому та за видами; - прибуток в цілому та за його складовими ; - чинники, що вплинули на утворення доходів; - чинники, що вплинули на утворення витрат; - чинники, що вплинули на утворення прибутку. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вищі посадові підприємства; - економічні служби підприємства; - керівники функціональних та структурних підрозділів підприємства; - власники та акціонери; - зовнішні користувачі інформації.
3. Система економічних показників аналізу фінансових результатів.	
3.1. Абсолютні вартісні показники облік	3.2. Відносні показники, які є наслідком аналітичної обробки облікової інформації
<ul style="list-style-type: none"> - Абсолютна величина доходу в цілому та за його видами; - абсолютна величина витрат в цілому та за їх видами; - абсолютна величина прибутку в цілому та за його складовими; - залишки активів, капіталу і зобов'язань підприємства; - абсолютні показники динаміки доходів, витрат та прибутку. 	<ul style="list-style-type: none"> - Відносні показники структури доходів, витрат та прибутку; - відносні показники динаміки доходів, витрат та прибутку, - відносні показники інтенсивності процесів (коефіцієнти доходів, рентабельності, витратомісності тощо).
4. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів	
4.1. Зовнішня інформація	4.2. Внутрішня інформація
<ul style="list-style-type: none"> - Правова; - нормативна; - довідкова 	<ul style="list-style-type: none"> - Планова; - фактографічна
5. Методичні прийоми обробки первинної (вхідної) інформації.	
5.1. Економіко – логічні методи.	5.2. Економіко – математичні методи.
<ul style="list-style-type: none"> - Групування; - порівняння; - розрахунок відносних показників і розрахунок середніх показників; - деталізація; - елімінування. 	<ul style="list-style-type: none"> - Методи обробки динамічних рядів; - методи регресійно-кореляційного аналізу; - методи моделювання.
6. Узагальнення і реалізація результатів аналізу фінансових результатів	
6.1 Узагальнення результатів <ul style="list-style-type: none"> - Систематизація інформації; - кількісна оцінка втрачених прибутків; - кількісна оцінка потенційного збільшення прибутків; - оцінка вірогідності прогнозованих фінансових результатів; - розробка багатоваріантних заходів щодо поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства у 	6.2 Реалізація результатів <ul style="list-style-type: none"> - Оцінка заходів поліпшення фінансових результатів з точки зору їх найбільшої відповідності фінансовій стратегії підприємства; - вибір оптимального варіанту заходів щодо поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства; - прийняття рішення щодо реалізації обраного варіанту заходів;

Продовження таблиці 1.2

1	2
майбутньому періоді; - оформлення результатів аналізу і пере- передача їх в управлінські структури для реалізації запропонованих заходів.	- доведення прийнятого рішення до виконавців; - забезпечення контролю за виконанням прийнятих рішень.

Важливою частиною аналітичного дослідження є така інформація: діяльність суб'єкта. Аналіз господарської діяльності здійснюється з використанням необхідної системи економічної інформації для ділового рішення. Кожен аналітичний метод включає: потрібна інформація, а не доступні інформаційні ресурси, якщо активний. Інформаційні бази не є корисними для проведення якісного економічного аналізу. Відсутні або спотворені дані, необхідна та достатня інформація обов'язково отримаєте [9,с.85].

Аналітична інформація відрізняється від бухгалтерської. Дані для аналізу взяті з одного або декількох видів економічної інформації (планів , облік, норми, прогнози). Наприклад, для аналізу здійснення запланованих завдань використовують дані планування та обліку. Факторний аналіз обмежити джерела інформації для аналізу господарської діяльності одним типом інформації. Тому початкове формування тієї інформації залежить від ряду причин, основною причиною слід вважати вид аналізу економічну діяльність, а також цілі аналізу та його місію. Аналітична інформація накопичується, зберігається і використовується за певною організаційною формою, згідно з планом або програмою аналітичної роботи на підприємстві відповідно до положень організаційна форма. Особливістю аналітичного розрахунку є наявність великої кількості логічних операцій поєднується з арифметичними за допомогою складних алгоритмів. Офіційні можливості реєстрації даних полегшують використання калькулятор для вирішення аналітичних задач. При використанні для аналізу економічної діяльності, передбачаються такі вимоги : надійність, своєчасність, повнота, детальність, універсальність.

Економічна інформація досить неоднорідна, має складну структуру взаємні відносини різних його типів. Бухгалтерський облік є різновидом економічної інформації та інформація з аналізу господарської діяльності, яка характеризується загальні та деякі специфічні властивості.

Так, бухгалтерсько-аналітична інформація та аналіз є основою для прийняття рішень організувати, планувати та регулювати господарську діяльність підприємств. Характеристика облікової інформації залежить від виду обліку – операцій, бухгалтерський облік, статистика; облікові форми – таблиці – автоматичний, інтерактивний, безпаперовий; джерела і методи навчання умовна постійна та змінна інформація, алгоритм їх машинної обробки [10,с.350].

Показники бухгалтерського обліку відображають сучасний стан виробництва та економіки господарських операцій і є інформаційною моделлю виробництва. За винятком показують фактичний стан об'єкта, також використовується облікова інформація ретроспективна функція, яка вимагає тривалого зберігання цієї інформації (наприклад , за формою бухгалтерської декларації). Кінцеві дані є результатом рішення бухгалтерське завдання на знаходження сумарного значення – на кінець періоду за визначити групові ознаки, які виконуються арифметика і логічні операції, операції сортування інформації. Якість облікової інформації залежить від використовуваного методу, його сприйняття, його систематизації та загальні, а також специфіка бухгалтерських завдань: платоспроможність (завжди обчислювальними або логічними методами); алгоритм; документування вхідних і вихідних даних; використовувати ті самі дані формувати різноманітні показники; надавати інформацію про бухгалтерські завдання; необхідність накопичення даних; обумовити терміни вирішення проблеми. Сучасна бухгалтерська інформація ґрунтується на аналітичних судженнях про доцільність, переваги та пріоритети господарських операцій. Заплановані дані є вказівками для нових комбінованих оцінок; звітність - статистика не є простим синтезом однорідних у просторі та часі явищ, процесів тощо. Лише

на основі якісної оцінки зазначеної інформації можна визначити її необхідність, а на підставі характеристик цієї інформації розглянути варіанти її повноти тощо [11,с.193].

Набагато ширший спектр аналітичних досліджень фінансової діяльності суб'єкта господарювання може бути отримано з облікової інформації, складеної відповідно до національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Інформація, структурована за видами діяльності, за ознаками обліку доходів і витрат, а також щодо капіталу, задіяного в господарському процесі, надає широкий спектр кількісних і якісних параметрів кінцевих фінансових результатів.

Таким чином, баланс є найбільш значущою формою для аналізу та оцінки, наприклад, фінансового стану компанії. Уміння читати баланси дає можливість отримати значний обсяг інформації про бізнес, визначити, наскільки бізнес забезпечений власними оборотними коштами, оцінити його загальний фінансовий стан підприємства. Крім того, ми використовуємо «Фінансовий звіт» (Форма №2), «Звіт про капітал» (Форма №3), «Звіт про рух грошових коштів» (Форма №4) та «Примітки до фінансової звітності» джерело аналітичної інформації (Форма №5) та первинні документи, статистичні звіти та інші операції. Бухгалтерський звіт – це система статей, що відображають активи та фінансовий стан підприємства на звітну дату, а також фінансові результати діяльності підприємства за звітний період.

Ключовим моментом аналізу є проведення порівнянь показників у динамічному ряді з урахуванням перебігу інфляції, змін обліковій політиці, змін обсягів і структури діяльності акціонерів. Точніше порівнювати результати з ймовірністю впливу на фінансові результати. Особливо це стосується можливостей виробництва, управління та продажів.

Метою використання аналізу фінансових результатів підприємства полягає в розробці планів економічно обґрунтованих заходів щодо збільшення обсягу прибутку та підвищення рентабельності, у прийнятті управлінських контрольних рішень, моніторингу їх роботи.

Поняття «носії інформації» походить від розвитку автоматизованих систем управління, які являють собою динамічну систему, яка отримує, оцінює, зберігає та обробляє дані та створюється з метою надання інформації управлінських рішень. Інформаційне забезпечення можна розглядати як процес надання інформації, так і сукупність письмових форм, правових основ і реалізованих рішень щодо обсягу, розташування та форми існування інформації, що використовуються в інформаційній системі під час її функціонування [12,с.289].

До загальних показників якості надання інформації повинні включати: стислість, ясність формувань, своєчасність отримання, реагування на конкретні інформаційні потреби керівників, точність, точний відбір вихідної інформації, оптимальну систематизацію та безперервність збору та обробки даних. Крім того, важливою якісною властивістю інформації є її вірогідність. Достовірною вважається інформація, яка не перевищує допустимого відхилення реального явища чи процесу і точно відображає те, що потребує відображення. На достовірність інформації, що надходить, піддається інформаційним бар'єрам, перешкодам, які перешкоджають або обмежують обсяг та якість отриманої інформації. Крім того, якість інформаційного забезпечення, один із найважливіших параметрів для споживачів інформації, визначається такими характеристиками:

- репрезентативність-точність відбору інформації для точного відображення джерела інформації;
- значення – семантична місткість інформації;
- повнота – елемент даних, мінімальна, але достатня організація даних досягнення мети, яку переслідує споживач інформації. Ця ознака схожа на репрезентативність, за винятком того, що в цьому випадку розглядається найменша кількість інформації, яка не перешкоджає прийняттю рішення;
- доступність – легкість (або можливість) реалізації процедур збору та перетворення інформації. Ця функція стосується лише публічної інформації. Для забезпечення наявності паперових носіїв для зберігання паперових носіїв

використовується різна офісна техніка. Для полегшення цього процесу використовуються комп'ютерні засоби;

- актуальність – залежить від динаміки зміни властивостей інформації а визначається збереженням цінності інформації для користувача при її використанні;

- своєчасні – отримані у зазделегіть обумовлений термін;

- точність – наскільки інформація близька до дійсного стану джерела;

- достовірність – властивість інформації, що відображає джерело з необхідною точністю. Ця властивість вторинна по відношенню до точності;

- стабільність – здатність інформації реагувати на зміни у вихідних даних без порушення необхідної точності.

Інформація, яка використовується для аналізу фінансових результатів компанії, за доступністю можна розділити на відкриту та закрити (конфіденційну). Оскільки інформація, що міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, є загальнодоступною за межами підприємства [13,с.198].

Кожне підприємство розробляє планово-прогнознi показники, норми, нормативи, ставки та ліміти, а також системи оцінки та моніторингу фінансової діяльності. Ця інформація є комерційною таємницею та в деяких випадках є «ноу-хау» і відповідно до чинного законодавства України, ми залишаємо за собою право зберігати цю інформацію конфіденційною. Перелік визначається вищим керівництвом компанії.

Сучасний підхід до аналізу економічної діяльності підприємств, безумовно, базується на якості носія інформації, яка у свою чергу, залежить від застосування ефективних управлінських рішень. При визначенні обсягу, структури та якості інформації та допоміжного аналізу особливу увагу слід приділяти якісним характеристикам облікової, планової, нормативно – довідкової, звітної-статистичної та іншої інформації за умови, що вони традиційно визначаються з точки зору умови формування ринкових відносин, які значно відрізняються.

Кожен бізнес розробляє власні планово-прогнозні показники, норми, нормативи, тарифи та квоти, а також свою систему оцінки та моніторингу фінансової діяльності. Ця інформація є комерційною таємницею. Відповідно до чинного законодавства України компанія має право зберігати таку інформацію в таємниці. Перелік визначається відповідною особою підприємства.

1.3 Методичні підходи до оцінки ефективності фінансової діяльності підприємства при виборі стратегії розвитку.

Застосування методів економічного аналізу до фінансових результатів діяльності відображено в окремих методах аналізу та дослідження. Під методологією розуміють сукупність аналітичних методів і правил дослідження економіки підприємства, певною мірою підпорядкованих реалізації аналітичних цілей.

Давайте детальніше розглянемо два елементи методології економічного аналізу фінансових результатів підприємства:

- порядок виконання аналітичної роботи;
- методика дослідження об'єкта дослідження.

В організації комплексного процесу економічного аналізу можна виділити декілька взаємопов'язаних етапів, суттєвий зміст яких може змінюватися відповідно до потреб аналізу, виконуючи подібні функції [14, с.154].

Спочатку клієнт комплексного економічного аналізу забезпечує ідентифікацію цільової функції моделі обробки вхідної інформації. Добре представлення цільової функції дає змогу чітко зрозуміти мету комплексного аналізу в конкурентному випадку та деталі цього випадку. Отже, на

виконавця бізнес-дослідження покладається цільова функція комплексного економічного аналізу, що включає такі елементи:

- предмет дослідження та його особливості (особливо приналежність до галузі, форма власності, розмір компанії, положення на ринку та ступінь монополізму галузі тощо);

- інформаційні бази та її часовий лаг (переважно фінансова звітність за періоди іпотеки);

- мета та місія дослідження (особливо визначення довіри до компанії, оцінка платоспроможності, прогноз банкрутства тощо);

- набір аналітичних областей фінансових результатів підприємства – об'єкти дослідження, які є складовими узагальнюючих показників (ефективність господарської діяльності, ризикова діяльність, ефективність корпоративного менеджменту тощо).

- форма представлення кінцевої (вихідної) інформації (визначення абсолютних значень інтегральних показників, складання порівняльних таблиць тощо);

- методика формування рекомендацій щодо впровадження заходів для забезпечення досягнення цілей комплексного економічного аналізу.

На відміну від першого етапу, який передбачає формування методологічної основи моделі обробки вхідних даних, другий етап передбачає документування процедур та виконання первинної обробки, узагальнення та консолідації вхідної фінансової інформації. Така реалізація первинної обробки інформації повинна відповідати критеріям ефективності навчання та отримувати фінансову інформацію, готову для подальшої математичної обробки.

Для забезпечення виконання завдань, поставлених на другому етапі моделі, що розглядається, реалізуються наступні серії інтеграцій:

- групування джерел інформації відповідно до встановлених напрямів дослідження про фінансову ситуацію, що підлягає аналізу, та формування об'єкта, який слід спостерігати;

- формувати відповідно до специфіки цільової функції набір фінансових показників і коефіцієнтів у вигляді зведень даних за згрупованими джерелами інформації;

- правильність вибору форми обробки вхідної інформації за визначеним набором показників.

Третій етап моделі обробки вхідної інформаційної бази забезпечує технічну реалізацію методологічних принципів, визначених на першому етапі моделі, виходячи з напрямів аналізу та завдань дослідження, визначених на другому етапі. Водночас він забезпечує вибір необхідних методологій (математичних, статистичних та комбінації аналітичних моделей) для інтеграції результатів первинної обробки вхідної інформації за конкретним напрямом дослідження та визначення порядку формування цільових інтегральних показників як вихідної інформації для комплексного економічного аналізу [15, с.199].

Ефективність комплексного економічного аналізу та відповідність кінцевого результату поставленим завданням забезпечуються доцільністю вибору засобів, зробленого саме на цьому етапі, та обґрунтування такого вибору.

Набори інструментів, які дозволяють бізнес-аналітикам обробляти фінансову інформацію, яку вони отримують, широко поширені в літературі з фінансового аналізу через низку формалізованих методів, які можна класифікувати на три великі групи відповідно до їхніх загальних характеристик:

- класифікація фінансових показників і коефіцієнтів;
- розрахувати неодмінний показник фінансового стану підприємства;
- порівняти розраховані показники з еталонними.

Формальний збір даних про математичні підсумки, статистику та аналіз фінансових вхідних даних про компанію не доповнює складні процеси економічного аналізу, оскільки вони вимагають точної інтерпретації та інтерпретації, які відбуваються на четвертому етапі базової моделі обробки.

Інтерпретація результатів обробки фінансової інформації повинна здійснюватися на основі стабільної та чіткої системи критеріїв, що відповідає спрямованості поглибленого аналізу та дослідницьким питанням замовника дослідження.

При цьому формування висновків про об'єкти дослідження на основі проведених розрахунків дозволяє не тільки отримати відповіді на запитання замовників комплексного аналізу, а й служить основою для прогнозування змін економічного потенціалу об'єктів дослідження [16, с.164].

Тому органічно доповнює попередній етап повного економічного аналізу є процес формування сценаріїв щодо подальших тенденцій господарсько-фінансової діяльності підприємств, який відбувається на останньому етапі – п'ятому періоді.

Крім організації комплексного економічного аналізу, інформаційна база також повинна відповідати певним критеріям. Вхідні дані повинні задовольняти низці критеріїв на основі абсолютного значення цільового інтегрального показника, визначеного процесом математичного аналізу, застосування якого забезпечується наступними правилами:

- проводиться комплексний аналіз на основі системи цільових фінансових показників і коефіцієнтів, відповідно до обраної методики оцінки фінансових результатів підприємства;

- вхідна інформація про фінансово-господарську діяльність підприємства, яка надана для подальшої обробки, має бути повною та достовірною;

- цільові показники обраної методології та введена фінансова інформація повинні бути приведені до еквівалентних одиниць виміру, щоб забезпечити можливість належної обробки математичного аналізу;

- кожен набір фінансових показників і факторів, що входять до інформаційної бази для моделювання фінансових показників, що цікавлять, повинен бути максимально інформативним;

- обґрунтування вибору методів статистичного, математичного та аналітичного моделювання з метою правильного синтезу вхідних інформаційних ресурсів і подальшого визначення цільових показників для комплексних систем економічного аналізу на їх основі;

- створити загальну картину фінансового стану підприємства на основі визначення цільових фінансових показників як результату сукупності відносно добре встановлених індивідуальних фінансових показників, що характеризують окремі результати діяльності підприємства;

- проводити систематичний порівняльний аналіз інтегральних індексів, отриманих в результаті математично-аналітичної обробки первинної вхідної інформації в динаміці та порівняння з іншими індексами, які є еталоном.

Основним елементом процесу економічного аналізу фінансових результатів підприємств є модель обробки вхідної інформаційної бази. Така модель є органічним синтезом логічних математичних, статистичних та аналітичних методів дослідження, пристосованих до конкретних характеристик конкретного випадку аналітичної процедури.

Як важливий елемент методології аналізу доходів, у цій діяльності використовуються технічні та аналітичні методи. Ці методи використовуються на різних етапах дослідження з наступними цілями:

- первинна обробка зібраної інформації (перевірка, групування, систематизація);

- огляд стану і закономірностей розвитку досліджуваного об'єкта;

- визначити вплив факторів на результати діяльності компанії;

- розрахунок невикористаних і ймовірних резервів підвищення ефективності роботи;

- зведення результатів аналізу;

- обґрунтування планів економічного розвитку, управлінських рішень, різноманітних заходів [17, с.280].

В аналізі фінансової діяльності використовуються різні методи. Серед них важно виділити широко використовувані традиційні методи обробки та дослідження інформації (порівняння, діаграми, баланси, середні та відносні числа, груповий аналіз).

Такі методи, як ланцюгова заміна, абсолютна та відносна різниця, методи інтеграції, лінійне програмування, дослідження операцій, інтуїція, минулий досвід та евристичні методи вирішення економічних проблем на основі експертної оцінки використовуються в аналізі для вивчення впливу факторів на економічні результати та розрахунки резервів.

Існує два типи методів комплексної оцінки ефективності господарської діяльності за допомогою фінансових показників:

- використовувати єдиний інтегральний розрахунок показника;
- без обчислення єдиного інтегрального показника.

Є багато способів розрахунку єдиного інтегрального показника ефективності господарської діяльності. Приклади евристичних методів оцінювання, заснованих на професійному досвіді аналітиків, включають динамічне порівняння показників (горизонтальний аналіз), структурне порівняння (вертикальний аналіз), просторове порівняння та групування показників за характеристиками. Показники компанії були «кращими» або «гіршими» порівняно з базовим рівнем. Темпи зростання і зростання показників говорять багато про що, але ці методи не дозволяють досягти комплексної кількісної оцінки.

Економічний аналіз діяльності компанії здійснюється за допомогою різноманітних моделей, які дозволяють структурувати та визначати зв'язки між основними показниками. Під час аналізу використовують три основних типи моделей:

- опис;
- прогноз;
- нормативні акти.

Описові моделі є основою для оцінки фінансових результатів підприємства. Вони включають: задача фінансової звітності в різних аналітичних розділах; вертикальний та горизонтальний аналіз звітів; аналіз трендів; аналіз показників і відносних коефіцієнтів; порівняльний або просторовий аналіз; факторний аналіз система коефіцієнтів аналізу.

Прогнозні моделі є прогнозними моделями. Вони використовуються для прогнозування доходів і витрат компанії, її фінансових результатів. Найпоширенішими з них є побудова прогнозової фінансової звітності; моделі динамічного аналізу; моделі аналізу сценаріїв.

Нормативні акти – це модель, яка дозволяє порівняти фактичні та нормативні дані результатів діяльності підприємства. Ці моделі використовують для внутрішнього фінансового аналізу. Суть полягає в тому, щоб встановити базові лінії для кожної статті витрат і з'ясувати, чому фактичні дані відхиляються від цих базових ліній [18, с.278].

Тому економічний аналіз фінансових результатів компанії може використовувати різноманітні методики, прийоми та аналітичні моделі, застосування яких залежить від мети та глибини аналізу, того, що вивчається, і технічних навичок для проведення розрахунку та ін.

Методи, засновані на розрахунку єдиного інтегрального показника, в основному дозволяють оцінити результати діяльності підприємства, хоча не завжди можна порівняти отримані значення з результатами діяльності інших підприємств. Значення складу, містяться в інтегральному показнику, можуть відрізнитися, і їх значення можуть змінюватися в значних межах. З іншого боку, у деяких випадках отримані розрахунки можуть призвести до діаметрально протилежних висновків, тому очікування аналітика, що навіть використання евристичних методів дає остаточну оцінку та єдиний результат є виправданим, не може бути перетворено.

Розв'язати це протиріччя може бути вирішено лише чітко визначеною аналітичною метою, що веде до глибини дослідження. Компанії намагаються включити якомога більше інформації до складу конфіденційних даних, тому

використання певного методу або методу аналізу часто визначається доступністю необхідних даних.

Аналіз фінансових результатів в умовах застосування сучасних інформаційних технологій базується на визначенні основних елементів процесу визначення доходів, витрат і прибутку з метою формування взаємопов'язаних етапів реалізації відповідних аналітичних показників, на основі яких узагальнюються та оцінюють результати діяльності та приймаються управлінські рішення щодо подальшого розвитку підприємства [19, с.85].

При аналізі фінансових результатів першочерговим завданням аналітика є оцінка динаміки абсолютних і відносних показників, визначення впливу окремих факторів на зміну доходів, виявлення невикористаних резервів, що сприяють збільшенню очікуваних майбутніх результатів, визначення кількості.

Для виконання вищевказаних завдань використовуються аналітичні програми, які можуть розраховувати основні показники прибутковості на основі даних фінансової звітності.

Серед програм аналізу корпоративної фінансової звітності найбільш розвиненими та поширеними є програми ретроспективного аналізу, які базуються на даних фінансової звітності компанії за кілька звітних періодів. До таких програмних продуктів відносяться програми аналізу «ІНЕК-АФСП», «ІНЕК-Аналітик», «1С: Фінансове планування», «Експерт-аудит», «Експерт проектів» «Альтернативні фінанси». За допомогою програмних продуктів, зазначених вище, ви можете автоматично розраховувати необхідні фінансові показники та коефіцієнти на основі вихідної облікової інформації та отримати роз'яснення конкретних значень.

Використання таких програмних продуктів для фінансового аналізу забезпечує підвищення систематичності аналізу, вплив багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів на результати діяльності підприємства, надійність і достовірність результатів, обробку великих обсягів вхідних даних і

виконання багатофакторного стратегічного аналізу. Однак їх вартість досить висока, вони повністю спеціалізовані і призначені для великих комерційних будівель.

Основною інформаційною базою аналізу є дані бухгалтерського обліку, оскільки більше 60% інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень, формується в системі бухгалтерського обліку [20, с.58], тому при створенні автоматизованої інформаційної системи аналізу фінансових результатів доцільно використовувати вже наявні на підприємстві програми автоматизації бухгалтерського обліку.

Одним із таких продуктів є конфігурація «Фінансове планування для України» системи «1С: Підприємство 7.7», яка використовується більшістю підприємств, установ та організацій країни. На сьогоднішній день вийшла оновлена версія програми 1С, яка є «1С: Підприємство 8».

Пропонуємо виконувати аналіз фінансових результатів за допомогою конфігурації «Фінансове планування для України» системи «1С: Підприємство 7.7» двома способами. Отже, для проведення динамічної прибутковості та аналізу прибутковості можна використовувати показники звіту «Фінансовий аналіз». Недоліком цього методу є відсутність факторного аналізу та коригування методики розрахунку [21, с.34].

Другий спосіб здійснюється шляхом аналізу продажів по номенклатурі за обраний плановий період і розрахунку коефіцієнтів. Цей метод реалізується на основі звіту «Доходи за статтями» і передбачає розподіл доходів і витрат на змінні та постійні. Звіти можуть бути сформовані відповідно до структури довідника статей, де у вихідній таблиці «Розрахунок прибутку» відображаються дані окремо за кожний період і наростаючим підсумком. Перевагами другого методу є представлення вихідної інформації у вигляді таблиці, візуальна текстова інтерпретація формул, наявність зрозумілого інтерфейсу.

Проведення аналізу фінансових результатів із застосування інформаційних технологій та управлінська інтерпретація отриманих

висновків допоможе знайти оптимальний розвиток, розробити програму покращення фінансового стану підприємства, обґрунтувати інвестиційні рішення.

Отже, в умовах ринкової економіки створення прибутку та забезпечення рентабельної господарської діяльності є суттєвими чинниками зростання ринкової вартості підприємств. Як основний узагальнюючий показник фінансової діяльності підприємства рентабельність є важливим джерелом формування капіталу, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності. Таким чином, отримання прибутку є однією із стратегічних цілей господарювання та найважливішим об'єктом фінансового аналізу.

Прибуток є результатом багатовимірного руху фінансових потоків, що характеризується доходами та витратами бізнесу. Доходи та витрати, як взаємозалежні фактори формування прибутку підприємства, необхідно вивчати на всіх етапах їх формування.

Останнім часом з'явилося досить багато серйозних і актуальних публікацій, присвячених фінансовому аналізу. Проте проблема аналізу фінансових результатів підприємства не систематизована. Використовуються різні методи розрахунку одних і тих же показників, що ускладнює сприйняття матеріалу.

Аналіз складових фінансових результатів, від яких залежить кількість чистих результатів, включає вивчення тенденцій їх розвитку, причин їх виникнення та економічну оцінку. Це дозволяє при розробці заходів щодо попередження та усунення необґрунтованих витрат залучати кваліфікований персонал для надання обґрунтованих рекомендацій у реальній діяльності структурних складових, пов'язаних з бізнесом.

Працюючи в умовах жорсткої конкуренції, структурних і динамічних стандартів недостатньо для успішного управління діяльністю компанії.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «МОТОР СІЧ»

2.1 Загальна характеристика підприємства

Історія ПАТ «МОТОР СІЧ» почалася в 1907 році. До грудня 1915 року – 12 років підприємство виробляло сільськогосподарську техніку та інструменти, виконував різні види механічної обробки, виготовляв вироби з чавуну і міді.

У грудні 1915 році акціонерне товариство «Дюфлон, Костянтинівич і До» («Дека») придбало завод і змінило профіль його виробничої діяльності. Завод почав освоювати виробництво авіаційних двигунів, і в 1916 році через 10 років був випущений перший 6-циліндровий двигун водяного охолодження «Дека» М-100.

Компанія виробляє і розробляє в серійному виробництві нові двигуни, кожен з яких став важливою віхою в розвитку вітчизняного авіадвигунобудування. Акціонерне товариство «МОТОР СІЧ», 31 травня 1994 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України змінено суб'єкт господарювання державного підприємства «МОТОР СІЧ» відповідно до розпорядження Фонду державного майна України «про українські підприємства», «про керуючі компанії», про цінні папери та фондові біржі». У 1995 році компанія була перетворена у відкрите акціонерне товариство «МОТОР СІЧ» [22].

Підприємство було створено на основі оптимального використання виробничих потужностей і науково-технічного потенціалу, з метою створення прибутку, надання платних послуг авіаційному обладнанню, промислової і технологічної продукції, товарам народного споживання, продукції приватного сектора, сільськогосподарської продукції, населенню, ведення торгівлі, комерції, інвестицій та зовнішньоекономічної діяльності.

Діяльність компанії приносить користь інвестиційному капіталу, як всередині України, так і за її межами і спрямована на подальший розвиток. Статутний капітал компанії ПАТ «МОТОР СІЧ» становить 280528650 гривень, сформований за рахунок її майна відповідно до чинного законодавства. Статутний капітал буде розділений на 135 звичайних іменних акцій номінальною вартістю 2077990 гривень відповідно. Акції ПАТ «МОТОР СІЧ» є цінними паперами, випущеними цієї компанією на необмежений термін, що свідчать про внесення певних акцій до акредитованого фонду ПАТ «МОТОР СІЧ»

ПАТ «МОТОР СІЧ» складається з 8 спеціалізованих машинобудівних заводів, розташованих на території України:

- Запорізький моторобудівний завод (СМЗ);
- Сніжнянський машинобудівний завод (ВМЗ);
- Лебединський моторобудівний завод (ЛМЗ-1);
- Запорізький машинобудівний завод імені В.І. Омельченко;
- Гуляйпольський механічний завод (Гмехз);
- Волочийський машинобудівний завод (ВМЗ);
- Лебединський машинобудівний завод (Лмашз);
- Запорізький завод товарів народного споживання (ЗЗТНП).

Волочиський машинобудівний завод (юридична адреса: Хмельницька область, м. Волочиськ, вул. Незалежності, 1) у числі інших 8 професійних заводів входить до складу ПАТ «МОТОР СІЧ» як структурний підрозділ.

Органами управління ПАТ «МОТОР СІЧ» є загальні збори акціонерів (вищий орган); Наглядова рада; рада директорів (виконавчий орган) і комітет з аудиту. Найбільш важливу роль в організаційній структурі ПАТ «МОТОР СІЧ» (ВМЗ) грає генеральний директор, повідомив директор ВМЗ.

Прибуток ПАТ «МОТОР СІЧ» формується за рахунок доходів від господарської діяльності, після покриття всіх витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією. Порядок розподілу чистого прибутку (доходу) і

покриття збитків визначається вищим органом ПАТ «МОТОР СІЧ» простою більшістю голосів, що беруть участь у зборах.

ПАТ «МОТОР СІЧ» створює трастові фонди, пов'язані з фінансовою діяльністю :

- резерв;
- фонди накопичення та обслуговування;
- фонд споживання;
- фонд виплати дивідендів;
- фонд зворотного викупу акцій;
- інші фонди.

ПАТ «МОТОР СІЧ», що динамічно розвивається протягом 100 років, сьогодні є одним з найбільших у світі і єдиним підприємством в Україні з виробництва, технічного обслуговування і ремонт 55 типів і модифікацій авіаційних двигунів основним напрямком діяльності цієї компанії є виробництво, випробування, ремонт і сервісне обслуговування авіаційних двигунів (більше 88 типів літаків і більше 60 типів двигунів для вертольотів) Продукція ПАТ «МОТОР СІЧ» поставляється більш ніж в 100 країн світу, річний оборот становить 220 млн. дол.

Продукція, що випускає ПАТ «МОТОР СІЧ»: авіаційні двигуни: турбогвинтові, турбореактивні двоконтурні, турбогвинтовентиляторні, турбовальні, допоміжні; головні вертолітні редуктори : ВР-442, ВР-14МС; промислові установки серійна продукція, продукція в розробці; навісне обладнання для вертольота Мі-2, двигуни внутрішнього згорання, комплектуючі, запасні частини.

Стратегічна концепція розвитку ПАТ «МОТОР СІЧ» - це стратегія зростання, що базується на масштабній диверсифікації виробництва, закріпленні та розширенні позицій на ринку авіаційної техніки та вертольотів, експлуатаційних послуг, що реалізується за такими основними стратегічними напрямками: навчання та виконання цільових програм з пріоритетом створення конкурентоспроможної продукції; розширювати

ринки збуту та обслуговування; підвищення ефективності маркетингової діяльності; створити ефективне високотехнологічне виробництво на основі технічного переоснащення; Побудуйте ефективну систему управління якістю.

Сертифікаційний аудит, проведений міжнародною компанією Bureau Veritas Certified, відповідає системі якості вимогам стандарту ISO 9001:2008 щодо розробки, проектування, виробництва, ремонту, технічного обслуговування авіаційних двигунів, газотурбінної установки та приводу, газотурбінної електростанцій, розробка та проектування літаків, а також підготовка та перепідготовка авіаційного персоналу та льотних екіпажів. Отримано «Сертифікат відповідності системи якості» №227120/2.

Якість і надійність продукції, виробленої компанією, підтверджуються успішною діяльністю в більш ніж 100 країнах по всьому світу. На світовому ринку ПАТ «МОТОР СІЧ» зарекомендувало себе як підприємство, що виробляє продукцію з високими технічними характеристиками і має перевірену виробничу базу. Виробництво та ремонт авіаційних двигунів сертифіковані авіаційним реєстром Міждержавної авіаційної комісії (МАК) та Державною авіаційною службою України.

Основними споживачами продукції компанії в 2022 році були зарубіжні країни – Індія, Китай, Алжир, Бангладеш і Об'єднані Арабські Емірати.

Обсяг виробництва товарної продукції на підприємстві постійно збільшується за рахунок виробництва на експорт. Частка повітряних суден у реалізованій продукції становить 92,4%, а частка експорту від реалізованої продукції становить 93,8% (рис.2.1).

Маркетингова політика ПАТ «МОТОР СІЧ» спрямована на збереження традиційних ринків збуту своєї продукції та освоєння нових. У 2022 році ми налагодили відносини співпраці з постійними партнерами в різних частинах світу і компаніями, які встановили партнерські відносини в останні роки (Індонезія, Сінгапур, Лаос і Бразилія). Щоб зберегти свої позиції на

зарубіжних ринках і залишатися конкурентоспроможним, ПАТ «МОТОР СІЧ» буде розробляти і просувати на ринок нові види продукції і послуг. В даний час компанія продовжує роботи по створенню і розвитку наступних сімейств авіаційних двигунів: МС-500В, ТВ3-117, ВМА-СБМ1В, АІ-450. Деякі з них вже пройшли всі сертифікації виставлені на продаж. Наприклад, двигун АІ -450С був доставлений до Австрії для оснащення легкого одномоторного багатоцільового літака Diamond Aircraft.

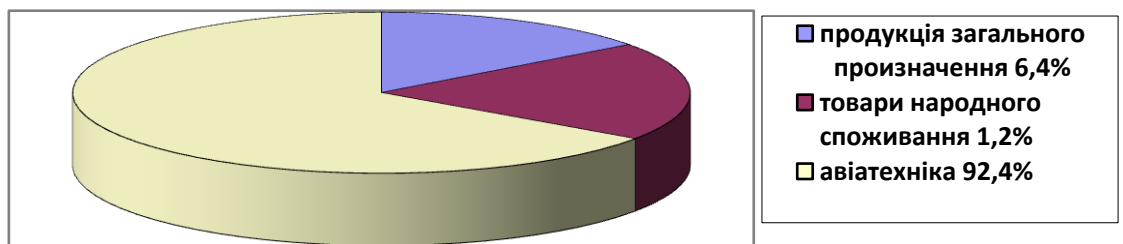

Рис. 2.1 Питома вага реалізованої продукції ПАТ «МОТОР СІЧ»

Щоб зайняти нову ринкову нішу, ПАТ «МОТОР СІЧ» розвиває напрямок розробки, ремонту та модернізації вертольотів в рамках власної вертолїтної програми. Вертольотобудівна галузь в Україні створена на базі ПАТ «МОТОР СІЧ». Активно розвивається напрямок ремонту і модернізації існуючої техніки, а також розробки і виробництва нових вертольотів. Світовий ринок авіадвигунобудування характеризується дуже гострою конкуренцією. Щоб залишатися конкурентоспроможним і визначати пріоритетні напрямки розвитку, ПАТ «МОТОР СІЧ» проводить дослідження ринку збуту, аналізує поточний стан, проводить певну роботу з існуючих проблем і тенденцій розвитку.

В умовах загострення глобальної конкуренції на ринку авіаційних двигунів ПАТ «МОТОР СІЧ» доводиться мати справу з такими гігантами

авіаційної промисловості, як General Electric (США), Pratt & Whitney (Канада), Snecma/Turbomeca (Франція), BMW Rolls-Royce (Німеччина / Великобританія). Вони отримують державну фінансову та юридичну підтримку як для дослідницьких цілей, так і для просування нових продуктів на ринок. Ризик галузі пов'язаний з низьким попитом на продукцію компанії на внутрішньому ринку України і конкуренцією із зарубіжними виробниками.

Значний вплив на діяльність ПАТ «МОТОР СІЧ» мають як макроекономічні, так і внутрішні фактори. SWOT-аналіз ПАТ «МОТОР СІЧ» дає такі результати (табл. 2.1).

Компанія реалізує ефективну стратегію, підкріплену значними навичками та знаннями, щоб бути конкурентоспроможними в ключових сферах, достатніми фінансовими ресурсами для забезпечення розвитку бізнесу, сильним брендом і репутацією компанії, володінням ключовими технологіями та високим рівнем обслуговування клієнтів. Внутрішні сильні сторони допомагають створювати нові конкурентні можливості. Внутрішні недоліки включають: застарілі виробничі потужності, вищі витрати порівняно з конкурентами, внутрішні виробничі проблеми та низьке використання виробничих потужностей. Несприятливі зміни обмінних курсів або торгівельної політики інших країн є зовнішньою загрозою для бізнесу.

Таблиця 2.1

SWOT аналіз: оцінка сильних та слабких сторін і можливостей й загроз ПАТ «МОТОР СІЧ»

Внутрішні сильні сторони	Внутрішні слабкі сторони
1	2
<p>Ефективна стратегія, що підтримується критично важливими навичками та знаннями, конкурентоспроможними в ключових сферах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мати міцне фінансове становище та мати достатні фінансові ресурси для забезпечення розвитку бізнесу; - сильний бренд і репутація компанії; - визнаний лідер ринку з потужною клієнтською базою; 	<ul style="list-style-type: none"> - застарілі виробничі потужності; - внутрішньовиробничі проблеми; - повільний розвиток електронної комерції, відсутність стратегії комерції; - дилерська мережа не до кінця розвинена, недостатньо можливостей продажів у світовому масштабі; - відсутність кінцевого фінансування для реалізації необхідних стратегічних

Продовження 2.1

1	2
<ul style="list-style-type: none"> - можливість економії на масштабі або наслідки ефектів навчання; - володіння ключовими технологіями; - унікальні можливості розробки технологій і ключові патенти та технології; - економічна перевага; - ефективні рекламні компанії та методи просування товару; - інноваційний досвід; - досвід удосконалення виробничих процесів; - вміння користуватися електронною комерцією; - ефективне управління ланцюгом поставок; - високий рівень обслуговування клієнтів; - продукція вищої якості в порівнянні з конкурентами; - продукція поставляється в широкий спектр регіонів; - партнерство або спільна діяльність з іншими підприємствами забезпечують доступ до передових технологій, навичок і привабливих географічних ринків. 	<p>ініціатив;</p> <ul style="list-style-type: none"> - низький рівень завантаження виробничих потужностей.
Зовнішні можливості підприємства	Зовнішні загрози підприємства
3	4
<ul style="list-style-type: none"> - обслуговувати нові групи споживачів або розвивати нові географічні ринки чи сегменти продукції; - розширення асортименту для задоволення нових потреб клієнтів; - використання власних технологій і ноу-хау на нових видах продукції або організація нової компанії; - використання Інтернет-технологій та електронної комерції для радикального зниження витрат або подальшого збільшення обсягу продажів; - входити вертикально; - зменшити торгові бар'єри на привабливих зовнішніх ринках; - нові можливості завоювання частки ринку у конкурентів; - здатність до швидкого зростання за рахунок сильного попиту в одному або кількох сегментах ринку. 	<ul style="list-style-type: none"> - посилення конкуренції з боку нових Інтернет-компаній, що впроваджують стратегії електронної комерції; - посилення конкуренції між компаніями, що працюють на ринку, призводить до зниження прибутку; - сповільнюється зростання ринку; - несприятливий розвиток валютних курсів або торгівельної політики інших країн; - запровадити нові нормативні вимоги, що збільшують витрати бізнесу; - посилення тиску з боку суб'єктів господарювання – споживачів і постачальників.

Таким чином, підприємство в основному реалізує продукцію за кордоном, при цьому виконання експортних контрактів є основним джерелом капіталу підприємства.

2.2 Аналіз фінансових результатів підприємства

Форма і зміст звіту про фінансові результати визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку «Звіт про фінансові результати». Його звіт про фінансові результати повністю відповідає міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

Згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку під фінансовою звітністю розуміють звіти про доходи, витрати та фінансові результати підприємства.

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам правдивої, повної та достовірної інформації про доходи, прибутки та збитки за звітний період. На відміну від балансу, звіт про фінансові результати надає інформацію не за конкретну дату, а за певний період.

Цей звіт вважається одним з найбільш інформативних звітних документів, оскільки містить інформацію про динаміку прибутку компанії.

Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, прибуток – це сума, на яку виручка перевищує відповідні витрати.

На практиці кінцевий фінансовий результат – чистий прибуток (збиток) підприємства визначається у звіті про фінансові результати. Звіт складається щоквартально і накопичується з початку року.

Показники діяльності підприємств у «Звіті про фінансові результати» згруповані за видами економічної діяльності [23, с. 54].

За метою здійснення господарська діяльність поділяється на такі види:

- бізнес (підприємець) – якщо його суб'єкт (підприємець) має на меті отримання прибутку;

- некомерційні – здійснюються для досягнення певних економічних і соціальних результатів, але не з метою отримання прибутку.

За суб'єктом господарської діяльності:

- виробництво;
- торгівля;
- банківська справа;
- страхування;
- інноваційний;
- знижка;
- загальні інвестиції та інше.

Залежно від ринку (внутрішній або закордонний), національність суб'єкта господарювання:

- господарська діяльність, в якій беруть участь вітчизняні товаровиробники (резиденти);

- зовнішньоекономічна діяльність (участь резидента та нерезидента), у тому числі іноземне інвестування (участь іноземного інвестора).

На формування чистого прибутку ПАТ «МОТОР СІЧ» впливають фінансові результати, отримані після здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Така класифікація фінансових результатів діяльності підприємства є дуже важливою при розрахунку показників рентабельності підприємства.

Прибуток є найважливішим узагальнюючим показником, що характеризує кінцеві результати діяльності ПАТ «МОТОР СІЧ». Від розвитку отриманого підприємством прибутку залежить формування оборотних коштів, виконання бюджетних зобов'язань, платоспроможність підприємства, доходи акціонерів тощо.

Метою складання звіту про фінансові результати є перш за все визначення чистого прибутку (збитку) за звітний період. Послідовність розрахунку цього показника включає визначення наступних його складових:

- чистий дохід (дохід) від реалізації продукції (товарів, послуг);
- валовий прибуток (збиток);
- фінансові результати операційної діяльності;
- прибуток (збиток) від повсякденної діяльності до оподаткування;
- прибутки (збитки) від повсякденної діяльності;
- чистий прибуток (збиток) за звітний період.

Чистий дохід (дохід) від реалізації продукції (товарів, проектів, послуг) визначається виходячи з доходу (дохід) від реалізації продукції (товарів, проектів, послуг) за вирахуванням відповідних податків та знижок.

Чистий прибуток (збиток) являє собою кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Тому для початку аналізу фінансових результатів необхідно спочатку вивчити їх рівні, динаміку та структуру, виявити тенденції зміни складових формування прибутку, вплив на них факторів впливу, оцінити використання чистого прибутку.

Якщо кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства за звітний період є збиток, необхідно провести поглиблене дослідження причин його виникнення та намітити шляхи вдосконалення роботи з метою подолання збитку [24, с.167].

Відповідно до статті 14 Закону України «Про господарські товариства» кожне підприємство, створене у формі акціонерного товариства або товариства з обмеженої відповідальністю, зобов'язане створити резервний (страховий) фонд. Розмір фонду встановлюється в установчих документах, але не може бути менше 25% статутного фонду товариства. Установчими документами передбачені щорічні відрахування до резервного фонду, які не можуть опускатися нижче 5% від чистого прибутку підприємств.

У таблиці 2.2 ми детально розглянемо фінансові результати ПАТ «МОТОР СІЧ» за 2019-2021 рр. в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів,
тис. грн.**

Показник	2019	2020	2021	2022	Відхлення у %2022 до		
					2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід (виручка) відреалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10730122	13830655	10546207	3430575	+32,0	+24,8	+32,5
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	5514991	4907340	4217243	1452816	+26,3	+29,6	+34,4
3. Валовий прибуток (збиток)	5215131	8923315	6328964	1977759	+38,0	+22,2	+31,2
4. Адміністративні витрати	774110	997093	1041515	289658	+37,4	+29,1	+27,8
5. Витрати на збут	565950	804270	779587	271439	+48,0	+33,7	+34,8
6. Інші операційні витрати	7781602	11760076	11027717	2168927	+27,9	+18,4	+19,7
7. Собівартість реалізованої продукції з урахуванням адміністративних витрат, витрат на збут, інші операційних витрат	14636653	18468779	17066116	4182840	28,6	22,6	24,5
8. Прибуток від реалізації	-3906531	-4638124	-6519909	-752265	19,3	16,2	11,5
9. Інші операційні доходи	7550857	10559987	9991300	2277216	30,1	21,6	22,8
10. Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	3644326	5921863	3471445	1524951	41,8	25,7	44,0
11. Дохід від участі в капіталі	2892	14184	9187	0	0	0	0

Продовження таблиці 2.2							
1	2	3	4	5	6	7	8
12. Інші фінансові доходи	15749	55118	21501	1161	7,4	2,1	5,4
13. Інші доходи	181248	339038	255137	43477	24,0	12,8	17,0
14. Фінансові витрати	(70923)	(100003)	(190164)	55756	78,6	55,7	29,3
15. Інші витрати	1465816	1634929	893075	31850	2,2	2,0	3,6
16. Втрати від участі в капіталі	(619)	(1680)	(1)	-	0	0	0
17. Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	1465816	4593591	2674030	1481983	101,1	32,3	55,4
18. Витрати (дохід) з податку на прибуток	2306857	(1193749)	(709587)	25181	1,1	2,1	3,5
19. Чистий фінансовий результат: прибуток	1560367	3399842	1964443	1456802	93,4	43,0	74,2
20. Грошовий потік (чистий фінансовий результат + амортизація)	2119431	4102690	2522124	1661417	78,4	40,5	65,4

Виходячи з даних, наведених у таблиці 2.2, видно, що чистий прибуток підприємства почав знижуватися. Зокрема, у 2019 році чистий прибуток знизився на 325, з подальшим падінням на 24,8% у 2020 році та подальшим падінням на 32,5% у 2021 році.

За 2018 – 2020 роки витрати реалізовану продукцію знизилися з 29.2 до 26,3%. Однак у 2020 році вартість зросла до 29,6%, а до 2021 року зросла ще більше до 34,4%.

З 2018 по 2020 рік спостерігалось поступове зниження валового прибутку від реалізації, який впав з 54,8 до 22,2%. Однак у 2022 році відбулося помірне покращення, зафіксоване невелике зростання на 31,2% (див. рис. 2.2 для візуального представлення).

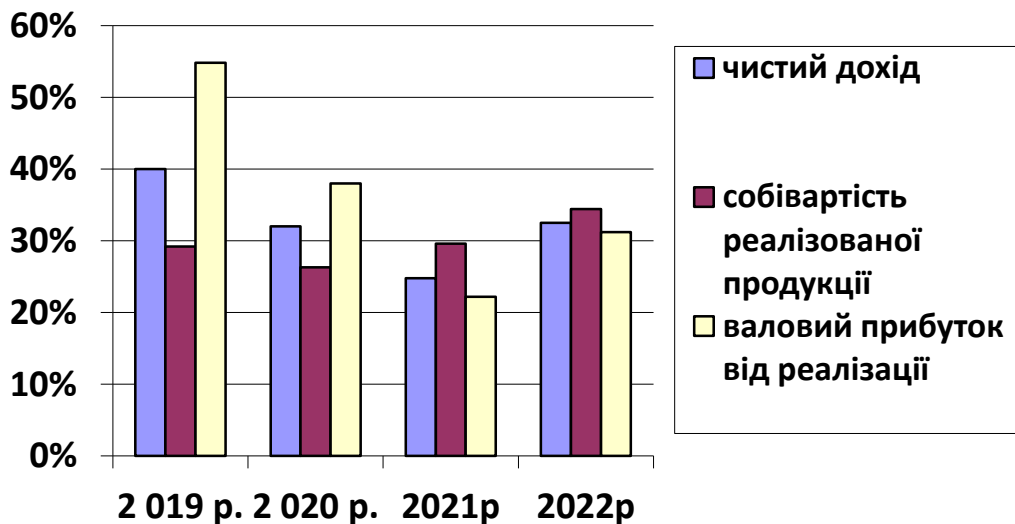

Рис. 2.2 Аналіз динаміки фінансових результатів ПАТ «МОТОР СІЧ»

Протягом досліджуваного періоду відбулися помітні зміни у складі адміністративних витрат. Зокрема, у 2018 році ці витрати становили 44,0% від загального обсягу, а в наступному 2019 році вони зменшилися на 37,7% . Зменшення тривало в наступні роки, зі скороченням на 29,1% у 2020 році, на 27% у 2021 році та найзначнішим падінням у 2022 році (як показано на рис. 2.3).

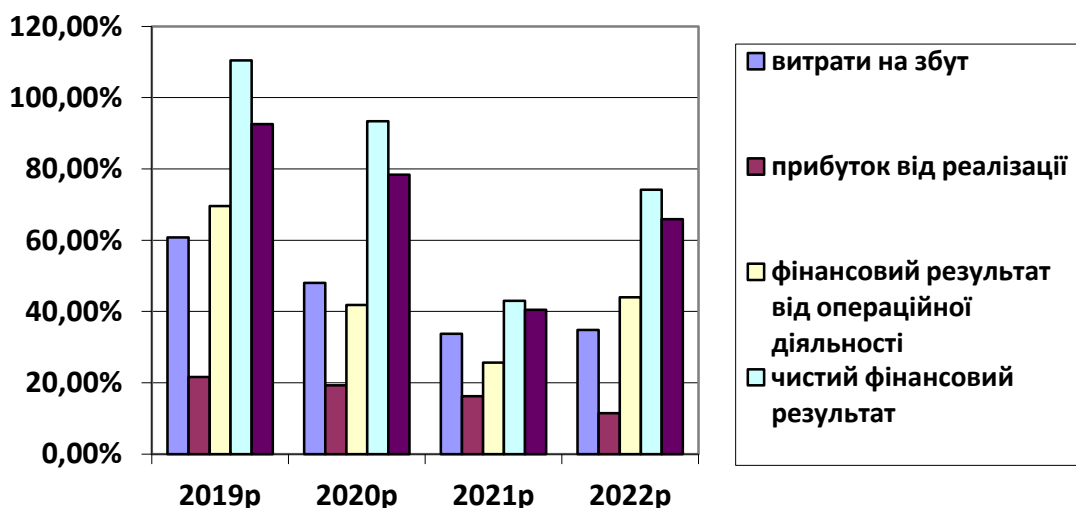

Рис. 2.3 Аналіз динаміки фінансових результатів ПАТ «МОТОР СІЧ»

У 2018 році більшу частину витрат компанії склали витрати на збут – 68%. Однак у наступні роки спостерігалось помітне зниження витрат на збут: 48,0% у 2019 році та 33,7% у 2020 році. У 2021 році відбулося незначне зростання до 34,8%. Незважаючи на зменшення витрат, прибуток компанії від продажів почав падати з роками. У 2018 році прибуток від реалізації склав 21,6% у 2019 році знизився до 19,3% у 2020 році – до 16,2%. У 2021 році тенденція збереглася, прибуток від реалізації склав 11,5%.

Фінансовий результат від операційної діяльності знизився через наступні причини: у 2018 році він встановив 69,6%, у 2019 році різко впав до 41,8%, а у 2020 році знизився до 25,7%. Проте відбулося значне зростання на 44,0% у 2021 році.

Так, для ПАТ «МОТОР СІЧ» у 2020 році спостерігалася позитивна тенденція до зростання показників рентабельності, тоді як у 2021 році спостерігалася протилежна ситуація – зниження всіх показників рентабельності та негативний вплив на прибуток у звітному періоді.

У зв'язку з цим чистий фінансовий результат зменшився з 110,4% у 2018 році до 93,4% у 2019 році, зменшився на 43,0% у 2020 році та збільшився на 74,2% у 2021 році.

Це призвело до зниження результату руху грошових коштів з 92,6% у 2018 році до 78,4% у 2019 році, зменшення на 40,5% у 2020 році та збільшення на 65,9 % у 2021 році.

Як показано в табл. 2.3, всі види доходів зросли у 2020 році порівняно з попереднім 2019 роком. Загалом доходи зросли на 33,95%, що позитивно вплинуло на показники прибутку.

Водночас частка ЧД(В)Р зменшилася 2,19 відсоткових пункти, з подальшим зниженням на 5,21 відсоткових пункти у 2021 році та зростання на 9,9 відсоткових пункти у 2022 році.

Усі види доходів зменшилися у 2016 році, причому частка ЧД(В)Р у загальному обсязі доходів була особливо великою (50,72 відсоткових пункти).

Аналіз витрат показує, що порівняно з попереднім 2019 роком у 2020 році всі витрати зросли, особливо суттєво зросли інші операційні витрати (+51,13%), тоді як інші операційні доходи зросли на 39,85%, як показано в табл. 2.4.

Водночас, частка ЧД(В)Р в структурі доходів компанії зменшилася на 2,19 відсоткових пункти, з подальшим зниженням на 5,21 відсоткових пункти в 2021 році, але зростанням на 9,9 відсоткових пункти в 2022 році.

У 2021 році скоротилися всі види доходів, особливо частка ЧД(В)Р у загальному доході (50,72 відсоткових пункти).

Таблиця 2.3

**Аналіз складу, рівня, динаміки і структури доходів підприємства,
тис. грн.**

Показник	2019		2020		2021		2022	
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЧД(В)Р	10730122	58,12	13830655	55,93	10546207	50,72	3430575	60,62
Інші операційні доходи	7550857	40,90	10559987	42,70	9991300	48,05	2277216	40,24
Інші доходи	181248	0,98	339038	1,37	255137	1,23	- 49143	-0,86
Разом	18462227	100	24729680	100	20792644	100	5658648	100

Це відбулося завдяки зниженню собівартості реалізованої продукції на 11,02%. Зростання фінансових витрат не мало значного впливу на зміну прибутку, оскільки вони становили лише невелику частку в загальних витратах (0,06 відсоткових пункти).

Аналіз витрат показує, що єдиним суттєвим зменшенням витрат у 2021 році порівняно з попереднім 2020 роком було зменшення інших витрат (-45,38%), що дозволило збільшити інші доходи. Витрати зменшилися на 3,07% та 6,23% відповідно у звітному році. Натомість адміністративні витрати зросли на 4,46%.

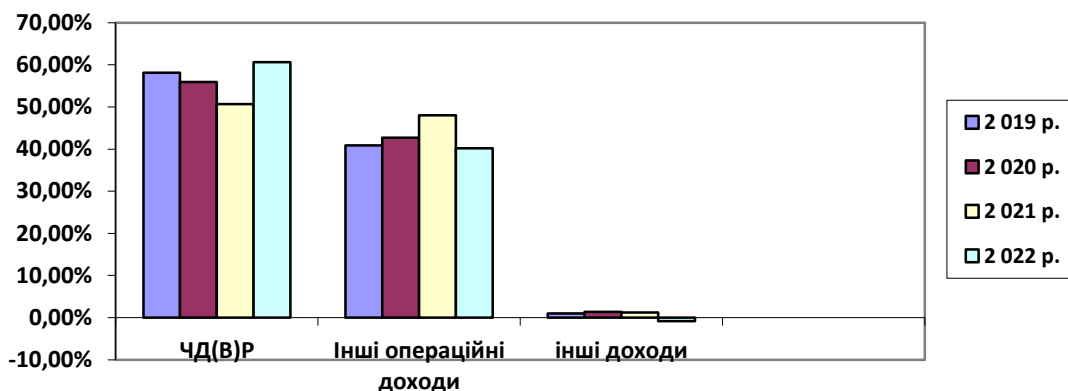

Рис.2.4 Склад рівня, динаміки і структури доходів підприємства

Таблиця 2.4

**Аналіз складу, рівня, динаміки і структури витрат підприємства,
тис. грн.**

Показник	2019		2020		2021		2022	
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	5514991	34,10	4907340	24,29	4217243	23,24	1452816	34,02
Адміністративні витрати	774110	4,79	997093	4,94	1041515	5,74	289658	6,78

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Витрати на збут	565950	3,50	804270	3,98	779587	4,30	271439	6,35
Інші операційні витрати	7781602	48,11	11760076	58,21	11027717	60,76	2168927	50,78
Фінансові витрати	70923	0,44	100003	0,49	190164	1,05	55756	1,3
Інші витрати	1465816	9,06	1634929	8,09	893075	4,92	31850	0,73
Разом	1617339	100	20203711	100	18149301	100	4270446	100

Фінансові витрати значно зросли (+90,16%), а їхня частка збільшилася з 0,49 відсоткових пунктів до 1,05 відсоткових пунктів.

Загалом у 2020 році витрати зросли на 24,92% порівняно з попереднім роком (2019), а у 2022 році спостерігався протилежний результат – загальне зниження витрат на 76,47% порівняно з попереднім роком за рахунок оптимізації витрат.

Таким чином, для ПАТ «МОТОР СІЧ» загальний показник витрат мав негативну тенденцію до зростання у 2020 році, тоді як у 2022 році спостерігалася протилежна ситуація – зниження показника витрат, що позитивно вплинуло на прибуток у звітному періоді.

Однак, якщо порівнювати суму витрат у 2021 році з сумою витрат у 2019 році, то загальна сума витрат за останні два роки зросла на 1975909 тис. грн. (12,2%).

Стабільне фінансове становище підприємства в ринковому середовищі значною мірою визначається його діловою активністю. Ділова активність підприємства проявляється у розширенні ринку збуту, підтримці ділової репутації (іміджу), доступі до ринків праці та капіталу.

Будь-яка компанія, незалежно від того, виробляє вона продукцію чи послуги, працює в замкнутому циклі: виробництво продукції та послуг – продаж - отримання прибутку – розширення виробництва та послуг. Вивчаючи динаміку абсолютних показників, необхідно визначити, наскільки

вони відповідають оптимальному співвідношенню, відомому як «золоте правило економіки бізнесу»:

$$T_{пр} > T_{вр} > T_a > 100\%, \quad (2.1)$$

де $T_{пр}$ – темпи зростання балансового прибутку;

$T_{вр}$ – темпи зростання виручки (обсягу реалізації);

T_a – темп зростання суми активів, що складаються з основного та оборотного капіталу підприємства.

Якщо умови «золотого правила економіки підприємства» виконуються, це означає, що економічний потенціал підприємства збільшився порівняно з попереднім періодом.

Слід зазначити, що при оцінці господарської діяльності підприємства період, за який проводиться оцінка, повинен бути достатньо довгим, оскільки частина прибутку може не бути інвестована у відновлюване виробництво. Найпростіший спосіб перевірити правильність цієї закономірності – розглянути діяльність малих виробництв, але існуючий економічний досвід вже показав, що вона може бути з точністю застосована до діяльності будь-якого підприємства, незалежно від його обороту.

У таблиці 2.5 наведено темпи зростання досліджуваних показників для ПАТ «МОТОР СІЧ» у 2021 та 2022 роках та оцінено їхню кореляцію.

Таблиця 2.5

Оцінка темпів зростання показників

Показники	2019	2020	2021	2022	Темп зростання(2020: 2019) x100,%	Темп зростання(2021: 2020) x100,%	Темп зростання (2022: 2021) x100,%
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10730122	13830655	10546207	3430575	128,9	76,3	32,52

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Прибуток від реалізації продукції	3875071	7121952	4507862	4400880	183,8	63,3	97,62
Середня величина активів	14882947	18670742	22877401	25125654	125,45	122,5	109,82

Насправді, виходячи з даних таблиці 2,5, співвідношення індикаторів за 2020 рік виглядало б так:

а) $T_{np} > T_{вр}$ (183,8 > 128,9);

б) $T_{вр} > T_a$ (128,9 > 125,5);

в) $T_{np} > T_a$ (183,8 > 125,5).

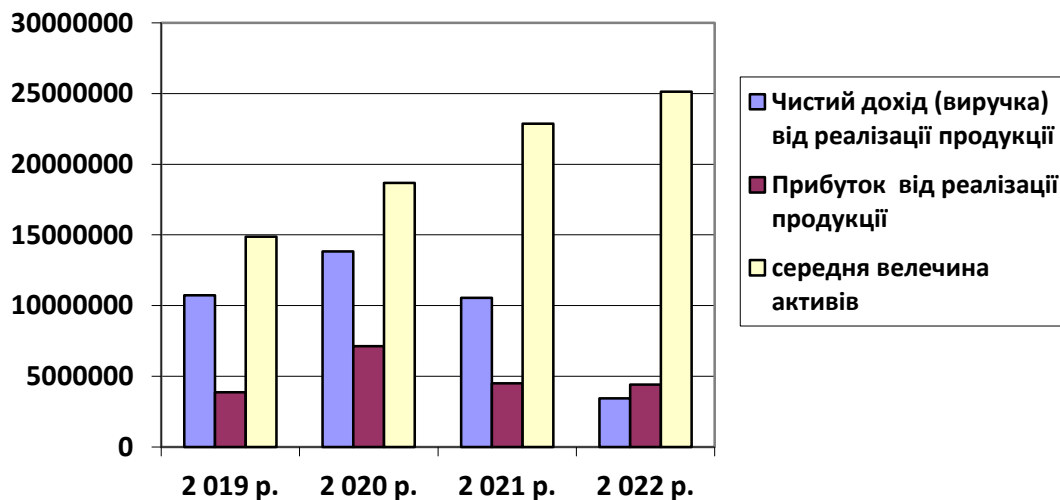

Рис. 2.5 Темп зростання показників підприємства

Насправді, виходячи з даних, наведених у табл. 2.5, співвідношення індикаторів за 2021 рік виглядає наступним чином:

а) $T_{np} < T_{вр}$ (63,3 < 32,52);

б) $T_{вр} < T_a$ (76,3 < 122,5);

в) $T_{np} < T_a$ (63,3 < 122,5).

Насправді, виходячи з даних, наведених у табл. 2.5, співвідношення індикаторів за 2022 рік виглядає наступним чином:

- а) $T_{np} < T_{вр}$ ($97,62 > 76,3$);
- б) $T_{вр} < T_a$ ($32,52 < 109,82$);
- в) $T_{np} < T_a$ ($97,62 < 109,82$).

Іншими словами, темпи зростання прибутку у 2020 році були вищими за темпи зростання як продажів, так і середніх активів, що свідчить про дотримання «золотого правила бізнес-економіки».

Це пов'язано, головним чином, зі зменшенням собівартості реалізованої продукції та одночасним збільшенням витрат на 1 грн. реалізованої продукції.

Економічний потенціал підприємства збільшився, оскільки темпи зростання як виручки, так і середніх активів, що свідчить про невідповідність «золотому правилу корпоративної економіки».

Це пов'язано, головним чином, зі зниженням собівартості реалізованої продукції.

Оскільки темпи зростання прибутку та обсягу продажів нижче 100%, то економічний потенціал підприємства знизився.

Таким чином, використовуючи «золоте правило економіки підприємства», найбільш ефективною діловою активністю ПАТ «МОТОР СІЧ» у період 2019-2022рр. було визначено 2020 рік.

2.3 Факторний аналіз прибутку

Факторний аналіз прибутку – комплексний системний метод дослідження та вимірювання та вимірювання впливу факторів на величину показників ефективності, зокрема прибутковості підприємства. Факторами, що впливають на розмір прибутковості підприємства. Факторами, що впливають на розмір прибутку від продажу товару або надання послуги, є:

1. Зміна обсягу продажів – збільшення продажів рентабельної

продукції призводить до збільшення кількості прибутку, і навпаки, зменшення збиткової продукції;

2. Змінити товарні категорії – якщо частка прибуткових товарів у загальному обсязі продажів зростає, відповідно збільшуються і прибутки;

3. Зміна собівартості продукції – її зростання призводить до зменшення прибутку, а зменшення витрат – навпаки, збільшує прибуток;

4. Змінити ціну продажу – при підвищенні ціни прибуток зростає, при зниженні ціни прибуток також зменшується;

5. Чисельність і склад персоналу – достатня кількість працівників для забезпечення повного обслуговування технологічного процесу, забезпечення зростання прибутку, також велике значення має професійний рівень працівників;

6. Економічне стимулювання працівників – вплив цього фактора можна оцінити через показники оплати праці та продуктивності праці. Чим ефективніше будуть стимулюватися люди тим краще буде їхня робота, а отже, більший результат і прибуток;

7. Продуктивність праці – її зростання при незмінності всіх інших факторів призводить до збільшення розміру прибутку;

8. Стан матеріально-технічної бази підприємства – сучасні виробничі приміщення сприяють підвищенню продуктивності праці, а отже і прибутку;

9. Рентабельність капіталу – збільшення фондівіддачі збільшує випуск продукції на 1 грн інвестованої суми, що також призводить до зростання прибутку [25, с. 36-37]. Проаналізуємо вплив факторів на прибуток ПАТ «МОТОР СІЧ» у 2019-2022 роках за формою №2 «Звіт про фінансові результати». Вихідні дані представлені в табл. 2.6.

Представлено методику визначення прибутку від реалізації продукції, питому вагу складових та динаміку їх змін.

У 2020 році темпи зростання чистого прибутку від реалізації продукції перевищили темпи зростання повної собівартості реалізованої продукції порівняно з попереднім, 2019 роком, що свідчить про інтенсивний розвиток досліджуваних

підприємств у 2020 році.

Таблиця 2.6

Формування та аналіз прибутку від реалізації продукції, тис. грн

Показник	2019		2020		2021		2022	
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
А	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ЧД(В)Р	10730122	100	13830655	100	10546207	100	3430575	100
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	5514991	51,40	4907340	35,48	4217243	39,99	1452816	42,35
3. Адміністративні витрати	774110	7,21	997093	7,21	1041515	9,88	289658	8,44
4. Витрати на збут	565950	5,27	804270	5,82	779587	7,39	271439	7,91
5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 2 + р. 3 + р. 4)	6855051	63,89	6708703	48,51	6038345	57,26	2013913	58,70
6. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 1-р. 5)	3875071	36,11	7121952	51,49	4507862	42,74	1416662	41,30

У 2021 році спостерігається протилежна ситуація. А саме, собівартість реалізованої продукції зменшилася на 14,06%, в той же час чистий прибуток від реалізації продукції зменшився на 23,75%.

Порівнюючи показники ЧД(В)Р та собівартості реалізованої продукції за 2019 рік з показниками за 2021 рік, загальний чистий прибуток від реалізації продукції збільшився на 1,71%, в той час як собівартість реалізованої продукції збільшилася на 23,53%. Той факт, що темпи зростання собівартості реалізованої продукції перевищують темпи зростання чистого прибутку від реалізації, свідчить про екстенсивний розвиток досліджуваних компаній.

У 2020 році, порівняно з попереднім 2019 роком, частка витрат на збут збільшилася, а частка виробничих витрат зменшилася. Незначне зменшення частки адміністративних витрат не мало суттєвого впливу на кінцеві результати. Частка

повної собівартості реалізованої продукції зменшилася, що призвело до збільшення частки загального прибутку.

У 2021 році частка виробничої собівартості, витрат на збут та адміністративних витрат зросла порівняно з 2020 роком. Збільшення частки повної собівартості реалізованої продукції призвело до зменшення частки загального прибутку.

У 2022 році становище підприємств погіршилося за всіма досліджуваними параметрами.

Наступним кроком є проведення факторного аналізу прибутку. Одним із методів факторного аналізу є метод елімінування. Елімінування означає усунення, тобто усунення впливу всіх факторів, крім одного, на величину результуючого показника.

Використовуючи цей метод, визначимо вплив кожного фактору на прибуток від реалізації на основі даних ПАТ «МОТОР СІЧ», наведених у таблиці 2.6. Оскільки ПАТ «МОТОР СІЧ» спеціалізується на реалізації різних видів продукції та послуг, то факторний аналіз буде проведено для основних видів продукції підприємства. У нашому випадку вплив факторних показників на прибуток(ЧП) (результативний показник) можна представити у вигляді адитивної моделі, як показано у рівнянні (2.2):

$$\text{ЧП}=\text{В}-\text{С}+\text{ІОД}-\text{АВ}-\text{ЗВ}-\text{ІОВ}+\text{ІФД}-\text{ІД}-\text{ФВ}-\text{ІВ}-\text{ПНП} \quad (2.2)$$

Знання середнього індексу цін допомагає визначити вплив зміни цін, обсягів продажу та обсягів виробництва на чистий прибуток.

Знаючи середній індекс цін, можна визначити вплив зміни ціни, кількості реалізованої продукції, кількості готової продукції на чистий прибуток.

У 2020 та 2021 роках ціни на продукцію ПАТ «МОТОР СІЧ» порівняно з 2022 роком подешевшали на 0,0797% та 0,009% відповідно 0,01, тобто індекс цін (Іц) у 2020 році становив 0,9203, індекс цін (Іц) у 2021 році – 0,991, а у 2022 році – 0,999.

**Показники, що впливають на прибуток ПАТ «МОТОР СІЧ» від
продажу**

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилен ня 2020 / 2019	Відхилен ня 2021 /2020	Відхилен ня 2022
Виручка від реалізації продукції без врахування ПДВ, акцизного збору та інших вирахувань з доходів (В)	1465816	4593591	2674030	1481983	312777	- 919561	- 1192047
Собівартість реалізованої продукції (С)	5514991	4907340	4217243	1452816	-607651	-690097	-2764427
Інші операційні доходи (ІОД)	7550857	10559987	9991300	2277216	3009130	-568687	-714084
Адміністративні витрати (АВ)	774110	997093	1041515	289658	222983	44422	-751857
Витрати на збут (ЗВ)	565950	804270	779587	271439	238320	-24683	-508148
Інші операційні витрати (ІОВ)	7781602	11760076	1102771	2168927	3978474	-732359	-848790
Фінансові доходи (ФД)	13635	47672	11310	34036	34037	-36362	22726
Фінансові витрати (ФВ)	70923	100003	190164	55756	29080	90161	-134408
Інші доходи (ІД)	181248	339038	255137	43477	157790	-83901	-211660
Інші витрати (ІВ)	1465816	1634929	893075	31850	169113	-741854	-861225
Податок на прибуток (ПНП)	1201969	3766744	2192704	1215226	2564775	-1574040	-977478
Чистий прибуток (ЧП)	1560367	3399842	1964443	1456802	1839475	-1435399	-507641

У 2020 та 2021 роках ціни на продукцію ПАТ «МОТОР СІЧ» порівняно з 2022 роком подешевшали на 0,0797% та 0,009% відповідно 0,01, тобто індекс цін (Іц) у 2020 році становив 0,9203, індекс цін (Іц) у 2021 році – 0,991, а у 2022 році – 0,999.

Визначимо вплив факторів на зміну виручки від реалізації. За даними ПАТ «МОТОР СІЧ» загальну зміну виручки від реалізації можна отримати за формулою (2.3)

$$\Delta B_{\text{ЗАГ}} = B_1 - B_0 \quad (2.3)$$

$$\Delta B_{3AG\ 2020/2019} = B_1 - B_0 = 4593591 - 1465816 = 3127775 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{3AG\ 2021/2020} = B_1 - B_0 = 2674030 - 4593591 = -1919561 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{3AG\ 2022/2021} = B_1 - B_0 = 1481983 - 2674030 = -1192047 \text{ тис.грн.}$$

Зокрема, у 2020 році виручка від реалізації продукції ПАТ «МОТОР СІЧ» зросла на 3 127 775 тис. грн., а у 2021 році зменшилась на 1 919 561 тис. грн. Однак у 2022 році кількість зменшилася на 1 192 047 тис. грн. Ця зміна є результатом двох факторів: ціни реалізації та кількості проданої продукції (з урахуванням структури). Вплив цих факторів можна розрахувати за такою формулою:

$$\Delta B_{ц} = B1 - \frac{B1}{I_{ц}} \quad (2.4)$$

$$\Delta B_{ц2020/2019} = 4593591 - 4593591/0,9203 = 397815,06 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{ц2021/2020} = 2674030 - 2674030/0,991 = 24284,83 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{ц2022/2021} = 1481983 - 1481983/0,999 = 1483,46 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{ов} = \frac{B1}{I_{ц}} - B_0 \quad (2.5)$$

$$\Delta B_{ов2020/2019} = 4593591/0,9203 - 1465816 = 3525590,06 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{ов2021/2020} = 2674030/0,991 - 4593591 = -1895276,16 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{ов2022/2021} = 1481983/0,999 - 2674030 = -1190563,53 \text{ тис.грн.}$$

Так, у 2020 році зниження ціни ПАТ «МОТОР СІЧ» призвело до збільшення виручки від реалізації на 397 815,060 тис. грн та збільшення виробництва на 3525590,06 тис. грн. У 2021 році зниження цін призвело до

збільшення виручки від реалізації на 24284,83 тис. грн, але виробництво зменшилося на 1895276,16 тис. грн.. За 2022 рік виручка від реалізації також зросла на 1483,46 тис. грн., при зменшенні виробництва на 1190563,53 тис. грн.

Так само, за даними ПАТ «МОТОР СІЧ», розраховується вплив різних факторів на зміну собівартості реалізованої продукції за формулою (2.6):

$$\Delta C_{\text{заг}} = C_1 - C_0, \quad (2.6)$$

$$\Delta C_{\text{заг } 2020/2019} = 4907340 - 5514991 = 607651 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta C_{\text{заг } 2021/2020} = 4217243 - 4907340 = - 690097 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta C_{\text{заг } 2022/2021} = 1452816 - 4217243 = - 2734427 \text{ тис.грн.}$$

Якщо собівартість одиниці продукції змінюється лише через зовнішні фактори (тобто через загальні зміни цін). Потім цей ефект обчислюється за допомогою рівнянь (2.7) і (2.8):

$$\Delta C_{\text{ц}} = C_1 - \frac{C_1}{I_{\text{ц}}}, \quad (2.7)$$

$$\Delta C_{\text{ц } 2020/2019} = 4907340 - 4907340/0,9203 = 424986,41 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta C_{\text{ц } 2021/2020} = 4217243 - 4217243/0,991 = 38299,88 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta C_{\text{ц } 2022/2021} = 1452816 - 1452816/0,999 = 1454,27 \text{ тис.грн.}$$

$$\frac{C_1}{I_{\text{ц}}} - C_0 = \Delta C_{\text{заг}} - \Delta C_{\text{ц}}, \quad (2.8)$$

$$\Delta C_{\text{об } 2020/2019} = \Delta C_{\text{заг}} - \Delta C_{\text{ц}} = 607651 - 424986,41 = 182664,59 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta C_{OB\ 2021/2020} = \Delta C_{заг} - \Delta C_{ц} = -690097 - 38299,88 = -651797,12 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta C_{OB\ 2022/2021} = \Delta C_{заг} - \Delta C_{ц} = -2734427 - 1454,27 = -2732972,73 \text{ тис.грн.}$$

Отже, собівартість продукції ПАТ «МОТОР СІЧ» у 2020 році за рахунок збільшення обсягів виробництва зросла на 182664,59 тис. грн., а за рахунок зміни цін зменшилась на 424986,41 тис. грн. Виробнича собівартість у 2021 році зменшилася на 651797,12 тис. грн. за рахунок скорочення обсягів виробництва, а за рахунок зміни цін збільшилася на 38299,88 тис. грн.. За рахунок зменшення випуску продукції у 2022 році зменшилась собівартість продукції на 2734427 тис. грн., у зв'язку зі зміною цін, зросла на 1454,27 тис. грн.

З розрахунку видно, що внесок зміни ціни в чистий прибуток складається з двох показників: виручка і собівартість. Вплив зміни ціни на чистий прибуток як складову виручки і витрат різний: збільшення виручки від реалізації веде до збільшення чистого прибутку, а збільшення витрат – до зменшення прибутку.

Враховуючи це, вплив зміни ціни на величину чистого прибутку можна визначити за формулою (2.9):

$$\Delta \Pi_{ц} = \Delta B_{ц} - \Delta C_{ц} , \quad (2.9)$$

$$\Delta \Pi_{ц\ 2020/2019} = \Delta B_{ц} - \Delta C_{ц} = 397815,06 - 424986,41 = -27171,35 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta \Pi_{ц\ 2021/2020} = \Delta B_{ц} - \Delta C_{ц} = 24284,83 - 38299,88 = -14015,05 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta \Pi_{ц\ 2022/2021} = \Delta B_{ц} - \Delta C_{ц} = 1483,46 - 1454,27 = 29,19 \text{ тис.грн.}$$

У 2020 році через падіння ціни чистий прибуток ПАТ «МОТОР СІЧ» зменшився на 27171,35 тис. грн., то у 2021 році він збільшився на 14015,05 тис. грн., але у 2022 році прибуток зріс на 29,19 тис. грн.

Тепер розрахуємо вплив різних факторів на зміну прибутку від операційної діяльності, адже саме цей прибуток відіграє вирішальну роль у

формуванні чистого прибутку ПАТ «МОТОР СІЧ».

Вплив змін на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Визначаючи вплив цього фактора, слід враховувати, що він є фактором, зворотним до прибутку. У зв'язку з цим додаємо до формули символ «-» і обчислюємо за формулою (2.10):

$$\Delta\Pi_p = -[(AB_1 + 3B_1 + IOB_1) - (AB_0 + 3B_0 + IOB_0)], \quad (2.10)$$

де $\Delta\Pi_p$ – зміна чистого прибутку внаслідок зміни заданих сум витрат (AB, 3B, IOB);

$$\begin{aligned} \Delta\Pi_{p2020/2019} &= -[(997093+804270+11760076) - (774110+565950+7781602)] = \\ &= -4439777 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Delta\Pi_{p2021/2020} &= -[(1041515+779587+11027717) - (997093+804270+11760076)] = \\ &= 26410258 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Delta\Pi_{p2022/2021} &= -[(289658+271439+2168927) - (1041515+779587+11027717)] = \\ &= 10118795 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

Отже, за даними ПАТ «МОТОР СІЧ», вплив зміни розміру адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат у 2020 році склав 4 439 777 тис. грн.. У 2021 році він становив +26410258 тис. грн., 10118795 тис. грн. у 2022 році.

Вплив змін розміру фінансових продуктів (ФД). Розрахунок впливу цього фактора на зміну чистого прибутку здійснюється за формулою (2.11):

$$\Delta\Pi_\Phi = \Phi D_1 - \Phi D_0, \quad (2.11)$$

$$\Delta\Pi_\Phi 2020/2019 = 47672 - 13635 = 34037 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta\Pi_\Phi 2021/2020 = 11310 - 47672 = -36362 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta\Pi_\Phi 2022/2021 = 34036 - 11310 = 22726 \text{ тис.грн.}$$

За даними ПАТ «МОТОР СІЧ», вплив цього показника у 2020 році

склав 34 037 тис. грн., у 2021 році – 36 362 тис. грн., у 2022 році – 22 726 тис. грн.

Розмір чистого прибутку в 2020 році збільшився за рахунок збільшення фінансових доходів на 34037 тис. грн., у 2021 році сума чистого прибутку зменшилася за рахунок зменшення фінансових доходів на 36362 тис. грн. А в 2022 році він збільшився за рахунок збільшення кількості фінансових продуктів на 22726 тис. грн. Вплив зміни суми фінансових витрат (ФВ). Для розрахунку впливу цього фактора скористаємося формулою (2.12):

$$\Delta П_{ФВ} = - (ФВ_1 - ФВ_0), \quad (2.12)$$

де $\Delta П_{ФВ}$ – зміна чистого прибутку внаслідок зміни витрат на фінансування.

$$\Delta П_{ФВ2020/2019} = 100003 - 70923 = 29080 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta П_{ФВ2021/2020} = 190164 - 100003 = 90161 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta П_{ФВ2022/2021} = 55756 - 190164 = - 134408 \text{ тис.грн.}$$

Так, у 2020 році чистий прибуток ПАТ»МОТОР СІЧ» за рахунок фінансових витрат збільшився на 25088 тис. грн., у 2021 році чистий прибуток збільшився 290980 тис. грн., у 2021 році чистий прибуток збільшився на 90 161 тис. грн. за рахунок фінансових витрат і у 2022 році зменшилась на 134408 тис. грн.

Вплив податку на прибуток до сплати (ПНП). У цьому випадку його необхідно розрахувати за формулою (2.13):

$$\Delta П_{ПНП} = - (ПНП_1 - ПНП_0), \quad (2.13)$$

де $\Delta П_{ПНП}$ - зміна чистого прибутку внаслідок зміни податку на прибуток до сплати.

$$\Delta П_{ПНП 2020/2019} = - (3766744 - 1201969) = - 2564775 \text{ тис.грн.}$$

$\Delta\Pi_{\text{ПНП } 2021/2020} = - (2192704 - 3766744) = + 1574040$ тис.грн.

$\Delta\Pi_{\text{ПНП } 2022/2021} = - (1215226 - 2192704) = + 977478$ тис.грн.

У 2020 році збільшення сплаченого податку на прибуток призвело до зменшення чистого прибутку на 2564775 тис. грн. І навпаки, у 2021-2022 роках зменшення сплаченого податку на прибуток призвело до збільшення чистого прибутку на 1574040 тис грн., що загалом становить 977478 тис. грн. Ці цифри відповідають записам.

На підставі даних, наданих ПАТ «МОТОР СІЧ», у таблиці 2.8 наведено підсумковий вплив різних факторів на розмір чистого прибутку.

Таблиця 2.8.

Вплив факторів на чистий прибуток

Показники	Сума, тис. грн.		
	2020/2019	2021/2020	2022/2021
Зміна цін	- 27171,35	- 14015,05	29,19
Обсяг реалізованої продукції	3525590,06	-	- 1190563,53
Обсяг виробленої продукції	424986,41	38299,88	1454,27
Адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати	- 4439777	26410258	10118795
Фінансові доходи	34037	-36362	22726
Фінансові витрати	29080	90161	- 134408
Податок на прибуток	-2564775	1574040	977478

За 2020 рік загальна сума реалізованої продукції зросла на 3 525590,06 тис. грн. Однак у наступному 2021 році ця кількість зменшилася на 1895276,16 тис. грн. Через рік, у 2022 році, відбулося чергове зменшення обсягу реалізованої продукції на 1190563,53 тис. грн.

414986,41 тис. грн., 38299,88 тис. грн. та 1454,27 тис. грн. свідчать про збільшення обсягів виробництва у 2020, 2021 та 2022 роках. Ця інформація узгоджується з наведеними даними.

У 2020 році відбулося помітне зростання чистого прибутку, що пов'язано зі збільшенням фінансових доходів на 34037 тис. грн. Фінансові витрати на 29080 тис. грн. призвели до збільшення чистого прибутку в

минулому році. Проте в наступному році чистий прибуток зменшився на 36362 тис. грн. за рахунок фінансових доходів. Також відбулося збільшення фінансових витрат на 90116 тис. грн.. У наступному році чистий прибуток зріс на 22726 тис. грн. за рахунок фінансових доходів.

У 2020 році зростає сума сплаченого податку на прибуток, що призвело до падіння чистого прибутку на 386163 тис. грн. З іншого боку, у 2021 році зменшення сплаченого податку на прибуток призвело до зростання чистого прибутку на 659231 тис. грн. Крім того, відбулося зменшення фінансових витрат на 134408 тис. грн.

Примітно, що ці цифри є точними і не абстрагувалися чи перефразували.

За результатами факторного аналізу можна оцінити якість прибутку та потенційні засоби його збільшення.

Коли зростання обсягу продажів збігається зі зниженням витрат виробництва, отриманий прибуток від основної діяльності вважається високоякісним. Зниження рентабельності відзначається ескалацією цін на продукцію без відповідного збільшення обсягу продажу, на додаток до зниження витрат на одиницю проданої продукції. Це призводить до загального збільшення обсягу продажів без пропорційного збільшення прибутку.

2.4. Аналіз показників рентабельності підприємства

Показники рентабельності є важливими характеристиками факторного середовища, які формують прибуток (дохід) підприємства. Тому вони є важливими обов'язковими елементами для порівняльного аналізу та оцінки фінансового стану підприємства.

Показники рентабельності можна розділити на кілька груп, серед яких:

- на основі витратного підходу (рентабельність продукції, рентабельність діяльності);
- охарактеризувати рентабельність продажів (рентабельність продажів);
- ресурсний підхід (рентабельність загальних активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність оборотного капіталу).

До показників рентабельності продукції відносяться:

- рентабельність конкретного виду продукції (розраховується як відношення прибутку від реалізації до собівартості);
- рентабельність реалізованої продукції (розраховується як відношення валового прибутку η або чистого прибутку) до виручки від реалізації продукції);
- виробнича норма прибутку (розраховується як відношення валового прибутку (або чистого прибутку) до вартості основних засобів і фізичних оборотних коштів).

Показники рентабельності визначаються як коефіцієнти або відсотки, що показують частку прибутку у собівартості кожної грошової одиниці або частку товару в його собівартості.

Показники рентабельності можуть розраховуватися за окремими структурними сегментами та видами діяльності суб'єкта господарювання.

Показники рентабельності використовуються для:

- оцінити результати діяльності підприємства, його структурних галузей;
- оцінка корпоративної цінової та інвестиційної політики;
- порівняльний аналіз споріднених компаній, що виробляють однакову продукцію;
- вибір варіантів формування асортименту і структури виробництва;
- аналіз раціональності виробництва.

Зміна рентабельності окремих видів продукції відбувається під впливом різноманітних факторів (рис.2.6).

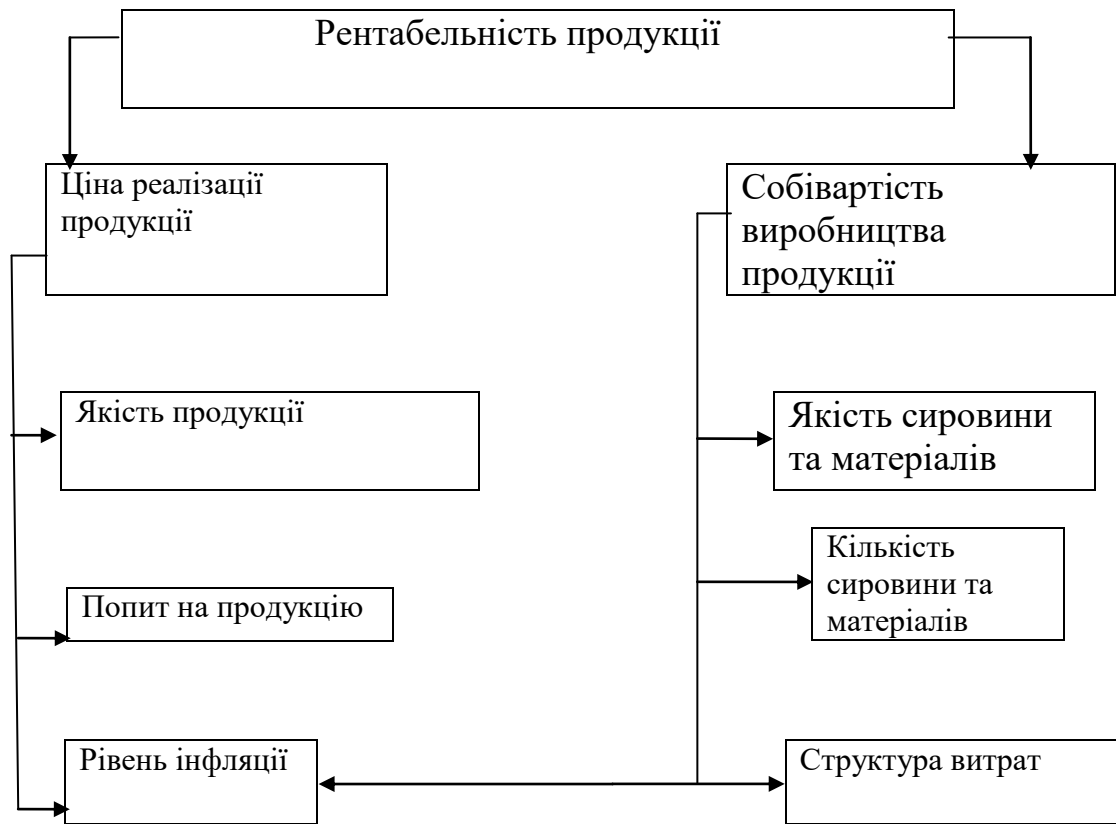

Рис.2.6 Фактори, які впливають на рентабельність продукції

Для підприємств дуже важливо вивчати рентабельність реалізованої продукції, при цьому для аналізу слід враховувати вплив

таких факторів:

- зміна структури та обсягу продукції;
- зміна собівартості продукції;
- зміна цін реалізації продукції [30, с. 48].

На показники рентабельності продукції впливають як фактори першого порядку, так і фактори другого порядку. Перше безпосередньо впливає на рентабельність продукту, друге не прямо – за рахунок впливу на фактори першого порядку.

Задачами аналізу рентабельності продукції є:

- оцінити виконання параметрів, що визначають рентабельність продукції (планів, прогнозів тощо);
- вивчення динаміки показників рентабельності;
- оцінити виручку від реалізації продукції та собівартість її виробництва як основних факторів, що утворюють рентабельність продукції;
- виявити і кількісно виміряти вплив факторів на показники рентабельності продукції;
- знайти резерви підвищення прибутковості;
- підтвердження та розробка заходів щодо використання виявлених запасів.

Ефективний аналіз може бути здійснений лише за достатнього та якісного інформаційного забезпечення.

Вибір послідовності аналізу визначається його завданням. Тому з метою оцінки результатів підприємницької діяльності, аналізу рентабельності реалізованої продукції, виробництва окремих видів продукції, простоти їх виробництва – рентабельність окремих продуктів і їх змінні фактори вивчаються з точки зору попиту. Рівень рентабельності варто вивчати не лише для підприємства в цілому, а й для його структурної сегментації та виду діяльності підприємства (основний бізнес, інвестиційний бізнес, фінансовий бізнес тощо).

Проаналізуємо показники рентабельності реалізованої продукції ПАТ «МОТОР СІЧ» у 2019-2022 роках.

Аналіз показників рентабельності реалізації продукції наведено в таблиці 2.9.

Підтвердженням цього є і зниження собівартості продукції на 15,4 коп. Рентабельність зростає на 49,6%.

У 2021 році реалізований продукт (реалізація) зменшився на 8,8% порівняно з 2020 роком. Підтвердженням цього є також зростання собівартості продукції 1 грн. на 8,8 коп. Рентабельність знизилася на 31,5%.

Таблиця 2.9

Аналіз показників рентабельності реалізованої продукції, тис.грн

Показник	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+,-)		
					2020/2019	2021/2020	2022/2021
А	1	2	3	4	5	6	7
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації	10730122	13830655	10546207	3430575	3100533	-3284448	-7115632
2. Собіварість реалізованої продукції	5514991	4907340	4217243	1452816	-607651	-690097	-2764427
3. Адміністративні витрати	774110	997093	1041515	289658	222983	44422	-751857
4. Витрати на збут	565950	804270	779587	271439	238320	-24683	-508148
5. Повна собівартість реалізованої (р. 2 + р. 3 + р. 4)	6855051	6708703	6038345	2013913	-146348	-670358	-4024432
6. Прибуток від реалізації продукції (р.1 - р. 5)	3875071	7121952	4507862	1416662	3246881	-2614090	-3091200
7. Рентабельність продаж, % (р. 6 : р. 1)·100	36,1	51,5	42,7	41,29	15,4	-8,8	-1,41
8. Рентабельність витрат, % (р. 6 : р. 5) ·100	56,5	106,2	74,7	70,34	49,6	-31,5	-4,36
9. Витрати на 1грн. продукції, коп.(р. 5 : р. 1)·100	63,9	48,5	57,3	58,70	-15,4	8,8	1,4

Відповідно до таблиці 2.9 рентабельність продажів у 2020 році порівняно з 2019 роком зросла на 15,4%.

Рентабельність (реалізація) реалізованої продукції у 2022 році порівняно з 2021 роком знизилася на 1,41%. Підтвердженням цього є також зростання собівартості продукції 1 гривні на 1,4 коп. Рентабельність знизилася на 4,36%.

Отже, за показниками рентабельності економічна рентабельність ПАТ «МОТОР СІЧ» у 2020 році була більшою.

Проведемо факторний аналіз зміни прибутковості від продажу ПАТ «МОТОР СІЧ».

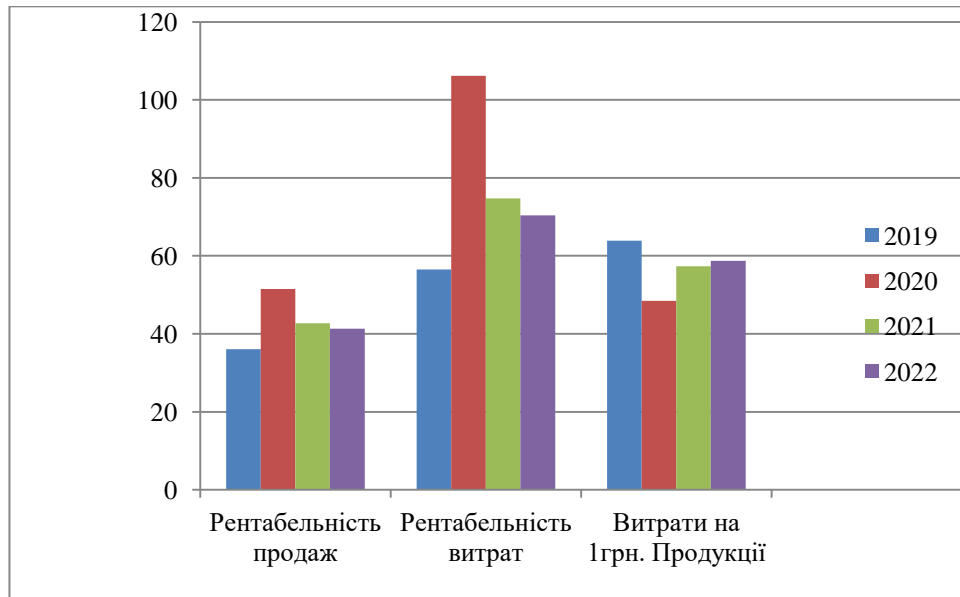

Рис. 2.7 Динаміка змін рентабельності 2019-2022рр.

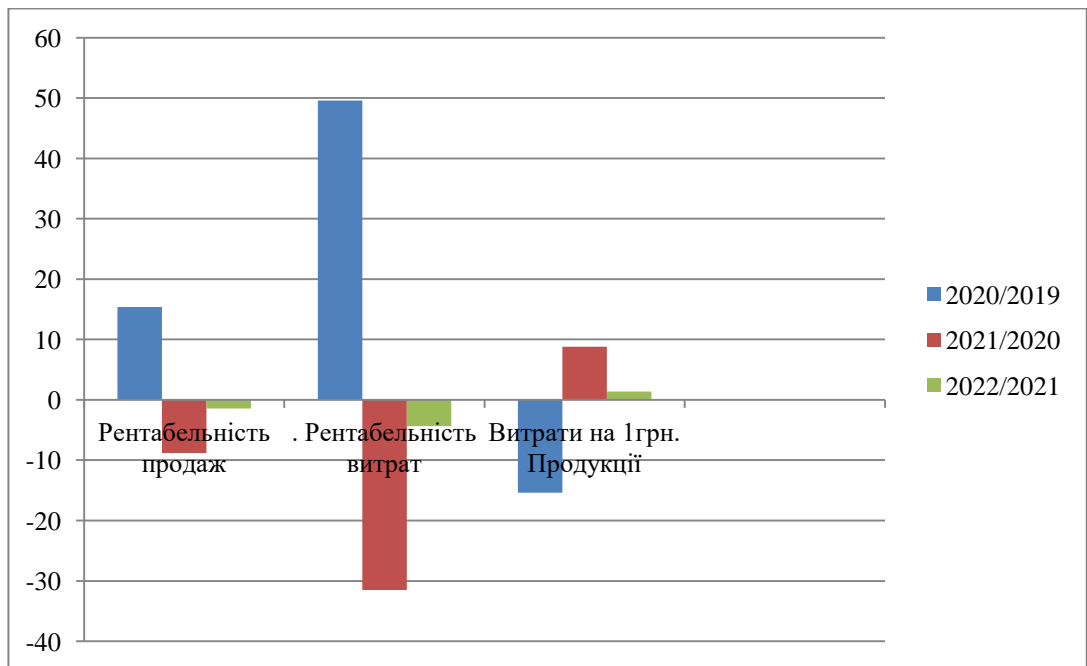

Рис.2.8 Динаміка відхилень рентабельності за 2019-2022 рр.

Для визначення впливу факторів за зміну прибутку від продажів

проводимо факторний аналіз за такою формулою:

$$R = \frac{\Pi}{P} \times 100 = \frac{P-B}{P} \times 100 \quad (2.14)$$

де R – позначає міру прибутку, отриманого від продажів;

Π – для позначення грошового прибутку, отриманого від продажу товарів або послуг;

P – у фінансовій звітності позначає чистий дохід від реалізації продукції, яка включає товари, послуг та роботи;

B - витрати на реалізовану продукцію, що становлять повну собівартість.

2020/2019:

Розмір прибутку від продажів у 2019 році можна визначити як:

$$R_o = \frac{10730122 - 6855051}{10730122} \times 100\% = 36.1\%$$

Процес ланцюгових підстановок:

$$R_p = \frac{13830655 - 6855051}{13830655} \times 100\% = 50.46\%$$

$$R_b = \frac{13830655 - 6708703}{13830655} \times 100\% = 51.5\%$$

Порівняння рентабельності продажів у поточному звітному періоді з попереднім свідчить про загальну зміну:

$$\Delta R = R_b - R_o = 51,5 - 36,1 = 15.4\%$$

У тому числі під впливом змін:

- чистий прибуток від реалізації продукції (виручка)

$$\Delta R_p = R_p - R_o = 50.4 - 36.1 = 14.3\%$$

- собівартість реалізованої продукції

$$\Delta Rb = Rb - Rp = 51.5 - 50.4 = 1.1\%$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R = \Delta Rp + \Delta Rb = 14.3 + 1.1 = 15.4\%$$

Результати розрахунку узгоджуються зі стандартним відхиленням. У 2020 році результати аналізу факторів свідчать про те, що зростання рентабельності продажів є наслідком зниження собівартості продукції, що позитивно вплинуло на рентабельність і, як наслідок, рівень рентабельності продажів.

2021/2020:

Числове значення прибутку від продажів, отриманих протягом 20220 року, виглядає наступним чином:

$$Ro = \frac{13830655 - 6708703}{13830655} \times 100\% = 51,5\%$$

Процес ланцюгових підстановок:

$$Rp = \frac{10546207 - 6708703}{10546207} \times 100\% = 36,4\%$$

$$Rb = \frac{10546207 - 6038345}{10546207} \times 100\% = 42,7\%$$

Порівняння рентабельності продажів у поточному звітному періоді з попереднім свідчить про загальну зміну:

$$\Delta R = Rb - Ro = 42.7 - 51.5 = -8.8\%$$

У тому числі під впливом змін:

- чистий прибуток від реалізації продукції (виручка)

$$\Delta Rp = Rp - Ro = 36.4 - 51.5 = -15.1\%$$

- собівартість реалізованої продукції

$$\Delta Rb = Rb - Rp = 42.7 - 36.4 = 6.3\%$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R = \Delta Rp + \Delta Rb = 6.3 + (-15.1) = -8.8\%$$

Тобто обчислений результат узгоджується зі стандартним відхиленням. Результати факторного аналізу в 2021 році показують, що зниження рентабельності продажів пов'язане зі збільшенням собівартості продукції, що негативно впливає на розмір прибутку, таким чином закономірно впливає на рівень прибутку від продажів.

2022/2021:

Прибуток від реалізації в 2021 році дорівнює:

$$Ro = \frac{10546207 - 6038345}{10546207} \times 100\% = 42.74\%$$

Заміна ланцюга:

$$Rp = \frac{3430575 - 6038345}{3430575} \times 100\% = 76.01\%$$

$$Rb = \frac{3430575 - 2013913}{3430575} \times 100\% = 41.29\%$$

Загальні зміни рентабельності продажів протягом звітного періоду порівняно з попереднім періодом становлять:

$$\Delta R = Rb - Ro = 41.29 - 42.74 = -1.44\%$$

включно під впливом змін:

- чистий продаж продукції (дохід)

$$\Delta Rp = Rp - Ro = 76.01 - 42.74 = 33.27\%$$

- собівартість реалізованої продукції

$$\Delta Rb = Rb - Rp = 41.29 - 76.01 = -34.72\%$$

Перевірка балансу:

$$\Delta R = \Delta Rp + \Delta Rb = 33.27 + (-34.74) = 1.47\%$$

Тобто обчислений результат узгоджується зі стандартним відхиленням.

Результати факторного аналізу в 2022 році показують, що зростання рентабельності продажів відбувається за рахунок зниження собівартості продукції, що позитивно впливає на розмір прибутку, а отже природно, і на рівень рентабельності продажів.

Проведемо аналіз рентабельності капіталу підприємства на основі даних фінансової звітності.

Методику розрахунку та динамічний аналіз рентабельності капіталу підприємства наведено в таблиці 2.10

Таблиця 2.10

Аналіз рентабельності капіталу

Показник	2020	2021	2022	Відхилення			
				Абсолют - не 2021/2020	Віднос- не %	Абсолют- не 2022/2021	Відносне %
А	1	2	3	4	5	6	7
1. Загальний прибуток, тис. грн.	4593591	2674030	4513049	-1919561	58,21	1839019	168,77
2. Середня величина активів, тис. грн.	18670742	22877401	25125654	4206659	122,53	2248253	109,82
3. Середня величина оборотних собів, тис. грн.	12900950	16483838	18294855	3582888	127,77	1811017	110,98
4. Середня величина основних засобів, тис. грн.	8077665	9500854	10344752	1423189	117,61	843898	108,88

Продовження таблиці 2.10

A	1	2	3	4	5	6	7
5. Середня величина оборотних фондів, тис. грн.	4183820	5536884	12217999	1353064	132,34	6681115	220,66
6. Середнє значення виробничих фондів, тис. грн. (гр. 4 + гр. 5)	12261485	15037738	22562751	2776253	122,64	7525013	150,04
7. Середнє значення власного капіталу, тис. грн.	10000425	12501139	16252316	2686110	125,00	3751177	130,00
Прибутковість (рентабельність), %:							
8. Активів (р.1: р.2) · 100	24,60	11,68	17,96	-12,92	-	6,28	-
9. Оборотних активів (р. 1: р. 3) · 100	35,60	16,22	24,66	-19,38	-	8,38	-
10. Основних засобів (р. 1: р. 4) · 100	56,86	28,14	43,62	-28,72	-	15,48	-
11. Виробництва (виробничих фондів) (р.1 : р. 6) · 100	37,46	17,78	20,00	-19,68	-	2,22	-
12. Власного капіталу (р.1 : р.7) · 100	45,93	21,39	27,76	-24,54	-	6,37	-

Аналіз табличних даних 2.10 показано 2020 рік у порівнянні з попереднім 2019 роком. За звітний період незначно зросла рентабельність активів, оборотних активів (оборотних засобів), основних засобів, виробничих фондів та власного капіталу. А вже 2021 рік у порівнянні з минулим 2020 р. Рентабельність активів, оборотних активів (оборотних засобів), основних засобів, виробничих фондів та власного капіталу за досліджуваній період 2022 року порівняно з попереднім 2021 роком знизилася. За звітний період незначно зросла рентабельність активів, оборотних активів (оборотних засобів), основних засобів, виробничих фондів та власного капіталу.

Аналіз табличних даних 2.10 показано 2020 рік у порівнянні з попереднім 2019 роком. За звітний період незначно зросла рентабельність активів, оборотних активів (оборотних засобів), основних засобів,

виробничих фондів та власного капіталу.

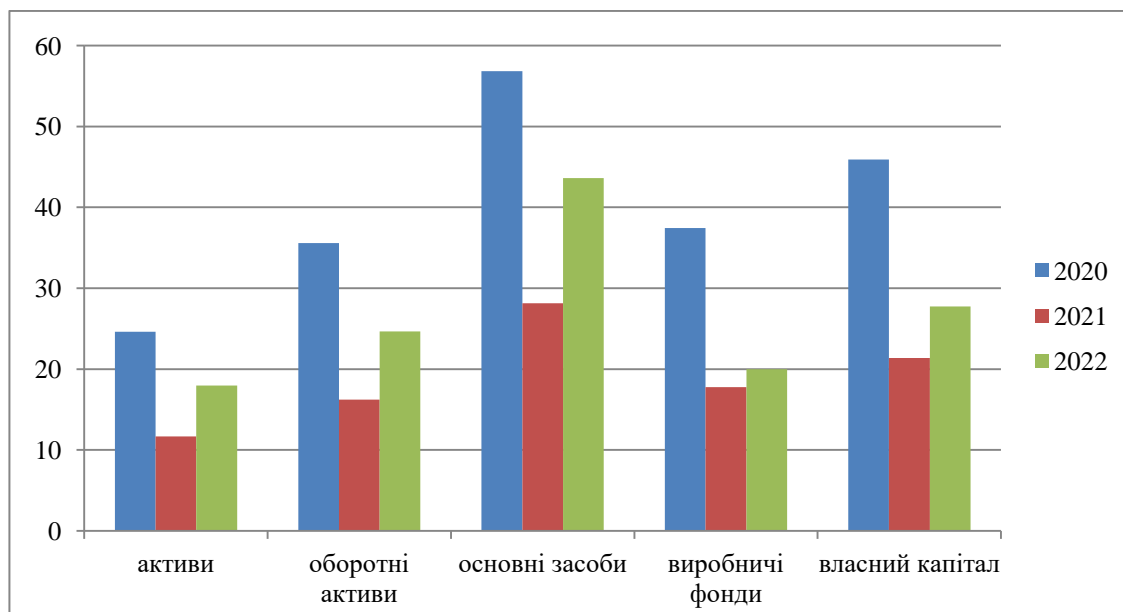

Рис.2.9 Динаміка рентабельності підприємства 2020-2022 рр.

А вже 2021 рік у порівнянні з минулим 2020 р. Рентабельність активів, оборотних активів (оборотних засобів), основних засобів, виробничих фондів та власного капіталу за досліджуваній період 2022 року порівняно з попереднім 2021 роком знизилася. За звітний період незначно зростає рентабельність активів, оборотних активів (оборотних засобів), основних засобів, виробничих фондів та власного капіталу.

Для проведення факторного аналізу рентабельності виробництва на основі базової моделі будемо використовувати системну технологію ланцюгового заміщення:

$$R_b = \frac{\Pi}{(\overline{OЗ} + \overline{OФ})} \times 100\%, \quad (2.15)$$

де R_b – рентабельність виробництва (виробничих фондів);

Π – загальний прибуток;

$OЗ$ – середня вартість основних засобів;

$OФ$ – середній розмір оборотних коштів.

Показник виробничого прибутку в 2021/2020рр. становить:

Заміна ланцюга:

$$Rb = \frac{4593591}{8077665 + 12900950} \times 100 = 21,89\%$$

Заміна ланцюга:

$$Rb(\text{оз}) = \frac{4593591}{9500854 + 12261485} \times 100 = 21,10\%$$

$$Rb(\text{оф}) = \frac{4593591}{9500854 + 15037738} \times 100 = 18,71\%$$

$$Rb(\text{п}) = \frac{2674030}{9500854 + 15037738} \times 100 = 10,89\%$$

Загальні зміни виробничого прибутку за цей звітний період порівняно з попереднім періодом складають:

$$\Delta Rb = 10,89 - 21,89 = -11,00\%$$

включно під впливом змін:

- середня вартість основних фондів

$$\Delta Rb(\text{оз}) = 21,10 - 21,89 = -0,79\%$$

$$\Delta Rb(\text{оф}) = 18,71 - 21,10 = -2,39\%$$

- загальний прибуток

$$\Delta Rb(\text{п}) = 10,89 - 18,71 = -7,82\%$$

Перевірка балансу:

$$\Delta Rb = \Delta Rb(\text{оз}) + \Delta Rb(\text{оф}) + \Delta Rb(\text{п}) = 0,79 + 2,39 + 7,82 = 11,00\%$$

Тобто сукупний вплив усіх факторів дорівнює загальній зміні прибутку виробництва.

Основні засоби та оборотні кошти за 2021 рік. Зменшився на 0,79 і 2,39% відповідно. Загальний дохід впав на 7,82%.

Рентабельність виробництва в 2022/2021рр. становить:

$$Rb = \frac{2674030}{9500854 + 16483838} \times 100 = 10,29\%$$

Заміна ланцюга:

$$Rb(\text{оз}) = \frac{2674030}{10344752 + 1353064} \times 100 = 22,85\%$$

$$Rb(\text{оф}) = \frac{2674030}{10344752 + 22562751} \times 100 = 8,12\%$$

$$Rb(\text{п}) = \frac{4513049}{10344752 + 22562751} \times 100 = 13,71\%$$

Загальні зміни виробничого прибутку за цей звітний період порівняно з попереднім періодом складають:

$$\Delta Rb = 13,71 - 10,29 = 3,42\%$$

включно під впливом змін:

- середня вартість основних фондів

$$\Delta Rb(\text{оз}) = 22,85 - 10,29 = 12,5\%$$

$$\Delta Rb(\text{оф}) = 8,12 - 22,85 = -14,85\%$$

- загальний прибуток

$$\Delta Rb(\text{п}) = 13,71 - 8,12 = 5,05\%$$

Перевірка балансу:

$$\Delta Rb = \Delta Rb(\text{оз}) + \Delta Rb(\text{оф}) + \Delta Rb(\text{п}) = 12,5 + (-14,85) + 5,05 = 3,42\%$$

Тобто сукупний вплив усіх факторів дорівнює загальній зміні прибутку виробництва.

У 2022 році основні фонди зросли на 12,5% і зменшилися на 14,85% відповідно. Загальний прибуток збільшився на 5,05%.

На підставі фінансової звітності компанії ми аналізуємо її станза системою показників DuPont.

Провести факторний аналіз показників рентабельності власного

капіталу та активів.

Метою аналізу за системою DuPont є надання широкого огляду діяльності компанії за такими критеріями:

- визначення п'яти основних коефіцієнтів за даними бухгалтерського обліку;
- розуміти розвиток компанії в часі (аналізуючи динаміку коефіцієнтів);
- окресліть основні напрями для глибшого аналізу.

Система DuPont заснована на моделі, яка відображає тісний зв'язок між показниками :

$$\text{ROE} = \text{рентабельність активів} \times \text{оборотність активів} \times \text{фінансовий ричаг}, \quad (2.18)$$

або

$$\text{ROE} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{виторг}} \times \frac{\text{виторг}}{\text{активи}} \times \frac{\text{активи}}{\text{власний капітал}}$$

Три факторна модель DuPont розбиває рентабельність капіталу на три компоненти, щоб визначити вплив кожного компонента.

- рентабельність продажів. Цей коефіцієнт показує здатність компанії отримувати прибуток на кожен зароблену гривню.
- швидкість оборотності активів. Цей коефіцієнт показує, наскільки ефективно компанія використовує свої активи для отримання прибутку.
- фінансовий леверидж або мультиплікатор власного капіталу. Цей коефіцієнт оцінює ступінь використання боргового фінансування та є мірою ризику.

Чим більша вартість даного акціонерного капіталу, тим вищий пов'язаний з ним ризик і невизначеність його очікуваного прибутку.

Намір використання цієї методології для аналізу полягає не в тому,

щоб обчислити коефіцієнт рентабельності власного капіталу, а в тому, щоб оцінити ступінь впливу різних факторів на його вартість.

Використовуючи цей підхід, ви зможете точно визначити основні причини проблем і розробити стратегії, які допоможуть підвищити рентабельність капіталу (рис.2.10).

Система DuPont заснована на розрахункових показниках, які можна знайти в таблиці 2.11.

В основі факторних систем 2020 і 2019 років лежить система DuPont:

$$\text{НПВК}_0 = 0,0941 \times 1,5405 = 0,1449$$

$$\text{НПВК}_1 = 0,1638 \times 1,4582 = 0,2388$$

Формування факторних систем 2021/2020 відбувається за системою DuPont:

$$\text{НПВК}_0 = 0,1638 \times 1,4582 = 0,2388$$

$$\text{НПВК}_1 = 1,460 \times 1,4607 = 2,1418$$

Система DuPont була використана як основа для формування факторних систем у 2022 та 2021 роках:

$$\text{НПВК}_0 = 1,460 \times 1,4607 = 2,1418$$

$$\text{НПВК}_1 = 0,1325 \times 1,5459 = 0,2048$$

Кількісно визначена зміна чистої рентабельності власного капіталу з 2021 по 2022 роки така:

$$\Delta \text{НПВК} = 0,2048 - 2,1418 = -1,937$$

Серед наслідків змін, у тому числі :

а) чиста рентабельність активів означає суму прибутку, яку отримує компанія після вирахування всіх витрат, пов'язаних з активами

$$\Delta \text{НПВК}_{\text{НПА}} = (0,1325 - 1,460) \times 1,4607 = -2,113;$$

б) коефіцієнт достатності капіталу

$$\Delta \text{НПВК}_k = (1,5459 - 1,4607) \times 0,1325 = 0,176$$

Перевірка балансу:

$$\Delta \text{НПВК} = \Delta \text{НПВК}_{\text{НПА}} + \Delta \text{НПВК}_k = -2,113 - 0,176 = -1,937 \%$$

Той факт, що загальний вплив кожного фактора на зміну результативного показника та загальна зміна у звітному періоді порівняно з попереднім періодом є рівними, свідчить про правильність розрахунку.

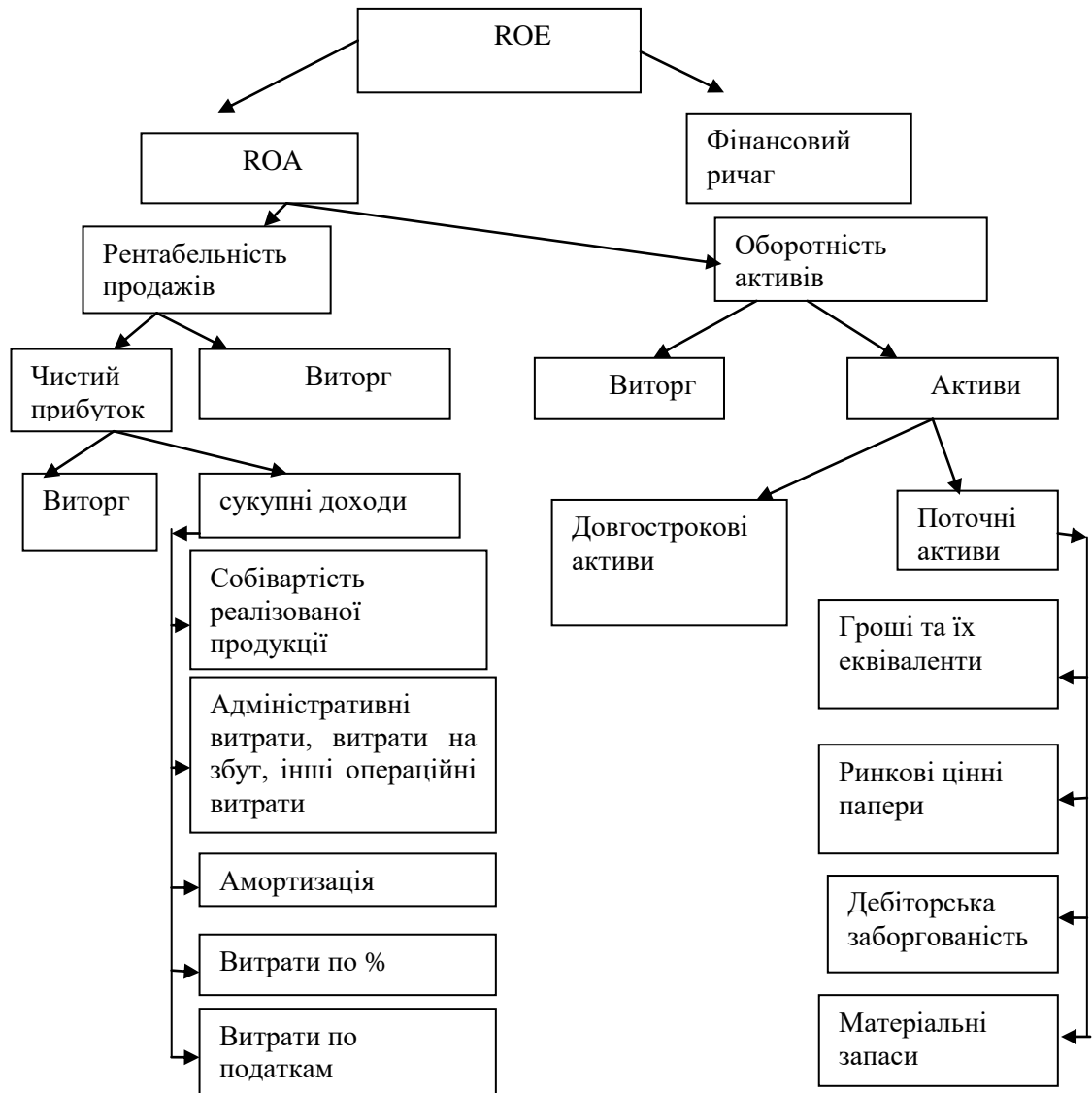

Рис.2.10 Удосконалення трьохфакторна моделі DuPont

Проаналізуємо вплив використання прибутку на фінансовий стан підприємства. На основі фінансової звітності розрахуємо виробничий, фінансовий та виробничо-фінансовий леверидж.

Виробничий і фінансовий леверидж використовуються для визначення оптимального складу і розміру необхідних позикових коштів з урахуванням

Аналіз показників системи DuPont

Показники	2019	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення (+;-) (гр. 3 – гр. 2)	Абсолютне відхилення (+;-) (гр. 4 – гр. 3)	Абсолютне відхилення (+;-) (гр. 5 – гр. 4)
А	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий прибуток, тис.грн.	1560367	3399842	1964443	3329650	1839475	-1435399	1365207
2. Сума продажів (ЧД(В)Р), тис.грн.	10730122	13830655	10546207	13824039	3100533	-3284448	3277832
3. Сума активів, тис.грн.	16579454	20756541	20629148	25125654	4177087	-127393	4496506
4. Власний капітал, тис.грн.	10762429	14234040	14122181	16252316	3471611	-111859	2130135
5. Нетто-прибутковість власного капіталу (р. 1 : р. 4)	0,1450	0,2389	0,1391	0,2048	0,0939	-0,0998	0,0657
6. Нетто-прибутковість продаж (р. 1 : р. 2)	0,1454	0,2458	0,1863	0,2408	0,1004	-0,0595	0,0545
7. Оборот активів (р. 2 : р. 3)	0,6472	0,6663	0,5112	0,550	0,0191	-0,1551	0,0388
8. Нетто-прибутковість активів (р. 1 : р. 3)	0,0941	0,1638	1,460	0,1325	0,0697	1,2962	-0,0135
9. Коефіцієнт капіталізації (р. 3 : р. 4)	1,5405	1,4582	1,4607	1,5459	-0,0823	0,0878	0,0852

Показники левєриджу дозволяють оптимально планувати виробництво, розраховувати ефективність фінансування та прогнозувати виробничі та фінансові ризики.

У таблицях 2.12, 2.13 та 2.14 наведено вихідні дані для розрахунку коефіцієнта фінансового левєриджу.

Таблиця 2.12

Вихідні дані для розрахунку показників левєриджу 2020/2019рр.

тис.грн.

Показник	Код рядка форма № 2	2019р.	2020р.	Відхилення (+,-)	
				Абсолютне, (гр. 3 - гр. 2)	Відносне, (гр.4:гр.2) · 100,%
А	1	2	3	4	5
1. Виручка від реалізації продукції	2000	10730122	13830655	3100533	28,9
2. Повна собівартість реалізованої продукції	2050 + +2130 + 2150	6855051	6708703	-146348	-2,1
3. Прибуток від реалізації продукції (р. 1 - р. 2)	-	3875071	7121952	3246881	83,8
4. Загальний прибуток до оподаткування	2290	2306857	4593591	2286734	99,1
5. Чистий прибуток	2350	1560367	3399842	1839475	117,9

Виробничий левєридж становить: $ЛВ=83,8/28,9=2,9$

Це означає, що збільшення товарообігу на 1% у звітному періоді призводить до збільшення прибутку з обороту на 2,9%. Все це свідчить про те, що виробничий процес є високоефективним.

Фінансовий левєридж становить $ЛФ=117,9/99,1=1,19$

Це означає, що збільшення валового прибутку на 1% призводить до збільшення чистого прибутку на 1,19%. Виходячи з розрахунків, виробничо-фінансовий важіль становить: $ЛВФ=2,9*1,19=3,451$.

Виробничий левєридж становить: $ЛВ=-36,7/-23,7=1,549$

Це означає, що за досліджуваній період при збільшенні обсягу продажів на

1% прибуток від продажів зріс на 1,549%. Все це свідчить про високий рівень ефективності виробничого процесу. Порівняно з 2020 роком ми помітили зниження ефективності виробничого процесу.

Таблиця 2.13

Вихідні дані розрахунку показників левериджу 2021/2020 рр, тис. грн.

Показник	Код рядка форма № 2	2020р.	2021р.	Відхилення (+,-)	
				Абсолютне, (гр.3 – гр. 2)	Відносне, (гр.4: гр.2) · 100,%
А	1	2	3	4	5
1. Виручка від реалізації продукції	2000	13830655	10546207	-3284448	-23,7
2. Повна собівартість реалізованої продукції	2050 + +2130 + 2150	6708703	6038345	-670358	-10,0
3. Прибуток від реалізації продукції (р. 1 – р. 2)	-	7121952	4507862	-2614090	-36,7
4. Загальний прибуток до оподаткування	2290	4593591	2674030	-1919561	-41,8
5. Чистий прибуток	2350	3399842	1964443	-1435399	-42,2

Фінансовий леверидж становить: $ЛФ = -42,2 / -41,8 = 1,01$

Тобто при збільшенні загального прибутку на 1% чистий прибуток збільшується на 1,01%.

За розрахунками фінансовий леверидж виробництва дорівнює:

$$ЛВФ = 1,549 * 1,01 = 1,564$$

Виробничий леверидж становить : $ЛВ = 57,27 / 31,08 = 1,842$

Це означає, що протягом досліджуваного періоду на кожний 1% збільшення обсягу продажів прибуток від продажів зростатиме на 1,842%. Все це свідчить про те що виробничий процес дуже ефективний. Порівняно з 2021 роком ми спостерігаємо покращення рівня ефективності наших виробничих процесів.

$$Фінансовий леверидж ЛФ = 0,694 / 68,77 = 0,01$$

Вихідні дані для розрахунку показників левериджу 2022/2021 рр., тис.

грн..

Показник	Код рядка форма № 2	2021 р.	2022р.	Відхилення (+,-)	
				Абсолютне, (гр.3 – гр. 2)	Відносне, (гр.4: гр.2) · 100,%
А	1	2	3	4	5
1. Виручка від реалізації продукції	2000	10546207	13824039	3277832	31,08
2.Повна собівартість реалізованої продукції	2050 +2130+ 2150	6038345	6734503	696158	11,52
3. Прибуток від реалізації продукції (р. 1 – р. 2)	-	4507862	7089536	2581674	57,27
4.Загальний прибуток до оподаткування	2290	2674030	4513049	1839019	68,77
5.Чистий прибуток	2350	1964443	3329650	1365207	0,694

Індикатори кредитного плеча допомагають планувати оптимальні обсяги виробництва, розраховувати ефективність залучення капіталу, прогнозувати виробничі та фінансові ризики.

Отже, будь-яке підприємство може успішно працювати в ринкових умовах лише за умови досягнення певних фінансових показників, показниками яких є прибуток і рентабельність. Прибуток і рентабельність представляють абсолютну ефективність і відносну ефективність підприємства відповідно. В аналітичній частині роботи на прикладі ПАТ «МОТОР СІЧ» проаналізовано рівень і динаміку фінансових результатів діяльності підприємства, склад, рівень, динаміку і структуру доходів і витрат. Також розглядаються аналіз факторів прибутку та аналіз індексу прибутковості компанії, тобто аналіз індексу прибутковості продукту (продажів), аналіз факторів зміни прибутковості продажів, рентабельність корпоративного капіталу, факторний аналіз прибутковості виробництва використовує метод

ланцюгової заміни на основі базової моделі. Рівень ділової активності ПАТ «МОТОР СІЧ» ми з'ясували за «золотими правилами економіки підприємства». На основі фінансової звітності компанії проаналізовано її стан за системою індикаторів DuPont. Провести факторний аналіз показників рентабельності власного капіталу та активів підприємства. На підставі аналізу фінансових результатів ПАТ «МОТОР СІЧ» за 2019-2022 роки ми робимо висновок, що 2020 рік став для підприємства найприбутковішим. Порівняно з аналогічним періодом 2019 року консолідований чистий прибуток компанії збільшився на 1 839 475 тис. грн. (117,9%) до 3 399 842 тис. грн. за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). У 2021 році консолідований чистий прибуток зменшився на 1 435 399 тис. грн. (42,2%) до 1 964 443 тис. грн.

Консолідований чистий прибуток у 2020 році зріс на 3 100 533 грн. (28,9%) – до 13 83 0 655 тис. грн. При цьому собівартість реалізованої продукції зменшилася на 607651 тис. грн. (11,0%) – до 4907340 тис. грн.. В результаті консолідований валовий прибуток підприємства збільшився на 3 708 184 тис. грн. (71,1%) – до 8 923315 тис. грн.. Загалом консолідований операційний прибуток АТ «МОТОР СІЧ» за 2020 рік збільшився на 2277537 тис. грн.. (62,5%) – до 5921863 тис. грн..

У 2021 році консолідований чистий прибуток зменшився на 3 284 448 тис. грн. (23,7%) до 10 546 207 тис. грн. При цьому собівартість реалізованої продукції знизилася на 690097 тис. грн. (14,1%)- до 4 217 243 тис. грн. Внаслідок цього зведений валовий прибуток підприємства зменшився на 2594351 тис. грн.. (29,1%) – до 6328964 тис. грн. Загалом консолідований операційний прибуток АТ «МОТОР СІЧ» у 2021 році зменшився на 2450418 тис. грн. (41,4%) – до 3471445 тис. грн.

На сьогоднішній день відслідковується тенденція зростання прибутку та собівартості реалізованої продукції ПАТ «МОТОР СІЧ». З січня по червень 2022 року консолідований чистий прибуток компанії, розрахований за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), зріс на 78,3% порівняно з аналітичним періодом 2021 року і склав - до 2 млрд 288,254 млн. грн..

Консолідований чистий прибуток ПАТ «МОТОР СІЧ» за звітний період

зріс на 34,7% і склав 6 млрд 819,077 млн грн. При цьому собівартості реалізованої продукції зросла на 62,6% і склала до 2 млрд 944,673 млн грн.. В результаті консолідований валовий прибуток компанії збільшився на 19.1% і склав 3 млрд 874,404тис. грн..

Загальний консолідований операційний прибуток ПАТ «МОТОР СІЧ» за перше півріччя зріс на 49,2%, сягнувши 2млрд 574,675 млн грн. Курс акцій ПАТ «МОТОР СІЧ» за підсумками торгів 25 липня зріс на 0,16% до 2,446 тис. грн. за акцію. Для України дуже важливо створити сучасну економіку, засновану на ринкових механізмах і державному регулюванні, які є найважливішими інструментами національної економіки в економічній державі. Проте в останні роки українська авіаційна галузь опинилася у фінансовій труднощі.

При цьому Україна все ще зберігає базовий науково-технічний та виробничий потенціал, що дозволило їй створити та сертифікувати низку моделей цивільних літаків, які не поступаються світовим аналогам. Водночас слід зазначити, що, незважаючи на нове покоління конкурентоспроможних вітчизняних літаків, внутрішній ринок України зазнає агресивної експансії з боку іноземних авіабудівників, лізингових компаній та авіакомпаній. Експорт цивільних літаків є недостатнім. Основною причиною ситуації, що склалася, є відсутній чіткої національної стратегії розвитку літакобудівної галузі, економічних та правових інструментів забезпечення спеціального режиму господарювання в цій галузі, і зрештою, системи забезпечення фінансування авіаційної діяльності в поєднанні з ефективним державним регулюванням. Для України питання державної підтримки авіаційної галузі сьогодні має велике значення. Уряд використовує різні економічні та правові інструменти для безпосереднього впливу на сукупний попит, реальне виробництво, зайнятість та цінову ситуацію. Якщо економісти можуть прогнозувати майбутній економічний розвиток та наслідки економічної політики, то урядовці повинні реалізовувати поради економічних експертів та активно використовувати інструменти промислової, зовнішньоекономічної, інвестиційної, фінансової, монетарної та інших видів державної політики.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Механізм формування підвищення ефективності діяльності підприємства

Особливістю сучасного управління промисловими підприємствами є те, що навіть найретельніший аналіз не може розкрити всю повноту механізмів ринкового успіху. Під механізмом управління господарською діяльністю розуміють систему адміністративних і примусових заходів, які повинні бути спрямовані на забезпечення зростання ефективності виробництва. Для того, щоб повною мірою розглянути всі аспекти проблеми вибору та обґрунтування механізмів управління основним капіталом підприємства, варто провести порівняльний аналіз структури механізмів управління в різних економічних системах. Крім того, до них відносяться такі важливі функції управління, як контроль за здійсненням діяльності підприємства та оцінка її результатів. Наведені вище концепції можуть бути узагальнені та адаптовані до умов ринкової економіки, що розвивається.

Структура і зміст механізму змінюються в процесі розвитку суспільного виробництва.

В умовах ринку вирішальний вплив на форму механізмів господарювання мають зовнішні чинники. Недостатня увага до їх виявлення, відсутність механізмів обліку та вирішення є серйозними чинниками критичного становища багатьох промислових підприємств. Слід розглянути дві відправні точки:

- неспроможність адміністративно-командної системи забезпечити високий рівень економічної ефективності;

- великі можливості ринкової системи досягти високого рівня економічної ефективності через розвиток підприємницької діяльності, самостійність підприємців у виборі методів, форм і прийомів управління підприємством в умовах використання різних форм власності.

Оцінюючи економічну систему з цієї точки зору, можна зробити наступні висновки. Механізм управління основним капіталом підприємств в умовах командно-адміністративної системи недостатньо стимулював керівників підприємств і рядових працівників до збільшення обсягів прибутку, підвищення продуктивності праці, вдосконалення організації праці та виробництва, зниження собівартості продукції, поліпшення якості продукції та економії ресурсів. На думку багатьох авторів, центральні економічні інститути були консервативними у вирішенні нагальних проблем. Реструктуризація економічної системи призвела до кризи на багатьох промислових підприємствах. Перебудова економічної системи призвела до кризи на багатьох промислових підприємствах. Механізм господарювання, притаманний ринковій економіці, базується на свободі підприємства і нерозривно пов'язаній з нею конкуренції. Конкуренція змушує учасників ринку постійно оновлювати і вдосконалювати свою продукцію, урізноманітнювати асортимент і підвищувати якість товарів і послуг, що вимагає використання новітніх наукових досягнень, передових технологій і нового обладнання.

З переходом до ринку економічні процеси стали непередбачуваними, а держава відійшла від активного втручання у виробничо-господарську діяльність підприємств.

Розглядаючи промислові підприємства як систему, необхідно враховувати наступні питання:

- адаптація принципів економічної системи до форми економічних відносин;
- вплив системи управління основним капіталом підприємства на ефективність відтворювального процесу;
- характер керованості складових механізму господарської діяльності;
- внутрішній зміст моделі механізму управління основним капіталом підприємства.

До основних елементів механізму управління господарською діяльністю підприємства належать: планування, фінансування, постачання, ціноутворення, мотивація діяльності та самостійність у прийнятті рішень.

Відмінності організації цих елементів зумовлені співвідношенням державної

та приватної власності на конкретному підприємстві.

Слід мати на увазі, що частка приватної власності в сукупних засобах виробництва в даний час має стійку тенденцію до зростання. Якщо всі основні фонди підприємства перебувають у власності держави, господарський механізм характеризується централізованим управлінням і контролем над усіма функціями підприємства, тобто мінімальним ступенем самостійності у фінансово-господарській діяльності підприємства. Інші форми власності характеризуються договірними відносинами з різними суб'єктами, вільним ціноутворенням і використанням економічних важелів, а не контролю.

Систему управління основними засобами підприємства можна представити як цілісну систему технічних, організаційних та економічних блоків та їх елементів. Перераховані складові є лише орієнтовними.

Зміст блоків і пов'язаних з ними елементів, що складають загальний механізм управління основним капіталом підприємства, безпосередньо залежить від рівня розвитку соціально-економічної системи. Такий механізм повинен являти собою систему взаємозалежних процедур, спрямованих на досягнення несуперечливої мети ефективного функціонування підприємств.

Схема алгоритму приведена на рис.1 [27].

Розробка механізму передбачає виділення структурних елементів механізму, оцінку методу формування механізму та визначення переліку і послідовності етапів розробки механізму.

Етапи розробки механізму формування основних засобів промислових підприємств:

- постановка цілей;
- вивчення результатів діяльності за попередній рік;
- порівняльний аналіз та оцінка ефективності результатів діяльності;
- вивчення перспектив розвитку, формування на їх основі альтернативних варіантів розвитку;
- прийняття та реалізація рішень щодо подальшого розвитку.

Рис. 3.1 Алгоритм розробки механізму підвищення ефективності діяльності підприємства

У зв'язку з невизначеністю зовнішнього середовища та внутрішніх чинників розвитку необхідним є уточнення та теоретичне обґрунтування вищезазначених етапів, а також удосконалення їх методологічного підґрунтя та практичної реалізації з урахуванням вимог економічного середовища.

Перевагами запропонованої схеми розробки етапів механізму є наступні:

- можливість представлення етапів за категоріями цілей та заходів, ранжованих за ступенем їх важливості для підприємства;
- можливість розробки системи управління виконанням рішень;
- можливість залучення виконавців до реалізації механізму з урахуванням динамічності зовнішнього середовища.

Механізми повинні бути побудовані таким чином, щоб їх фази постійно змінювалися, удосконалювалися та оновлювалися. Він повинен базуватися на економічних законах і закономірностях, враховувати економічні інтереси учасників, мати певний ступінь самостійності і бути реалістичним у взаємодії з іншими структурами і системами підприємства.

Концептуальний підхід до формування ефективного механізму управління діяльністю підприємства представлено на рис. 3.2.

Його об'єктивність зумовлена тим, що він підготовлений на основі таких принципів :

- врахування загальних закономірностей економічного розвитку;
- врахування динамічності зовнішнього середовища та ризиків;
- врахування ризиків з метою мінімізації втрат;
- наукова обґрунтованість та повнота нормативно – правового та інформаційного забезпечення;
- ефективний контроль за оперативним прийняттям рішень та їх виконанням;
- орієнтація на досягнення кращих фінансових результатів;
- структурування цілей і завдань для розподілу фінансових ресурсів;
- забезпечення готовності ресурсів до невизначеності.

Розвиток підприємств передбачає постійні зміни у виробничій та управлінській діяльності. Тому необхідно використовувати закони соціально-економічної системи. З цією метою необхідно розглядати процес формування механізму у вигляді циклічної процедури безперервної інтеграції, що дозволяє удосконалювати базову модель механізму.

Моделювання механізмів може здійснюватися за допомогою існуючих

поширених методів, таких як аналітичний, статистичний, логічний, експертних оцінок, колективної генерації ідей, дерева цілей тощо.

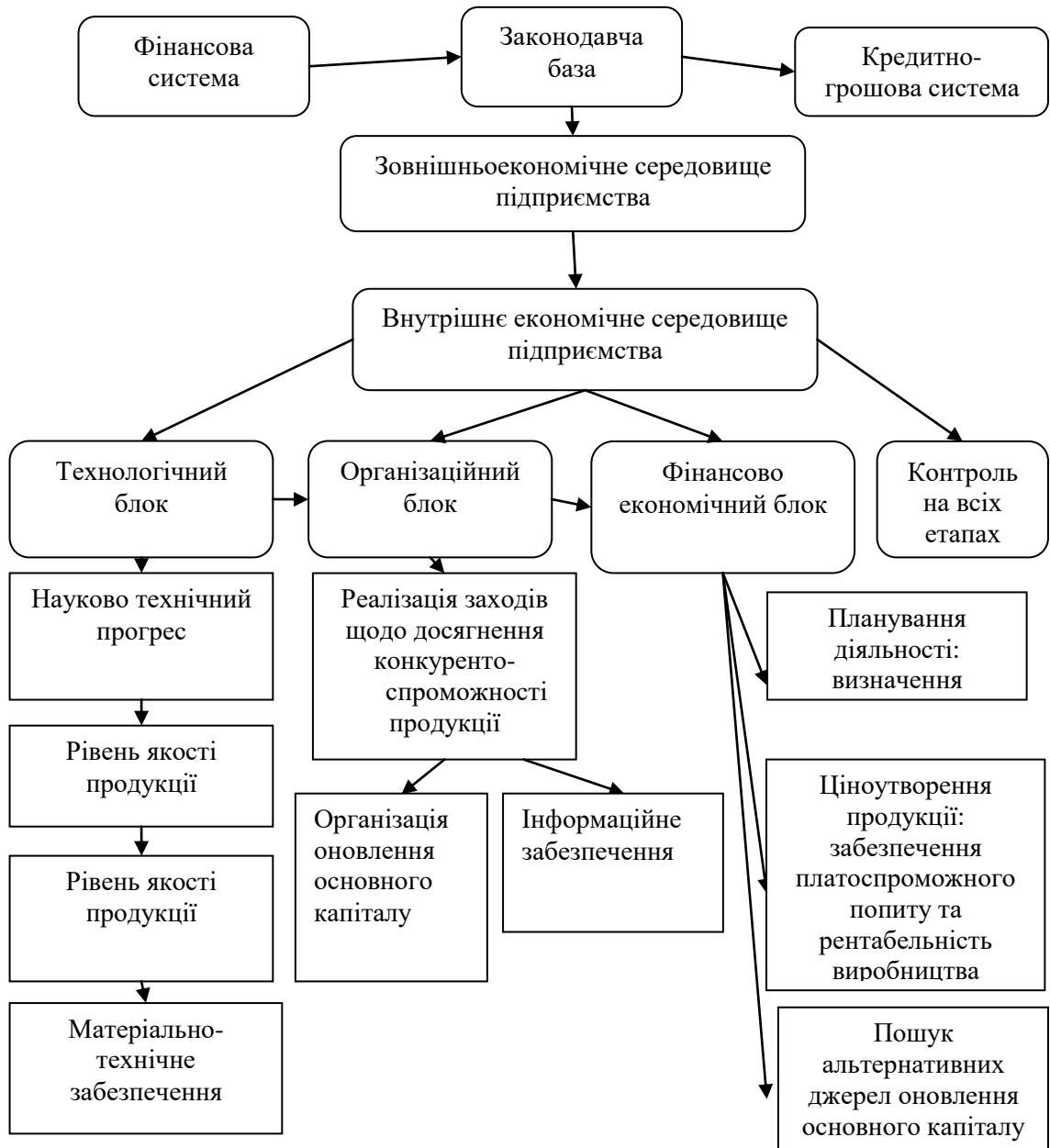

Рис.3.2 Механізм діяльності підприємства

Кожен з перерахованих вище методів має свій діапазон ефективності. Існує пряма залежність між економічною стійкістю підприємств та ефективністю механізмів, що регулюють формування основних засобів.

Стійкість підприємства в ринковому середовищі визначається насамперед ступенем стабільності збуту продукції. Кожен блок або елемент механізму управління має певний вплив на цей показник.

Процес підвищення ефективності структури управління передбачає врахування конкретного змісту кожного з її елементів.

Основними вимогами до структури управління є забезпечення обґрунтованості заходів, можливість їх ранжування за ступенем важливості та забезпечення всіма видами необхідних ресурсів для фінансування капітальних вкладень.

Успішний розвиток промислового виробництва в Україні можливий лише за умови повноцінного функціонування комплексу взаємопов'язаних економічних механізмів. Якщо хоча б одна ланка в механізмах економічної системи відсутня або функціонує неналежним чином, відбуватимуться негативні макроекономічні зміни, деформації у виробничих відносинах і в структурі продуктивних сил тощо.

3.2 Розробка оптимальної стратегії розвитку підприємства

З метою моделювання тенденцій розвитку рівня життєздатності підприємства ПАТ «МОТОР СІЧ» побудовано сценарії, в яких змінюються пріоритети складових параметрів інтегрального показника. Оскільки підприємство на різних етапах свого розвитку функціонує в умовах обмеженості ресурсів, такий підхід дає можливість встановити відповідні впливи на результуючі показники з метою досягнення максимально можливого рівня життєздатності [28]. Отже розглянемо п'ять сценаріїв розвитку рівня життєздатності ПАТ «МОТОР СІЧ» та проаналізуємо динаміку зміни інтегральних показників. У таблиці 3.1 розглянуто динаміку загального рівня індикатора життєздатності ПАТ «МОТОР СІЧ» відповідно

до запропонованого сценарію (див. табл.3.1).

У першому сценарії стійкості та надійності надається більше значення, ніж іншим параметрам, і досягається максимальний рівень стійкості.

Таблиця 3.1

Динаміка інтегральних показників техніко-економічного обґрунтування ПАТ«МОТОР СІЧ» за сценаріями.

Сценарії	Рівень техніко-економічного обґрунтування			
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Сценарій 1: пріоритетність сталого розвитку	0,393	0,636	0,522	0,762
Сценарій 2: пріоритети надійності	0,369	0,622	0,500	0,723
Сценарій 3: пріоритет виживання	0,239	0,319	0,310	0,428
Сценарій 4: пріоритетність сталого розвитку та мотивації	0,283	0,411	0,353	0,545
Сценарій 5: пріоритети надійності та виживання	0,355	0,595	0,501	0,671

У цьому сценарії пріоритетним є сталий розвиток, а параметр життєздатності має більшу вагу, ніж інші параметри. Отже, найвищий рівень життєздатності досягається на даному підприємстві за сценарієм, де акцент робиться на параметрах, що забезпечують виживання підприємства (стійкість та надійність).

Для візуального аналізу п'яти сценаріїв побудуємо графік, як показано на рис. 3.3.

Таким чином, отримані результати показують, що всі запропоновані сценарії мають варіативність розвитку, повторюючи встановлені тенденції. Мінімальний рівень життєздатності спостерігається у третьому сценарії, де параметр життєздатності є найбільш значущим. Максимальний рівень

життєздатності спостерігається у першому сценарії, де він становить 0,762. У цьому сценарії найбільш пріоритетним параметром є стійкість, яка підкреслюється надійністю.

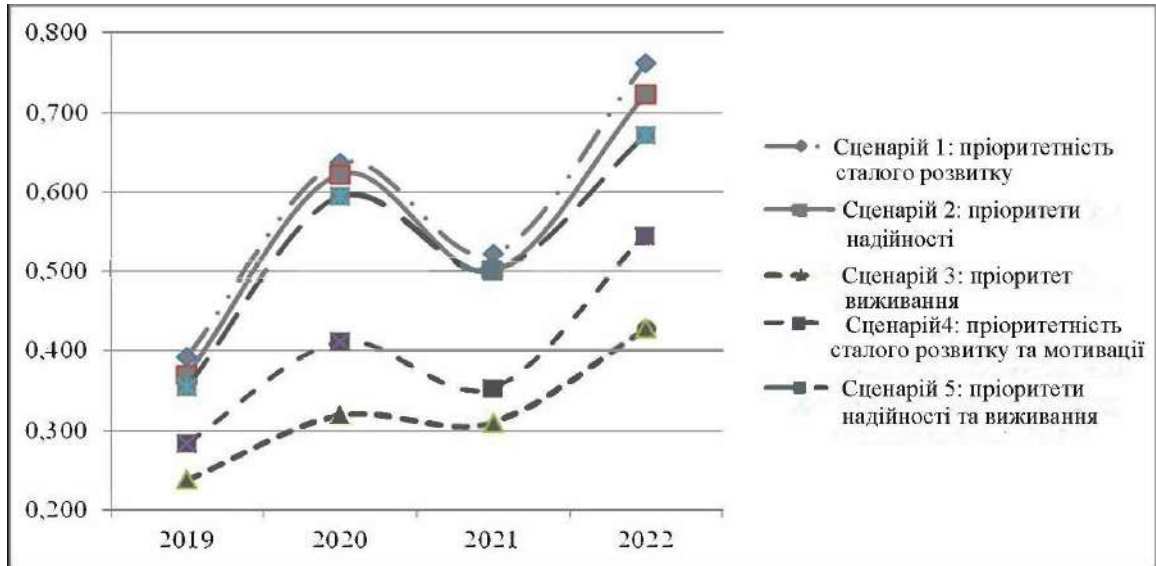

Рис. 3.3. Зміни рівня життєздатності ПАТ «МОТОР СІЧ» за сценаріями за період 2019-2022рр.

На рис. 3.4 показано трендовий аналіз життєздатності ПАТ «МОТОР СІЧ».

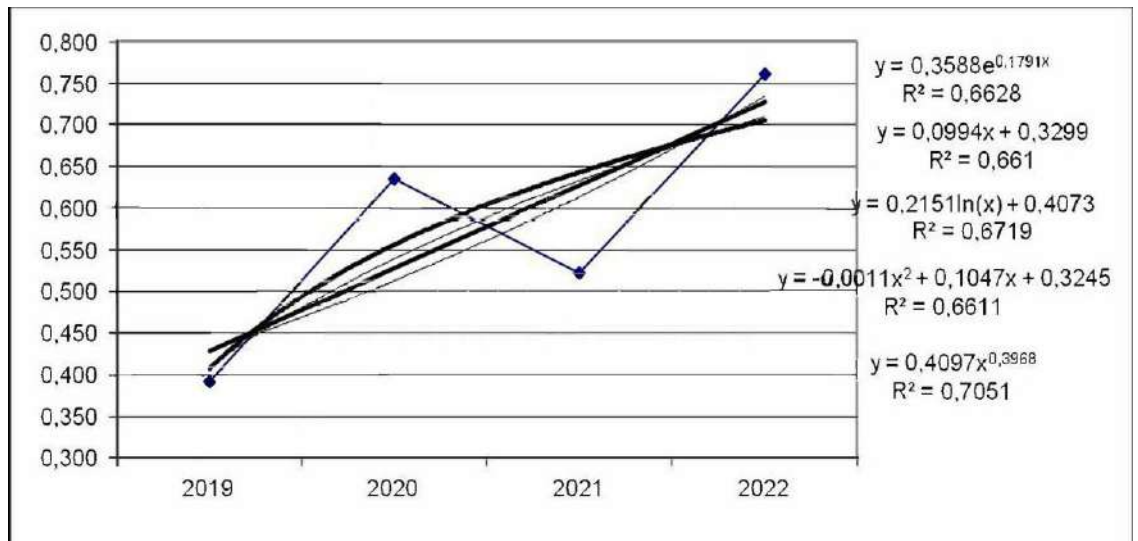

Рис. 3.4 Сценарії розвитку траєкторії життєздатності ПАТ «МОТОР СІЧ»

Таким чином, доки не буде встановлено достовірного взаємозв'язку між параметрами, пов'язаними з існуванням та функціонуванням підприємства, будь-які дії щодо його розвитку не принесуть бажаних результатів.

Далі проводиться процедура прогнозування і на основі результатів побудованої моделі формуються можливі сценарії розвитку досліджуваних компаній (табл. 3.2). Оптимістичний сценарій визначається моделлю, що описує 71% вихідних даних згідно з коефіцієнтом детермінації. Реалістичний сценарій розвитку визначається лінійною функцією, що описує 66% вихідних даних.

Таблиця 3.2

Сценарії розвитку траєкторії життєздатності ПАТ «МОТОР СІЧ»

Сценарій	Вид залежності	Значення коефіцієнта детермінації	Прогнозне значення		
			2023 рік	2024 рік	2025 рік
Оптимістичний	$y = 0,4097x^{0,3968}$	$R^2 = 0,7051$	0,748	0,761	0,775
Реальний	$y = 0,0994x + 0,3299$	$R^2 = 0,661$	0,737	0,747	0,757
Песимістичний	$y = 0,2151\ln(x) + 0,4073$	$R^2 = 0,6719$	0,711	0,716	0,721

Песимістичний сценарій визначається логарифмічною регресійною функцією з надійністю 67% результати прогнозу для трьох сценаріїв показані на рис. 3.5.

На рис. 3.5 показано, що за оптимістичним сценарієм рівень життєздатності зменшується на 1,8% у 2023 році та зростає на 3,5% та 4,1% у 2024 та 2025 роках відповідно; прогнозний рівень життєздатності у 2025 році становить 0,775, що на 1,7% вище, ніж у 2020 році.

Аналізуючи песимістичний сценарій розвитку, прогнозований рівень життєздатності також знижується, і його значення у 2025 році становить 0,721, що на 5,3% нижче, ніж у 2020 році. За реалістичним сценарієм рівень життєздатності також знижується до 0,757, що на 0,6% нижче, ніж у 2020 році. Похибка прогнозу для оптимістичного сценарію становить 12,5%, для песимістичного -11,7%, а для

реалістичного – 12,8%. Таким чином, прогнозні дані, отримані за допомогою моделей , відповідають фактичним даним на таких рівнях: 87,5% для степеневі моделі, 88,3% для логарифмічної моделі та 87,2% для лінійної моделі.

Для визначення стратегій розвитку окремих досліджувальних вітчизняних промислових підприємств за рівнем життєздатності скористаємось інструментарієм теорії ігор. Тобто ми побудуємо платіжну матрицю, в якій кожен елемент буде відображати рівень корпоративної життєздатності, починаючи з найважливіших факторів за різних сценаріїв розвитку компанії, тобто за різних прогнозних сценаріїв (згідно з різними економетричними моделями) значення обраного фактора. Визначення оптимальної стратегії розвитку підприємства за критеріями життєздатності відбуватиметься за таким алгоритмом (рис. 3.6).

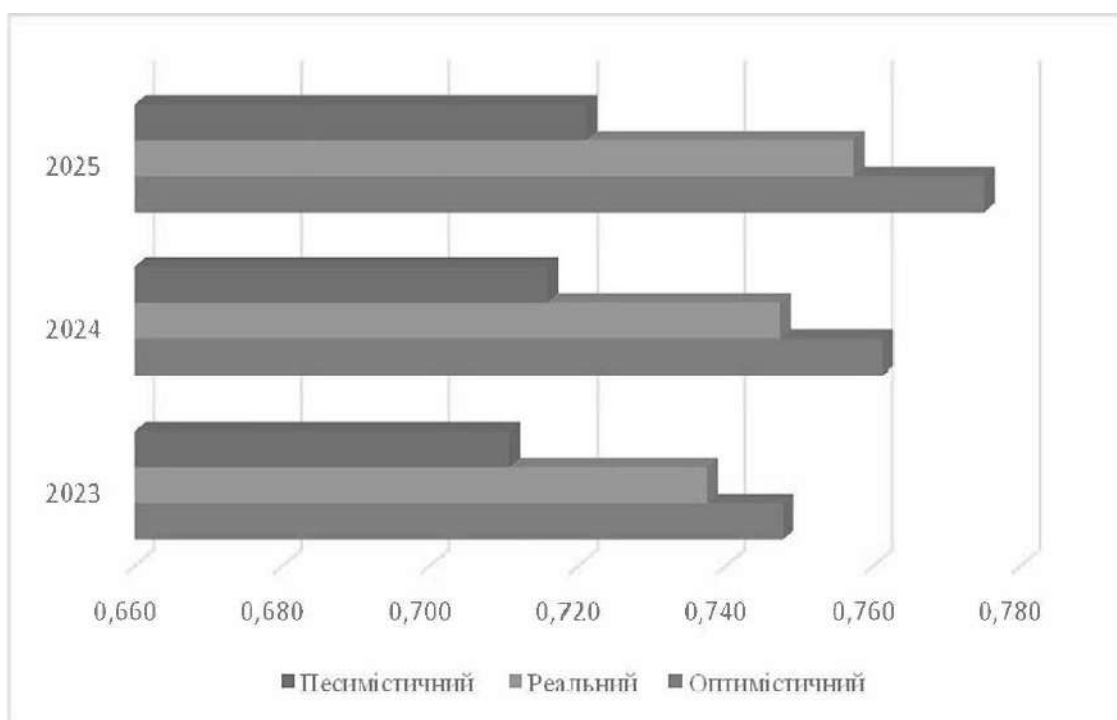

Рис.3.5 Сценарії розвитку життєздатності ПАТ «МОТОР СІЧ»

Відповідно до запропонованого алгоритму (рис.3.6) визначимо оптимальні стратегії розвитку промислового підприємства за рівнем життєздатності. Визначимо найкращу стратегію розвитку ПАТ «МОТОР СІЧ». Тому на першому етапі ми

визначимо кореляцію між факторами та рівнями життєздатності, а результати наведемо в табл. 3.3.

З результатів кореляційної матриці видно, що кореляційна залежність між факторами досить висока. Найбільше значення коефіцієнта кореляції спостерігається для змінної «мотивація» ($k_V = 0,93$), тому побудуємо трендову залежність рівня мотивації в часі.

Таблиця 3.3

Матриця розрахованих коефіцієнтів кореляції

Показники	Життєздатність	Стійкість (С)	Надійність (N)	Живучість (J)
Життєздатність	1			
Стійкість (С)	0,929951	1		
Надійність (N)	0,901198	0,6798931	1	
Живучість (J)	0,900149	0,9466785	0,6662830	1
Вмотивованість (V)	0,938434	0,9096445	0,7850960	0,9796706

На рис.3.7 наведено графічні інтерпретації лінійних, логарифмічних, степеневих, експоненціальних і поліноміальних залежностей для прогнозування рівнів мотиваційних показників. З отриманої моделі видно, що якість і точність встановленої моделі досить високі, з коефіцієнтом детермінації, що перевищує 0,9. За допомогою отриманої економетричної моделі зробимо прогноз рівня мотивації на наступний період і занесено результати табл. 3.4.

За отриманими результатами видно, що модель потужності має найвищий коефіцієнт детермінації, тобто встановлена модель описує 94% вихідних даних.

Таким чином, отримані результати є досить точними і ми використовуємо їх для подальшого аналізу.

Наступним кроком було визначення взаємозалежності між рівнями життєздатності та мотивацією, а графічна інтерпретація результатів показана на рис. 3.8

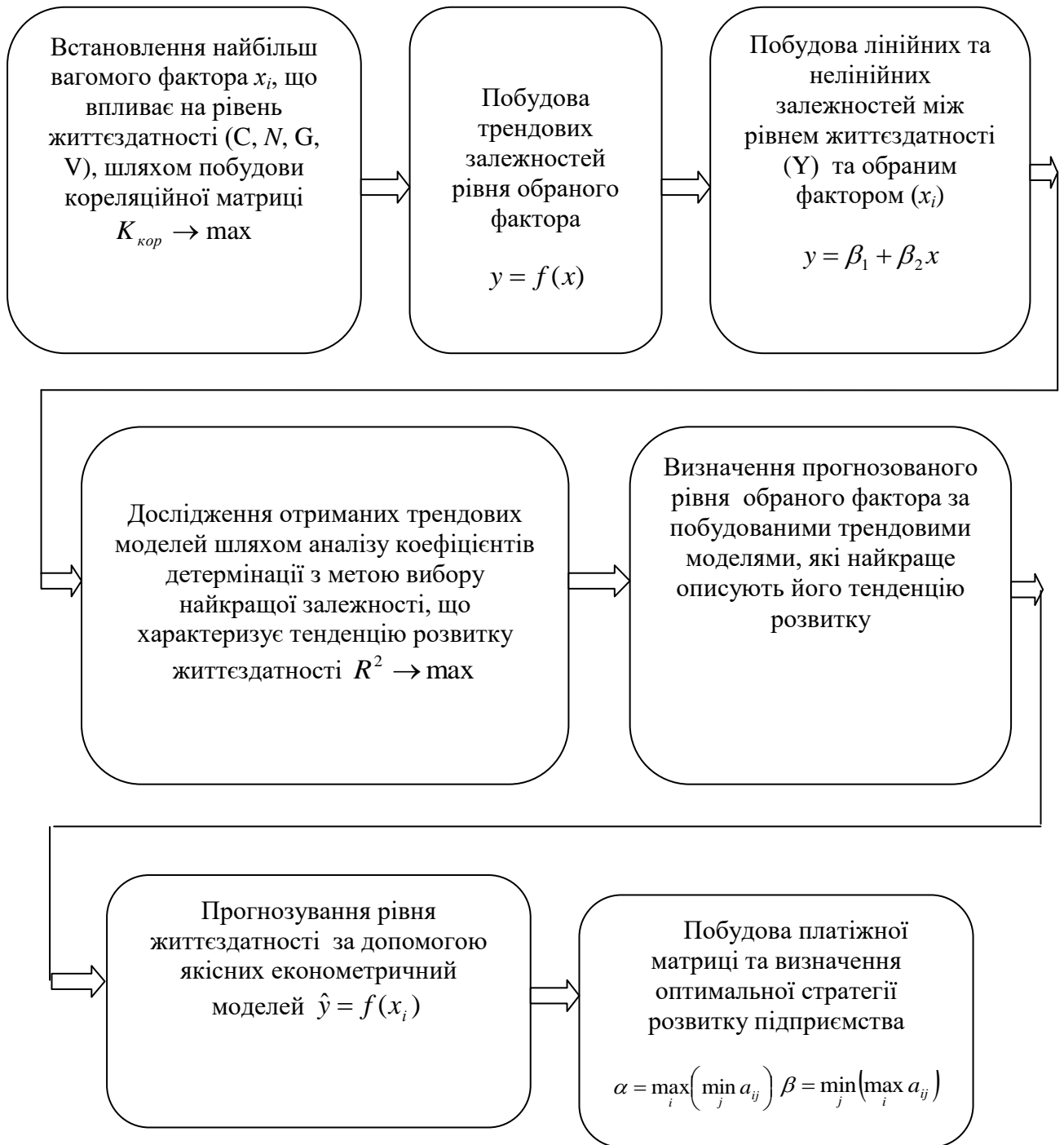

Рис. 3.6 - Методологічний підхід щодо визначення оптимальної стратегії розвитку підприємства залежно від рівня життєздатності.

Це видно з рис. 3.6 отримали п'ять якісних економічних моделей, що описують понад 87% вихідних даних.

Далі будемо використовувати інструментарій теорії ігор для дослідження визначення оптимальної стратегії підприємства.

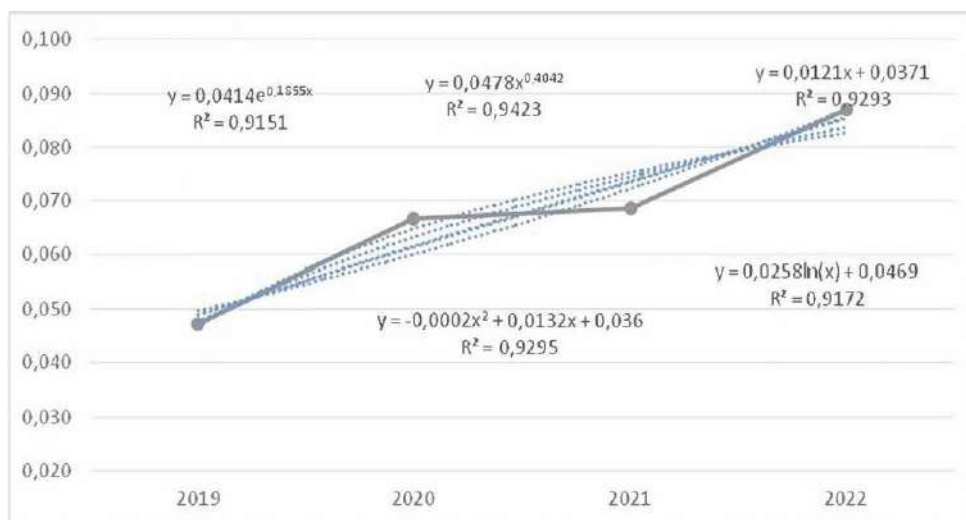

Рис. 3.7. Трендові моделі прогнозування рівня вмотивованості для ПАТ «МОТОР СІЧ»

Таблиця 3.4

Результати прогнозування для ПАТ «МОТОР СІЧ»

Вид залежності	Економетрична модель	Значення коефіцієнта детермінації	Прогнозоване значення рівня вмотивованості
Лінійна	$y = 0,0121x + 0,0371$	0,9293	0,087
Логарифмічна	$y = 0,0258\ln(x) + 0,0469$	0,9172	0,083
Степенева	$y = 0,0478x^{0,4042}$	0,9423	0,085
Експоненціальна	$y = 0,0414e^{0,1855x}$	0,9151	0,089
Поліноміальна	$y = -0,0002x^2 + 0,0132x + 0,036$	0,9295	0,087

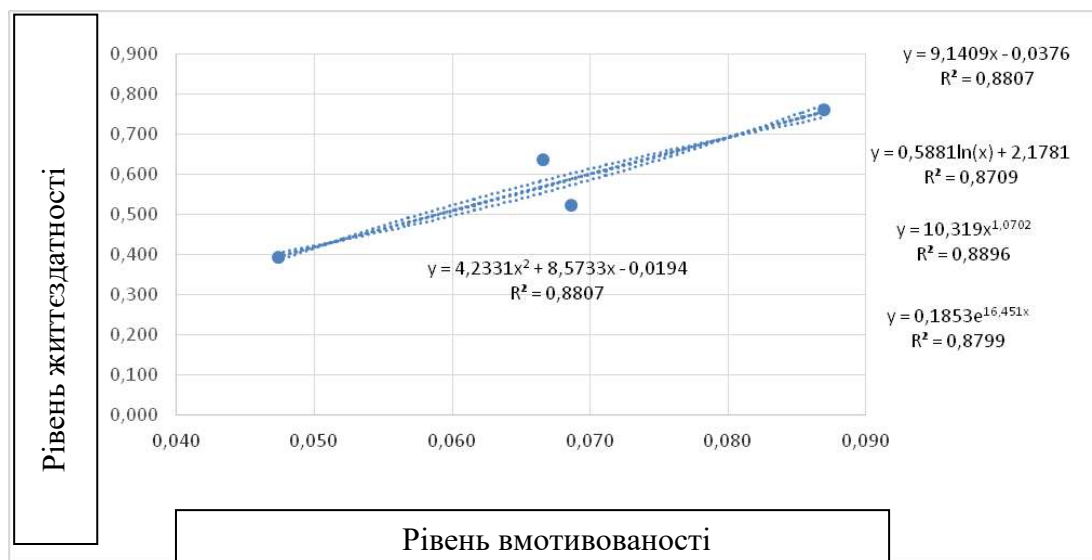

Рис. 3.8. Графічне подання залежності рівня життєздатності від рівня вмотивованості

Для визначення оптимальної стратегії підприємства побудуємо так звану матрицю виграшу (табл. 3.5) та визначаємо максимально можливе значення рівня виживання на основі кількох сценаріїв розвитку рівня стимулювання.

На підставі табл. 3.5 можна зробити висновок, що за будь-якого розвитку рівнів мотивації показник живучості ПАТ «МОТОР СІЧ» залишиться на рівні 0,753. Тому що за критеріями $\min \max a_{ij} = \max \min a_{ij} = 0,753$. У результаті очікується, що рівні життєздатності впадуть на 1,2% у 2023 порівняно з 2022 роком. Тому компанії повинні приділяти увагу розробці параметрів стимулювання та спрямовувати свої дії на покращення параметрів стимулювання [29, с.329]

Загальна стратегія розвитку підприємства пов'язана із загальною діяльністю підприємства, виконанням матеріально-технологічної бази та реалізацією головної мети отримання прибутку за рахунок максимального задоволення потреб споживачів.

Проте всю сукупність існуючих моделей можна згрупувати та ідентифікувати їх типи (рис.3.9

Результати прогнозування рівня життєздатності ПАТ«МОТОР СІЧ»

Прогнозоване значення рівня вмотивованості		Прогнозоване значення рівня життєздатності				
		Поліноміальна	Експоненціальна	Степенева	Логарифмічна	Лінійна
		$R^2 = 0,880$	$R^2 = 0,879$	$R^2 = 0,889$	$R^2 = 0,87$	$R^2 = 0,88$
Поліноміальна	0,087	0,756	0,772	0,754	0,740	0,755
Експоненціальна	0,089	0,773	0,796	0,771	0,753	0,772
Степенева	0,085	0,736	0,745	0,734	0,725	0,735
Логарифмічна	0,083	0,724	0,730	0,722	0,717	0,724
Лінійна	0,087	0,756	0,772	0,754	0,740	0,755
		$\beta = \min(\max a_{ij}) = \min \{0,773; 0,796; 0,771; 0,753; 0,772\} = 0,753$				
		$\alpha = \max(\min a_{ij}) = \max \{0,740; 0,753; 0,725; 0,717; 0,740\} = 0,753$				

Стратегія компанії повинна бути розроблена таким чином, щоб її план діяльності був гнучким і міг бути модифікований і змінений, коли це необхідно.

Водночас прийняття тієї чи іншої форми управління визначається конкретними обставинами господарської діяльності компанії та її фінансової стратегією, відповідно моделі управління прибутком різних компаній також будуть різними, оскільки вони мають різні стратегії управління.

На основі проведених досліджень, враховуючи динамічну стратегічну модель управління прибутком, пропонуємо ПАТ «МОТОР СІЧ» власне бачення стратегічної моделі управління прибутком підприємства як сукупності функціонально взаємопов'язаних організаційних блоків, що мають визначені цілі та вирішують конкретні завдання (рис.3.10).

Будь яка стратегія повинна мати широкий спектр інструментів реалізації для досягнення як тактичних, так і стратегічних цілей. Це можуть бути плани, прогнози, інвестиції, інновації, кредити, ціни, заробітна плата, дивіденди, реклама.

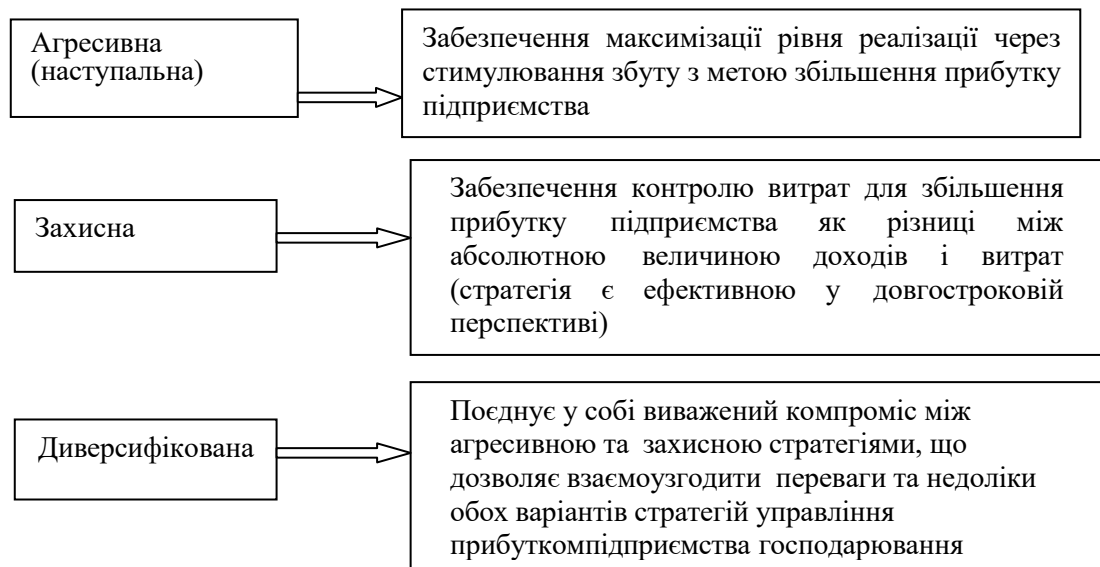

Рис. 3.9 Типи стратегій управління підприємством

По ряд із застосуванням інструментів виділяють також важелі впливу, які використовуються для стимулювання діяльності підприємств або, навпаки, гальмування їх діяльності – накладання певних санкцій. Кредитне плече має включати стандарти бонусів персоналу, стандарти відрахувань на соціальний розвиток, цінові знижки, дисконтні картки, штрафи тощо.

Тому необхідно знайти нові, раніше не використовувані системи управління підприємством, які зможуть не тільки оптимізувати власну виробничу діяльність, а й досягти максимальних результатів шляхом взаємодії з відповідними суб'єктами ланцюжка просування продукції.

Концепція логістики в цілому та її теоретико-методологічні підходи, сформовані на основі світового та вітчизняного досвіду оптимізації матеріальних потоків у так званих логістичних формах, можуть стати ефективним інструментом управління бізнесом.

Для зниження собівартості збуту рекомендуємо створити логістичну інфраструктуру.

Загальну систему управління логістичною інфраструктурою підприємства доцільно розглядати як сукупність двох підсистем з певними зв'язками та взаємозалежністю (рис.3.11).

Рис. 3.11 Система управління логістичною інфраструктурою для підприємства

Управління логістичною інфраструктурою підприємства буде розумітися як процес приведення інфраструктури підприємства в стан рівноваги або досягнення мети ефективного забезпечення та підтримки логістичних процесів і підприємства та операцій.

Логістичну інфраструктуру підприємства можна визначити як систему управління логістикою, яка обслуговує закупівлю, зберігання, обробку, постачання та транспортування матеріалів до кінцевого споживача.

«Логістика підприємства» складається з трьох систем: логістики постачання, логістики виробництва та логістики розподілу. Логістика постачання базується на маркетингу закупівель.

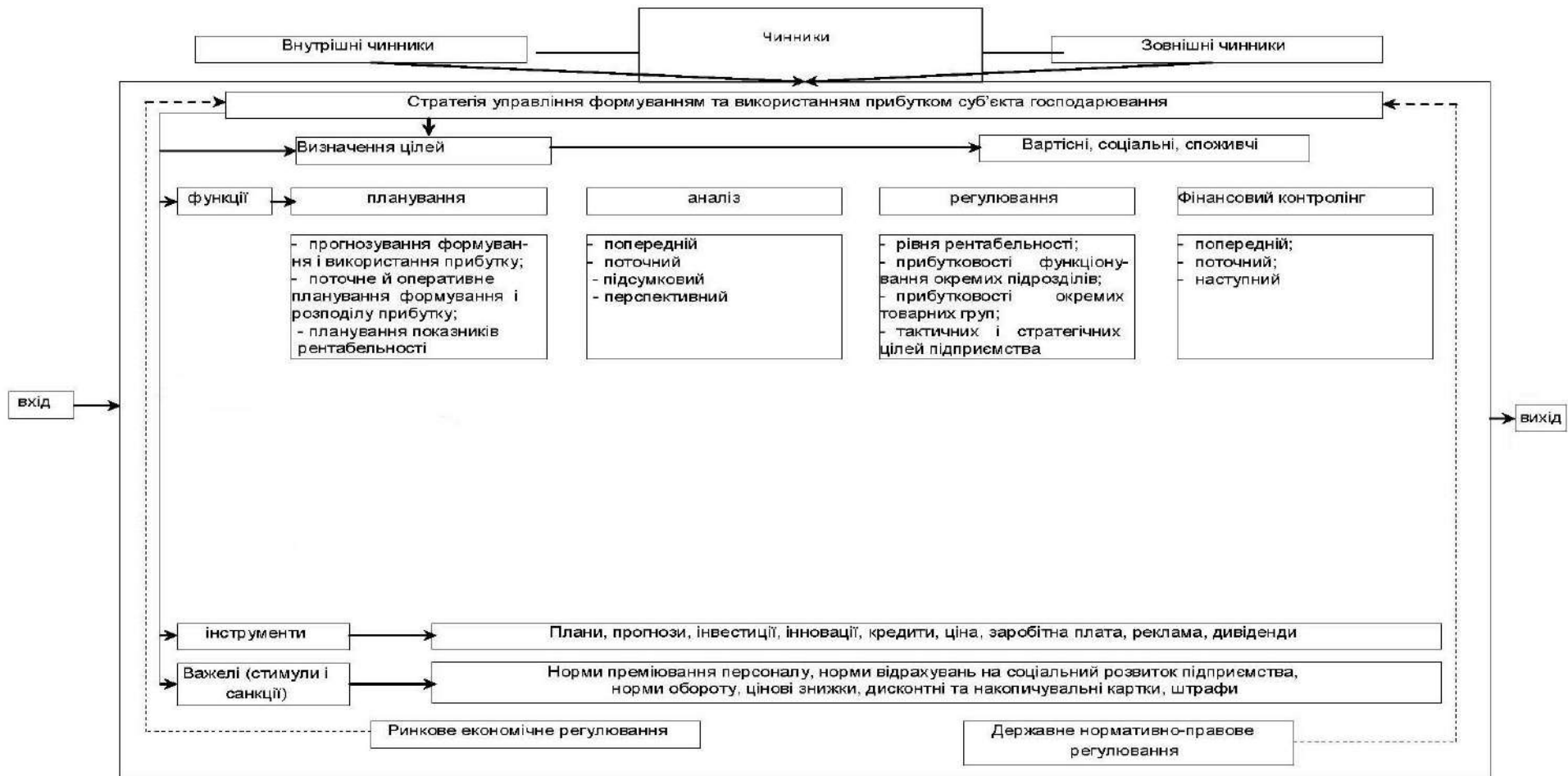

Рис.3.10 - Бізнес стратегія

Його суть полягає в забезпеченні ефективної закупівлі сировини, матеріалів і обладнання, необхідних для виробництва шляхом вибору найбільш прийнятих для підприємства джерел.

Внутрішня логістика на рівні підприємства в основному поділяється на два типи: закрыта (обмежена) логістика – підтримка власних логістичних процесів – і інсорсинг - здійснення додаткових навантажень шляхом розширення діяльності підприємства або відділу, підтримання власного і частково стороннього логістичного процесу. Наявні можливості або активи.

Інсорсинг означає створення власного автономного структурного підрозділу (компанії) для надання професійних послуг корпоративним підрозділам і зовнішнім підрядникам. Як правило, стандартні операційні процедури, загальні для кількох установок, вибираються та призначаються для виконання автономному спільному сервісному центру. За послуги, що надаються різним підрозділам компанії, цей спеціалізований структурний підрозділ отримує винагороду від кожного підрозділу пропорційно обсягу наданих послуг.

Логістична інфраструктура компанії передбачає низку ключових операцій:

- зберігання продукції на складах і в приміщеннях;
- переміщення продукції через транспортні та навантажувально-розвантажувальні засоби;
- захист продукції за допомогою пакувальних систем, що також дозволяє модернізувати транспортні засоби, передавати інформацію тощо;
- трансформація інформації про логістичні процеси.

Зовнішнє управління логістичною інфраструктурою компанії визначає стратегію маркетингу промислової продукції, приймає рішення про використання складів або релейних форм постачання і визначає вибір методів доставки промислової продукції.

Самостійна система управління логістичною інфраструктурою повинна включати інформаційну логістичну систему, яка забезпечує

створення функціонування єдиного центру прийому та обробки інформації. Ефективне використання інструментів інформаційної логістики дозволить своєчасно обмінюватися інформацією між підприємствами.

Впровадження логістичної інфраструктури в Україні дозволить знизити витрати на зберігання та реалізацію продукції ПАТ «МОТОР СІЧ».

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження цілісності та якості формування фінансової діяльності нами встановлено напрямок та ступінь впливу окремих факторів на зміну показників прибутку підприємства, сформульовано методику визначення резервів покращення фінансової діяльності та зроблено такі висновки:

- через аналіз фінансових результатів можна оцінити ситуацію підприємства, порівняти її з нормативною ситуацією та виконати довгостроковий аналіз з використанням різних моделей відповідно до критеріїв аналізу. Якщо оцінити кінцеві показники за всіма моделями, то ми отримаємо повну характеристику досліджуваної компанії та її фінансових можливостей на ринку;

- сучасні методи аналізу господарської діяльності підприємств, безсумнівно, базуються на якості інформаційного забезпечення, від якого в свою чергу залежить прийняття ефективних управлінських рішень. При визначенні кількості, структури та якості інформаційно-аналітичного забезпечення особливу увагу слід приділяти якісним характеристикам облікової, планової, нормативно-довідкової, звітної-статистичної та інших видів інформації, оскільки вони змістовно визнаються в традиційних умовах, істотні зміни у формуванні ринкових відносин;

- розглянуто різні етапи аналізу фінансової діяльності підприємства та класифікації прибутку за ознаками. Аналіз різних складових прибутку компанії є не абстрактним, а дуже конкретним, що дозволяє власникам і акціонерам обирати пріоритетні напрямки активізації діяльності компанії. Для інших учасників ринкових відносин аналіз фінансових результатів дозволяє розробити необхідні стратегії поведінки, спрямовані на мінімізацію втрат і фінансових ризиків, що виникають внаслідок інвестицій у підприємство;

- розроблено методи економічного аналізу фінансових результатів. Застосування методів економічного аналізу до фінансових результатів діяльності відображається в окремих методах аналізу та дослідження. Під методологією розуміється сукупність аналітичних методів і правил дослідження корпоративної економіки, яка певною мірою підпорядкована реалізації аналітичних цілей. Економічний аналіз діяльності підприємства здійснюється за допомогою різних моделей, які дозволяють побудувати та виявити зв'язки між основними показниками;

- аналіз рівня та динаміки фінансових результатів діяльності підприємства на прикладі ПАТ «МОТОР СІЧ», проаналізовано склад, рівень, динаміку та структуру доходів і витрат. Також розглядаються аналіз факторів прибутку та аналіз індексу корпоративної прибутковості, тобто аналіз індексу прибутковості продукту (продажів), аналіз фактора зміни прибутковості продажів, аналіз прибутковості капіталу підприємства та аналіз фактору прибутковості підприємства. Вимірювання рентабельності виробництва з використанням системного підходу до ланцюгового заміщення на основі базової моделі. Щоб з'ясувати рівень ділової активності ПАТ «МОТОР СІЧ», ми використали «Золоті правила економіки підприємства». На основі фінансової звітності компанії проведено аналіз її стану за системою індикаторів DuPont. Провели факторний аналіз показників прибутковості власного капіталу та активів підприємства. На підставі аналізу фінансових результатів ПАТ «МОТОР СІЧ» за 2019-2022 роки робимо висновок, що 2020 рік був найприбутковішим для підприємства;

Розробили шляхи удосконалення ефективності діяльності підприємства. З метою удосконалення шляхів ефективності діяльності підприємства можна запропонувати наступні заходи:

а) реалізація ефективної політики у сфері розвитку людських ресурсів (критерієм ефективності є підвищення продуктивності праці, при цьому йдеться про забезпечення максимально можливого результату на кожному витрачену одиницю праці, матеріалів та коштів).

б) підвищення ефективності діяльності компанії у сфері реалізації товарів (більше уваги потрібно приділяти швидкості руху оборотних коштів, скороченню запасів усіх видів і досягненню максимально швидкого просування готової продукції від виробника до споживача). Хоча підвищення є дуже складним і трудомістким процесом і вимагає додаткових витрат, економія невиробничих витрат сприяє успіху цього заходу, що призводить до збільшення обсягів продажів і, як наслідок, до зростання прибутковості компанії.

в) запровадити державний характер управління прибутком підприємств у вигляді чіткої та стабільної податкової системи. Реалізація запропонованих заходів щодо підвищення оптимальної стратегії розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гетьман О.О. Шаповал В.М. Економічна діагностика: навчальний посібник для студентів вищих начальних закладів. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 307с.
2. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Герасимов А.А. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: видання 2-ге перероблене та доповнене. Навч. посіб. К.:Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
3. Фролова Л.В., Никитенко О.О., Ермак С.О., Івкова Л.В. Економічна діагностика підприємств: методичний та практичний інструментарій: навч. посіб. Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. 158 с.
4. Городня Т.А., Мойсеєнко І.П. Економічна та фінансова діагностика: навч. Посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2008. 282 с.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2004. 654 с.
6. Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. Моделі аналізу економічної безпеки суб'єктів господарювання. Актуальні проблеми економіки. 2010. №10 (112). С.64-73.
7. Загурський О.М. Фінансовий аналіз. Кредитно-модельний курс. Київ. Центр навчальної літератури. 2019. 472 с.
8. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз: підручник/ Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – Київ: Центр учбової літератури, 2008 – 392 с.
9. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / В.О. Подольська, О. В. Ярш. – Київ : ЦНЛ, 2007. – 488 с.
10. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: ученик / Г.В. Савицкая. – Минск : ООО «Новое знание», 2010 – 688 с.

11. Крейнина М.Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле / М.Н. Крейнина. – М.:Инфра – М, 2009. – 256 с.
12. Фінансово-економічний аналіз: підручник / Ред. П. Ю. Буряк. – Київ: Професіонал, 2004. – 520с.
13. Старостенко Г.Г. Фінансовий аналіз навч. Посібник / Г.Г. Старостенко, Н.В. Мірко. – Київ : ЦНЛ, 2006.-224с.
14. Мельник М.В. Анализ финансово хозяйственной деятельности предприятия: учеб. Пособие / М.В. Мельник, Е. Б. Герасимова. – М. : Форум: ИНФРА-М, 2008. – 192с.
15. Фролова Т.О. Фінансовий аналіз: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань / Т.О. Фролова. – Київ : Вид- во Європ. Ун-ту, 2005.- 253 с.
16. Шиян Д.В. Фінансовий аналіз: навч. Посібник / [Д.В. Шиян, Н. І. Строченко; С.Я. Салига та ін.]. – Київ : А.С.К.,2003. – 240 с.
17. Пястолов С.М. Экономический анализ деятельности предприятия: учебник / С.М. Пястолов. – М.: Академический Проект, 2010. – 576 с.
18. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз: навч. Посібник / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – Київ : «Хай – Тек Прес», 2008. -336 с.
19. Баканов И.Т. Теория экономического анализа / М.И. Баканов. – М.: Финансы и статистика, 2011. -416 с.
20. Балабанов И.Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта: учебник / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2009. -340 с.
21. Чечета А.І. Інформації про фінансові результати і його аналіз // Фінанси, 2003, №5, з. 32-34.2007.
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

23. Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово хозяйственной деятельности предприятия: учеб. Пособие / Т. Б. Бердникова. – М. : Инфра Москва, 2009. – 215 с.

24. Алексеева А.И. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельностиб учеб. Пособие / А.И. Алексеева, Ю.В. Васильев. – М : Финансы и статистика. 2009. – 529 с.

25. Аналіз фінансової звітності [Текст]: навчальний посібник / В.І. Баріленко, С.І. Кузнєцов, А.К. Плотникова, О.В. Іванова; під аг. Ред.. д.е.н., проф.. В.І. Баріленко. – М.: КноРус, 2005.

26. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности / Л.Т. Гиляровская и др. – М. : ТК Велби, Проспект, 2011. – 360 с.

27. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности / Под ред. В.И. Стражева. – М.: Высшая школа, 2010. – 678 с.

28. Кучерова Г.Ю. Стратегія формування свідомого оподаткування як фактор сталого розвитку національної економіки: монографія / Г.Ю. Кучерова. – Запоріжжя: КПУ, 2016. – 416 с.

29. Андрющенко І.Є. Формування життєздатності промислових підприємств : монографія / І.Є. Андрющенко. – Маріуполь: ПДТУ, 2017, - 329 с.

30. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности / Л. Т. Гиляровская и др.- М. : ТК Велби, Проспект, 2011. – 360 с.

Додаток А

**Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт
про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2021 рік**

Продовження дод. А.

Продовження дод. А.

Продовження дод. А.

Додаток Б

**Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт
про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2020 рік**

Продовження дод. Б.

Продовження дод. Б.

Продовження дод. Б.

Додаток В

**Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт
про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2019 рік**

Продовження дод В.

Продовження дод В.

